

ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมกำบังกันตัวเองของนักเรียน
ชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

นางสาวจินดารัตน์ บวรบริหาร

สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
สาขาวิชาวารสารสนเทศ ภาควิชาวารสารสนเทศ
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN 974-17-5474-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INTERNET LITERACY, RISK ASSESSMENT AND SELF-DEFENSE BEHAVIOR OF HIGH-
SCHOOL STUDENTS IN THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION AREA
(BMA)

Miss Chindarat Bovornboriharn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts Program in Journalism

Department of Journalism

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN 974-17-5474-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยง และพฤติกรรม
การป้องกันตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาวจินดารัตน์ บวรบริหาร

สาขาวิชา

วารสารสนเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

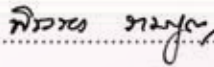
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิงรอง รามสูต รัตนันท์

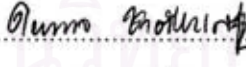
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. พิงระ จิรโสภณ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ สุกัญญา สูดบรรทัด)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิงรอง รามสูต รัตนันท์)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมลชาติประเสริฐ)

สถาบันนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จินดารัตน์ บวรบริหาร: ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมการป้องกันตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร. (INTERNET LITERACY, RISK ASSESSMENT AND SELF-DEFENSE BEHAVIOR OF HIGH-SCHOOL STUDENTS IN THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION AREA (BMA))

อ. ที่ปรึกษา: ผศ. ดร. พิงรอรจ รามสูต รัตนันท์, 128 หน้า. ISBN 974-17-5474-4.

งานวิจัยชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษานักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานครมีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมการป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงนั้นหรือไม่ อย่างไร รวมทั้งพิจารณความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสาม นอกจากนี้ยังมุ่งที่จะตอบคำถามว่าปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากร และปัจจัยด้านลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับตัวแปรต่าง ๆ ดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุด และการสนทนากลุ่ม

ผลจากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับต่ำ ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงในระดับสูง และมีพฤติกรรมการป้องกันตัวเองโดยรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาคำถามความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งสามพบว่าความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตไม่มีความสัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ในขณะที่ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ในทางลบกับพฤติกรรมการป้องกันตัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 กล่าวคือผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตสูงกว่า คือผู้ที่มีพฤติกรรมการป้องกันตัวต่ำกว่า ในขณะที่ผู้ที่มีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่ำกว่า คือผู้ที่มีพฤติกรรมการป้องกันตัวสูงกว่า

นอกจากนี้ ยังพบว่าปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรและลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต อันได้แก่ เกรดเฉลี่ย รายได้ของครอบครัว ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ระยะเวลา และประสบการณ์ในการใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงคือ เพศ ระยะเวลา และประสบการณ์ในการใช้ และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตัวเองคือ เพศ เกรดเฉลี่ย ระยะเวลา และประสบการณ์ในการใช้

ภาควิชา.....วารสารสนเทศ.....
สาขาวิชา.....วารสารสนเทศ.....
ปีการศึกษา 2548.....

ลายมือชื่อนิสิต.....*จิราวรรณ*.....บ.
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....*พิภพรจ รามสูต*.....

4585068328: MAJOR JOURNALISM

KEY WORD: INTERNET LITERACY / INTERNET SKILLS / INTERNET RISK / SELF-DEFENSE

CHINDARAT BOVORNBORIHARN: INTERNET LITERACY, RISK-ASSESSMENT AND SELF-DEFENSE BEHAVIOR OF HIGH-SCHOOL STUDENTS IN THE BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION AREA (BMA). THESIS ADVISOR: ASST. PROF. PIRONGRONG RAMASOOTA RANANAND, Ph.D., 128 pp. ISBN 974-17-5474-4.

This research aims to examine Internet literacy, Internet risk assessment, and self-defense behavior of high-school students in the Bangkok Metropolitan Administration Area (BMA) and explore the relationships among them. Moreover, the research seeks to answer the question whether factors about socio-economic status and Internet use relate to those three variables, and in what way. Self-administered questionnaires were conducted with a sample of 400 students and focus group interviews were carried out for more in-depth information to help discuss data from the questionnaires.

Results show that the students have low Internet literacy, assess Internet risk in a high level, and have a high self-defense behavior scores. The relationships between the three variables are statistically tested. No statistical association is found between Internet literacy and risk-assessment; however, there is a negative correlation between Internet literacy and self-defense behavior at the 0.05 level of significance – those who have more Internet literacy exhibit less self-defense behavior; and in the other way round, those with less Internet literacy exhibit more self-defense behavior.

As far as socio-economic status and Internet use are concerned; GPA, family income, education of parents, and amount of time and experience of Internet use statistically relates to Internet Literacy. Besides, factors relating to risk assessment are sex, amount of time and experience of Internet use. Finally, factors relating to self-defense behavior are sex, GPA, amount of time and experience of Internet use.

Department Journalism Student's signature *Chindarat Bovornboriharn* v.

Field of study Journalism Advisor's signature *Pirongrong Ramasoota Rananand*

Academic year 2005

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ที่ผู้วิจัย
อยากจะขอขอบคุณ

ขอบคุณพ่อและแม่ สำหรับการสนับสนุนและกำลังใจที่สำคัญของผู้วิจัยเสมอมา
และจะเป็นตลอดไป

ขอบคุณผศ.ดร. พิงรอง รามสูต รัตนันนทน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
สำหรับคำชี้แนะที่มีคุณค่า และความช่วยเหลือที่มีให้ผู้วิจัยมาโดยตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย
ขอขอบคุณผศ.ดร. ดวงกมล ชาติประเสริฐ และศ. สุกัญญา สุตบรรทัดที่ได้กรุณาสละเวลามาเป็น
คณะกรรมการสอบ และให้คำแนะนำในการแก้ไขวิทยานิพนธ์ให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอบคุณเพื่อน ๆ ป.โท ที่อยู่เคียงข้างผู้วิจัยเสมอทั้งในยามทุกข์และสุข มิตรภาพ
ที่เรามีให้กันเป็นสิ่งที่ผู้วิจัยจะไม่มีวันลืม

ขอบคุณพี่นายที่ช่วยดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ของการสำเร็จศึกษาอย่างเต็ม
ใจเสมอมา ขอขอบคุณพี่ฝนสำหรับคำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์ที่เป็นประโยชน์ ขอขอบคุณเมษา
และอรที่ช่วยในการเก็บข้อมูล และขอบคุณอาจารย์ของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ไปขอเก็บข้อมูล
ที่กรุณาเป็นธุระให้ในการแจกแบบสอบถามแก่เด็กนักเรียน

สุดท้าย หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยไว้ ณ ที่นี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามนำวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
กรอบแนวคิด.....	6
2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต.....	7
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต.....	16
2.3 การป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต.....	24
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต.....	29
2.5 แนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำในการใช้ถึงสารสนเทศและความรู้.....	33
2.6 แนวคิดเรื่องผลกระทบต่อบุคคลที่สาม (Third-person effect).....	35
2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	37
นิยามศัพท์.....	39
3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	41
กลุ่มตัวอย่าง.....	41
เครื่องมือที่ใช้.....	42

บทที่	หน้า
เกณฑ์การให้คะแนน.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
4 ผลการวิจัย.....	47
ผลการวิจัยเชิงปริมาณ.....	47
ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ.....	82
5 สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ.....	93
รายการอ้างอิง.....	113
ภาคผนวก.....	116
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	128

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง		หน้า
1	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของเพศ	47
2	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของแผนกที่เรียน	48
3	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของเกรดเฉลี่ย	48
4	ตารางแสดงร้อยละของรายได้ต่อเดือน	49
5	ตารางแสดงร้อยละของระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	50
6	ตารางแสดงร้อยละของกิจกรรมที่ทำบนอินเทอร์เน็ต	51
7	ตารางแสดงร้อยละของเหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ต	52
8	ตารางแสดงร้อยละของช่วงเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต	52
9	ตารางแสดงร้อยละของระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์	53
10	ตารางแสดงร้อยละของประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต	53
11	ตารางแสดงร้อยละของสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต	54
12	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไป	54
13	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ประเด็นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตที่มีความเสี่ยง	55
14	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ เนื้อหาที่สมควรถูกปิดกั้น	56
15	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ รูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตที่คิดว่าจะมีความเสี่ยง	56
16	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ความกังวลและความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต	57
17	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ กลุ่มบุคคลที่สามารถป้องกันภัยจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต	57
18	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของมาตรการที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ในการจัดการกับเนื้อหาที่มีความเสี่ยง	58

ตาราง	หน้า
19	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของพฤติกรรม การป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต..... 58
20	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของการกรอกข้อมูลส่วนตัวลงใน เว็บไซต์เชิงพาณิชย์..... 59
21	ตารางแสดงร้อยละของข้อมูลส่วนตัวที่กรอกลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์..... 59
22	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของการตรวจดูและทำความเข้าใจกับ นโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล..... 60
23	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของวิธีจัดการปัญหาเมื่อ เว็บไซต์ที่กรอก/อัปโหลดข้อมูลส่วนตัวลงไปในำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อ..... 60
24	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของการสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา..... 61
25	ตารางแสดงร้อยละของการให้ข้อมูลส่วนตัวแก่บุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา..... 61
26	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของการนัดพบเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต..... 62
27	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของบุคคลที่บอกให้ทราบเมื่อมีการนัดพบเพื่อนใหม่..... 62
28	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของสิ่งที่ทำเมื่อได้รับอีเมลที่มีไฟล์แนบมาด้วย จากบุคคลที่ไม่รู้จัก..... 63
29	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของสิ่งที่จะทำเมื่อบังเอิญได้เข้าไปในเว็บไซต์ ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็ก..... 63
30	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของสิ่งที่ทำเมื่อเข้าไปเล่นเกมในเว็บไซต์ เกมออนไลน์ซึ่งมีภาพโป๊เปลือยและมีเนื้อหาทางเพศ..... 64
31	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของการใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต..... 64
32	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของการติดตั้งโปรแกรมเว็บการ์ด..... 65
33	ตารางแสดงความถี่และร้อยละของเหตุผลที่ไม่ติดตั้ง..... 65
34	ตารางแสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต..... 66
35	ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ของ ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามเพศ..... 67
36	ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของ ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามแผนกที่เรียน..... 67

ตาราง	หน้า
37 ตารางแสดง Multiple comparisons.....	68
38 ตารางแสดงค่า Pearson's Correlation Coefficients ของเกรดเฉลี่ยและ คะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต	68
39 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของ ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	69
40 ตารางแสดง Multiple comparisons.....	69
41 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของ ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	70
42 ตารางแสดง Multiple comparisons.....	70
43 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ของ การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามเพศ	71
44 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ของ ความกังวลและความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงจำแนกตามเพศ	71
45 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ของพฤติกรรม การป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามเพศ	72
46 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของพฤติกรรม การป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามแผนกที่เรียน	72
47 ตารางแสดง Multiple comparisons.....	73
48 ตารางแสดงค่า Pearson's Correlation Coefficients ของเกรดเฉลี่ย และพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงอินเทอร์เน็ต	73
49 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของความรู้เท่าทัน สื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามระยะเวลาที่ใช้	74
50 ตารางแสดง Multiple comparisons.....	74
51 ตารางแสดง ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของความรู้เท่าทัน สื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามช่วงเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต	75
52 ตารางแสดง Multiple comparisons.....	75
53 ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของความรู้เท่าทัน สื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามประสบการณ์การใช้	75

ตาราง	หน้า
54	ตารางแสดง Multiple comparisons..... 76
55	ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของการประเมิน..... 76 ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามระยะเวลาที่ใช้
56	ตารางแสดง Multiple comparisons..... 77
57	ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของการประเมิน..... 77 ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามประสบการณ์การใช้
58	ตารางแสดง Multiple comparisons..... 78
59	ตารางแสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของพฤติกรรม..... 78 การป้องกันตัวจากความเสี่ยงจำแนกตามระยะเวลาที่ใช้
60	ตารางแสดง Multiple comparisons..... 79
61	ตารางแสดง ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของพฤติกรรม..... 79 การป้องกันตัวจากความเสี่ยงจำแนกตามประสบการณ์การใช้
62	ตารางแสดง Multiple comparisons..... 80
63	ตารางแสดงค่า Pearson's Correlation Coefficients ของความรู้เท่าทัน..... 80 สื่ออินเทอร์เน็ตและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
64	ตารางแสดงค่า Pearson's Correlation Coefficients ของคะแนนความรู้เท่าทัน..... 81 สื่ออินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
65	ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของคุณสัมพันธ์..... 94 ระหว่างปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากร ลักษณะการใช้ ความรู้เท่าทันสื่อ อินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมป้องกันตัวเอง

บทที่ 1

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies -- ICTs) ได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากทั่วโลกกำลังเข้าสู่กระแสการพัฒนาประเทศไปสู่เศรษฐกิจและสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ทำให้เกิดการพัฒนาและกระตุ้นให้เกิดการใช้ ICTs อย่างกว้างขวาง จากการจัดอันดับมูลค่าของตราสินค้าทั่วโลกพบว่า หกในสิบอันดับแรกเป็นสินค้าทางด้าน ICTs มีมูลค่ารวมกันนับแสนล้านเหรียญสหรัฐฯ

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้มีนโยบายสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในทุกภาคของสังคม เพื่อให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ซึ่งครอบคลุมพัฒนาการทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การจะนำไปสู่ความสำเร็จในสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับแรงงานความรู้เป็นสำคัญ ซึ่งแรงงานความรู้ดังกล่าวจะมีปริมาณเพิ่มขึ้นได้ด้วยการส่งเสริมให้เกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ การฝึกทักษะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการแข่งขันในการพัฒนานวัตกรรม (NECTEC, 2545) แรงงานความรู้ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาก็คือประชากรของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่เป็นเด็กและเยาวชนซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่มีศักยภาพในการนำ ICTs มาใช้ในการพัฒนาประเทศได้มากที่สุด

ในบริบทของสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ อินเทอร์เน็ตเป็นนวัตกรรมทาง ICTs ที่มีการเติบโตเร็วที่สุดไม่ว่าจะวัดในด้านของการพัฒนาทางเทคโนโลยีหรือในด้านจำนวนผู้ใช้ ด้วยลักษณะการสื่อสารแบบหลายทาง (many-to-many communication) และลักษณะของการโต้ตอบได้ทันที (interactive) ทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่มีความน่าสนใจและมีประสิทธิภาพแตกต่างจากสื่ออื่น ๆ ที่มีอยู่ทั่วไป

การเติบโตของอินเทอร์เน็ตในเมืองไทยเป็นไปอย่างรวดเร็วไม่ต่างจากประเทศอื่น ๆ ปัจจุบันมีหน่วยให้บริการอินเทอร์เน็ตเชิงพาณิชย์ในประเทศไทย (Internet Service Providers -- ISPs) รวม 18 ราย หน่วยให้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อการศึกษาและวิจัยจำนวน 3 ราย และหน่วยให้บริการอินเทอร์เน็ตเฉพาะสำหรับหน่วยราชการไทยอีก 1 ราย มีผู้ใช้บริการอินเทอร์เน็ตราว 2 ล้านคน ซึ่งส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และจังหวัดรอบ ๆ

ผู้ใช้เหล่านี้มักมีอายุน้อย และเป็นผู้ที่มีการศึกษา กลุ่มคนเหล่านี้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการติดต่อสื่อสาร ค้นหาหาข้อมูล ติดตามข่าวสาร ทำธุรกรรมการค้า หรือหาความบันเทิงส่วนตัว (ศรีดา ตันทะอธิพานิช, 2544)

อินเทอร์เน็ตเป็นเครือข่ายการติดต่อสื่อสารที่ขยายตัวอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเป็นการยากมากที่จะวัดขนาดของอินเทอร์เน็ต ไม่มีใครทราบแน่นอนว่ามีคอมพิวเตอร์กี่เครื่อง มีเครือข่ายย่อยกี่เครือข่ายที่เชื่อมต่อกันเป็นเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ลักษณะที่ไร้ศูนย์กลางในการควบคุมของเครือข่ายทำให้ผู้กล่าวถึงสังคมอินเทอร์เน็ตว่าเป็นลักษณะของสังคมแบบ “anarchy” หรือสังคมที่ไม่มีรัฐบาลหรือองค์กรกลางในการกำกับดูแล และเป็นสังคมที่ไม่สามารถควบคุมได้ยุ่งเหยิง สับสนอลหม่าน ข้อมูลข่าวสารที่ปรากฏอยู่บนเครือข่ายไม่อาจยืนยันได้ว่าเป็นความจริงมากนักเพียงใดหรือเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างไรบ้าง เพราะผู้ใช้อินเทอร์เน็ตสามารถนำเสนอข่าวสารลงในเครือข่ายได้อย่างอิสระ ทำให้เกิดการโฆษณาชวนเชื่อ การให้ร้ายป้ายสี การหมิ่นประมาท การปล่อยภาพลามกเข้าสู่อินเทอร์เน็ต (ประดิษฐ์ ภิญญาภาสกุล, 2540 อ้างถึงใน นวรัตน์ คุปตานนท์, 2541)

จากธรรมชาติของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตดังที่กล่าวข้างต้นทำให้ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่า แม้อินเทอร์เน็ตจะมีคุณอนันต์ แต่ก็มีโทษมหันต์หากใช้อย่างไม่เหมาะสมและขาดการป้องกันตนเอง กลุ่มผู้ใช้ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะได้รับภัยทางอินเทอร์เน็ตได้แก่กลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นแรงงานความรู้ของประเทศต่อไปในอนาคต

อย่างไรก็ตามในการพิจารณาว่าเนื้อหาหรือการสื่อสารประเภทใดบนอินเทอร์เน็ตที่จัดว่าเป็นภัยต่อเด็กและเยาวชนยังคงมีปัญหาในการให้คำนิยาม เนื่องจากเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านสภาพพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม การเมือง การอบรมเลี้ยงดู และค่านิยม เป็นต้น แต่โดยทั่วไปแล้วสิ่งที่จัดว่าเป็นภัยต่อผู้ใช้เน็ตที่เป็นเด็กและเยาวชนอันดับหนึ่ง ได้แก่ การเปิดรับข้อมูลที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการเข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง (sexually explicit) การเข้าเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาทางเพศไม่ว่าจะโดยบังเอิญหรือโดยเจตนาก็ตามเป็นเรื่องที่อยากจะหลีกเลี่ยงได้เนื่องจากเว็บไซต์ประเภทนี้มีมากมายบนอินเทอร์เน็ต และไม่อาจปฏิเสธได้ว่าเยาวชนที่กำลังอยู่ในวัยเจริญพันธุ์มีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับเรื่องเพศ จึงอาจถูกล่อลวงเข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาในรูปแบบดังกล่าวได้โดยไม่ยาก

อินเทอร์เน็ตในฐานะเป็นสื่อเพื่อการค้าอาจอยู่รอดได้โดยไม่มีอุตสาหกรรมทางเพศ แต่ก็จะไม่เติบโตและขยายในอัตราที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน วงการอินเทอร์เน็ตได้รับการสนับสนุนจากอุตสาหกรรมที่ขายสื่อทางด้านกามารมณ์ (adult industry) ผู้ที่อยู่ในอุตสาหกรรมอินเทอร์เน็ตเองอาจจะไม่ชอบที่จะยอมรับว่า อุตสาหกรรมทางเพศนั้นได้สนับสนุนธุรกิจอินเทอร์เน็ตอยู่ อีกทั้งการที่ไม่มีกฎหมายที่เป็นสากลในการควบคุมเครือข่ายทำให้เกิดการล่อลวงหรือการปฏิบัติที่ล่อแหลมต่อศีลธรรมขึ้นบ่อยครั้ง และผู้ที่ให้บริการอินเทอร์เน็ตก็ไม่เคลื่อนไหวอะไรเพื่อที่จะหยุดยั้งการกระทำที่ไร้ศีลธรรมด้วย (พิทยา วงกุล, 2544)

นอกจากเนื้อหาทางเพศแล้ว อินเทอร์เน็ตก็เหมือนสื่ออื่น ๆ ที่มีเนื้อหาความรุนแรง ภาพความรุนแรงที่ปรากฏบนอินเทอร์เน็ตก็ไม่ต่างจากสื่อทั่ว ๆ ไป ซึ่งมักทำให้เด็กเชื่อว่าความรุนแรงเป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้น สนุก และไม่ค่อยเกิดผลเสียตามมา แต่ในความเป็นจริง ความรุนแรงส่งผลเสียต่อปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคมอย่างมาก มีการศึกษามากมายที่แสดงให้เห็นว่าการเปิดรับเนื้อหาที่มีความรุนแรงเป็นภัยต่อเยาวชน นำไปสู่ทัศนคติและพฤติกรรมที่ก้าวร้าวรุนแรง

นอกจากความเสี่ยงที่เด็กอาจจะใช้เวลาส่วนใหญ่ไปกับเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม ความเสี่ยงอีกอย่างหนึ่งซึ่งเป็นความเสี่ยงทางด้านการศึกษาได้แก่ การโดนทำร้าย หรือรบกวนจากคน หรือข้อความบนอินเทอร์เน็ต ในการออนไลน์แต่ละครั้ง เด็กอาจได้รับอีเมลโฆษณาขายสินค้า ซึ่งเด็กอาจหลงเชื่อและสั่งซื้อสินค้า โดยกรอกแบบฟอร์มให้ข้อมูลส่วนตัว แม้กระทั่งบอกหมายเลขบัตรเครดิตของผู้ปกครองออกไป อีกทั้งโปรแกรมสนทนาออนไลน์หรือที่รู้จักกันว่าห้องสนทนา (chat room) ก็อาจเป็นพื้นที่ให้บุคคลที่ประสงค์ร้ายโดยเฉพาะพวก Pedophiles หรือพวกที่มีความสุขทางเพศกับเด็ก เข้ามาหลอกและทำอันตรายได้ ส่วนใหญ่จะโดยการปลอมตัวเพื่อเข้ามาพูดคุย ทำความสนิทสนมกับและอาจให้เด็กส่งข้อมูลส่วนตัวมาให้ เช่น ชื่อ ที่อยู่ ชื่อโรงเรียน รูปถ่ายเพื่อนำไปเผยแพร่ทำให้เสื่อมเสียชื่อเสียง หรืออาจนัดพบและล่อลวงไปทำอันตราย การที่เด็กและเยาวชนรู้สึกไม่ปลอดภัยทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเมื่อใช้อินเทอร์เน็ตอาจทำให้หลีกเลี่ยงที่จะใช้อินเทอร์เน็ต ซึ่งจะทำให้ผู้ใช้กลุ่มนี้สูญเสียโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่มีประโยชน์ด้วย (Livingstone & Bober, 2005)

จากความกังวลดังกล่าว ทำให้มีความพยายามตามมามากมายในการสร้างความปลอดภัยใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน เช่น การผลิตโปรแกรมกลั่นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต และโปรแกรม “Spam Hate” ที่ผลิตขึ้นมาเพื่อโต้ตอบ “Spam” หรือเป็นจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ที่

ส่งมาถึงเจ้าของผู้จดหมายซึ่งมิได้ต้องการหรือไม่รู้จักกับผู้ที่ส่งมา ส่วนมากจะเป็นจดหมายโฆษณาสินค้า อย่างไรก็ตามโปรแกรมเหล่านี้เป็นเพียงการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุและอาจเป็นการปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ วิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดน่าจะเป็นการฝึกฝนความรู้และทักษะในใช้อินเทอร์เน็ตที่ถูกต้องและการกระตุ้นให้การคิดแบบวิพากษ์ (critical thinking) เกี่ยวกับเนื้อหาและการติดต่อสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต หรือการสร้างความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต (Internet Literacy) ที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy)

อย่างไรก็ตาม การสร้างความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีอุปสรรคอันดับแรกคือ การที่ผู้ใช้สื่อไม่ตระหนักถึงอิทธิพลของสื่ออินเทอร์เน็ตทางด้านลบ กล่าวคือผู้ใช้ไม่เห็นวาทะอิทธิพลด้านลบจากสื่อส่งผลเสียต่อตัวเอง แต่เห็นว่าส่งผลเสียต่อผู้อื่น การรับรู้เช่นนี้เป็นการประเมินอิทธิพลของสื่อที่มีต่อตัวเองโดยเปรียบเทียบกับ “ผลกระทบต่อบุคคลที่สาม” (Third-person effect) ซึ่งอาจทำให้ผู้ใช้ประมาทอิทธิพลจากสื่อและไม่ระมัดระวังเมื่อเปิดรับสื่อ นอกจากนี้ เนื่องด้วยอินเทอร์เน็ตเป็นนวัตกรรมทาง ICTs ซึ่งจำเป็นต้องมีคอมพิวเตอร์ทั้งซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ และมีการเชื่อมต่อสัญญาณกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตจึงขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านโครงสร้างพื้นฐานซึ่งในปัจจุบันยังคงกระจายตัวอย่างไม่ทั่วถึงและไม่เท่าเทียม การเข้าถึง ICTs อย่างไม่เท่าเทียมกันของประชากรกลุ่มต่าง ๆ ภายในประเทศ เป็นรูปแบบหนึ่งของความเหลื่อมล้ำในการใช้สารสนเทศและความรู้ (Digital divide) ซึ่งอาจเป็นอีกอุปสรรคหนึ่งที่ทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมีความรู้และทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตหรือมีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตน้อยต่างกัน

แนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นแนวคิดใหม่ซึ่งมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องค่อนข้างน้อย และส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่ให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตประเมินความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของตนเอง (self-efficacy) ในปัจจุบันยังไม่มีการสร้างแบบวัดความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตที่เป็นรูปธรรม งานวิจัยชิ้นนี้จึงเป็นเสมือนก้าวแรกในสร้างแบบทดสอบเพื่อวัดระดับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน โดยใช้แนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของ Sonia Livingstone (2001) มาเป็นแนวทางในการสร้างแบบทดสอบ อย่างไรก็ตามการศึกษาคำว่าความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตโดยใช้แบบทดสอบเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอในการพิจารณาว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนมีความสามารถในการจัดการกับความเสียบนอินเทอร์เน็ตได้มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษาถึงการประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมในการป้องกันตัวของผู้ใช้กลุ่มนี้ควบคู่ไปด้วย

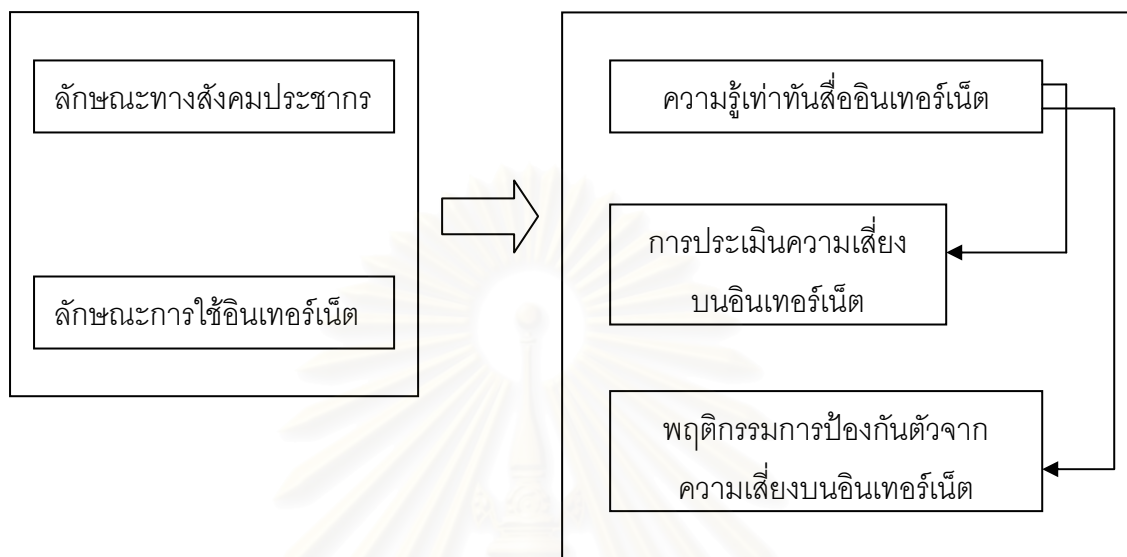
คำถามนำวิจัย

1. นักเรียนชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร ฯ มีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตหรือไม่ อย่างไร
2. นักเรียนชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร ฯ ประเมินว่ามีความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตหรือไม่ อย่างไร
3. นักเรียนชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร ฯ มีพฤติกรรมการป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตหรือไม่ อย่างไร
4. ลักษณะทางสังคมประชากรและความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
5. ลักษณะทางสังคมประชากรและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
6. ลักษณะทางสังคมประชากรและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
7. ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
8. ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในกรุงเทพมหานคร ฯ มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
9. ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
10. ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร
11. ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันหรือไม่ อย่างไร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลจากการวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงสถานภาพทางความรู้และความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตของเยาวชนไทย และเป็นแนวทางในการพัฒนาแบบวัดความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในงานวิจัยครั้งต่อไป

กรอบแนวคิด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการป้องกันตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร” ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยดังต่อไปนี้เป็นแนวทางในการศึกษา

1. แนวคิดเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต
2. แนวคิดเรื่องความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
3. การป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
4. แนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต (Internet literacy)
5. แนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (Digital divide)
6. แนวคิดเรื่อง Third person effect
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตคือ เครือข่ายของเครือข่าย (A network of networks) คอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อกัน โดยใช้โพรโตคอลที่ซีพี/ไอพี (Transmission Control Protocol/Internet Protocol เรียกโดยย่อว่า TCP/IP) ในการรับส่งข้อมูลระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ภายในเครือข่าย

โพรโตคอล TCP/IP (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) เป็นระเบียบวิธีในการสื่อสารระหว่างคอมพิวเตอร์ที่ใช้กันมาแต่เดิมในระบบปฏิบัติการ UNIX ซึ่งมีการใช้งานอย่างกว้างขวาง จุดกำเนิดของ TCP/IP เริ่มขึ้นราวปีพ.ศ. 2512 ที่กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ เมื่อพบปัญหาในการเชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในหน่วยงานต่าง ๆ ของตน ซึ่งจะต้องมีการรับส่งข้อมูลไปยังหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เช่น มหาวิทยาลัยและห้องทดลองต่าง ๆ เนื่องจากแต่ละแห่งก็มีระบบคอมพิวเตอร์ที่ใช้ต่างกัน ข้อมูลข่าวสารจึงถ่ายเทไปมาได้อย่างยากลำบาก กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯจึงได้จัดตั้งหน่วยงาน Advanced Research Projects Agencies (APPA)

ขึ้นมาเพื่อหาทางแก้ไขปัญหานี้ โดยการกำหนดมาตรฐานในการสื่อสารข้อมูลและได้จัดตั้งเครือข่าย ARPANET ขึ้นโดยใช้โปรโตคอล TCP/IP

การสื่อสารในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีโปรโตคอล TCP/IP เป็นมาตรฐานนี้ เครื่องคอมพิวเตอร์ทุกเครื่องที่เชื่อมต่ออยู่จะต้องมีหมายเลขประจำเครื่อง เพื่อเอาไว้อ้างอิงให้เครื่องคอมพิวเตอร์อื่น ๆ ได้ทราบ หมายเลขอ้างอิงดังกล่าวเรียกว่า IP address ซึ่งเป็นตัวเลขชุดหนึ่ง แบ่งออกเป็นสี่ส่วน เช่น 192.10.1.101 เป็นต้น

1.1 ลักษณะการทำงานของอินเทอร์เน็ต

การรับส่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตเป็นการกอบปี่ข้อมูลดิจิทัลจากเครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งไปยังอีกเครื่องหนึ่งจนกว่าข้อมูลทั้งหมดนั้นจะไปถึงเครื่องคอมพิวเตอร์ปลายทาง ข้อมูลที่ทำการถ่ายโอนไม่ได้ถูกส่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน คอมพิวเตอร์ต้นทางที่ส่งข้อมูลจะแบ่งข้อมูลนั้นออกเป็นส่วน ๆ โดยแต่ละส่วนจะถูกส่งไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์อีกปลายทางหนึ่งซึ่งจะรวบรวมข้อมูลที่แยกมาเป็นส่วน ๆ ทั้งหมดเข้าด้วยกัน คอมพิวเตอร์ที่อยู่ตรงกลางเครื่องอื่น ๆ บนเครือข่ายทำหน้าที่ส่งข้อมูลแต่ละส่วนไปเรื่อย ๆ จนกระทั่งถึงเครื่องรับปลายทาง ไม่จำเป็นที่ข้อมูลแต่ละส่วนจะถูกส่งโดยใช้เส้นทางเดียวกันหรือไปถึงในเวลาเดียวกัน ลักษณะการทำงานของอินเทอร์เน็ตสะท้อนให้เห็นว่าเพียงแค่ผู้รับและผู้ส่งที่อยู่ปลายทางไม่เพียงพอในการทำให้กระบวนการสื่อสารเสร็จสมบูรณ์ ยังมีคอมพิวเตอร์ที่อยู่ตรงกลางเครื่องอื่นทำหน้าที่ในการรับและส่งข้อมูลที่ถูกแยกเป็นส่วน ๆ

การทำงานของอินเทอร์เน็ตเป็นการรับส่งข้อมูลดิจิทัลระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ภายในเครือข่าย เมื่อดูจากการทำงานเช่นนี้แล้ว จะเห็นว่าอินเทอร์เน็ตเป็นเพียงเทคโนโลยีการสื่อสารประเภทหนึ่ง แต่อินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพมากกว่าการสื่อสารประเภทอื่นอย่างฉับพลัน ข้อมูลทุกประเภทที่สามารถแปลงเป็นข้อมูลแบบดิจิทัลจะถูกถ่ายโอนได้ตลอดเวลาบนเครือข่ายซึ่งใช้ระยะเวลาสั้นมากแม้ว่าเครื่องคอมพิวเตอร์ที่รับส่งข้อมูลกันจะอยู่คนละซีกโลก นอกจากนี้ผู้ส่งและผู้รับข้อมูลยังสามารถโต้ตอบกันได้อย่างทันที โดยสรุปสื่ออินเทอร์เน็ตมีลักษณะพิเศษดังนี้

Interactivity หรือการโต้ตอบได้ทันทีถือเป็นลักษณะเด่นที่สุดของอินเทอร์เน็ต การให้คำจำกัดความ interactivity ไม่ใช่เรื่องง่าย แต่โดยพื้นฐาน interactivity ในความหมายของ นักวิชาการทางด้านคอมพิวเตอร์ คือการที่ผู้ใช้มีปฏิสัมพันธ์กับคอมพิวเตอร์หรือการใช้งาน คอมพิวเตอร์นั่นเอง ส่วนในความหมายของนักการสื่อสาร interactivity คือการสื่อสารโต้ตอบกัน ระหว่างผู้สื่อสาร Rice และ Rogers (1988) ให้คำจำกัดความว่าเป็นระดับของการสื่อสารที่ผู้มีส่วนร่วมนั้นมีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารควบคุมและแลกเปลี่ยนบทบาทซึ่งกันและกัน ในการศึกษาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต ความหมายทั้งสองเป็นความหมายที่มีความสำคัญทั้งคู่ ผู้ใช้สามารถ “interact” กับคอมพิวเตอร์โดยการใช้ search engines หรือสามารถ interact กับผู้ใช้คนอื่นในห้องสนทนาหรือทางอีเมล

Ha และ James (1998) ได้สรุปมิติของ interactivity บน World Wide Web ไว้ห้าด้านดังนี้

- 1) Playfulness คือ การละเล่น เกมและการทายปัญหาต่างๆ
- 2) Choice คือ การให้ทางเลือกแก่ผู้ใช้โดยเฉพาะทางเลือกในการเลือกการสื่อสารเมื่อใดก็ได้ที่ต้องการ
- 3) Connectedness คือ การเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารกับผู้ใช้คนอื่น เช่น การพูดคุยในห้องสนทนา (chat room) การส่ง instant messages หรือการนำข้อความขึ้นไปไว้ในเว็บบอร์ด เป็นต้น
- 4) Information collection คือ การเก็บข้อมูลทางประชากรศาสตร์ของผู้ใช้ เช่น ข้อมูลทางด้านจิตวิทยา และรูปแบบในการใช้อินเทอร์เน็ตโดยมีผู้จัดทำเว็บไซต์เป็นผู้เก็บข้อมูลเหล่านี้ อย่างไรก็ตามผู้ใช้มีสิทธิที่จะไม่บอกข้อมูลส่วนตัวหรือทำการบล็อกการทำงานของ “cookies” ซึ่งเป็นโปรแกรมสำหรับเก็บข้อมูลจากคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้เมื่อเข้าไปในเว็บไซต์นั้น ๆ
- 5) Reciprocal communication คือ การสื่อสารสองทาง (two-way communication) เพื่อสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย เช่น การถาม/ตอบผ่านทางเว็ลด์ ไวด์ เว็บ หรือ ทางอีเมล การพูดคุยในห้องสนทนา (chat room) เป็นต้น

Hypertext หรือการเชื่อมโยงกันของสารสนเทศ เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ทำให้การนำเสนอข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตแตกต่างไปจากสื่ออื่น ๆ hypertext เป็นรูปแบบของการเชื่อมโยงข้อมูลบนเครือข่าย เอกสารที่เป็น hypertext มักมีการใช้ hyperlinks ซึ่งอาจเป็นตัวอักษร

สัญลักษณ์ ข้อความ หรือรูปภาพที่สามารถเชื่อมต่อไปยังเว็บเพจอื่นหรือจุดอื่นภายในเอกสารเดียวกัน Ted Nelson (1987) เป็นผู้ใช้คำว่า hypertext เป็นคนแรก เขากล่าวว่า hypertext ทำให้สามารถสร้างงานเขียนรูปแบบใหม่ซึ่งจะแสดงถึงโครงสร้างของงานเขียนได้ดีกว่า ผู้อ่านสามารถเลือกอ่านตามลำดับใดก็ได้ซึ่งก่อนหน้านี้ไม่สามารถทำได้ มีนักเขียนหลายคนกล่าวว่า hypertext เป็นเสมือนการเขียนแบบรูปแบบการเชื่อมโยงความคิดภายในสมองของมนุษย์ (Bush 1945; Devlin และ Berk 1991 อ้างถึงใน Severin และ Tankard 2001)

Gay (1991) กล่าวว่าในการใช้ hypertext ปัจจัยที่น่าสนใจคือการควบคุมของผู้ใช้ ผู้จัดทำเว็บเพจสามารถออกแบบเว็บเพจนั้นโดยให้ผู้อ่านคลิกเข้าไปในลิงค์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามที่วางแผนไว้แล้วเพื่อวัตถุประสงค์บางอย่าง หรืออาจสร้างเว็บเพจที่ผู้ใช้มีอิสระอย่างเต็มที่ในการเข้าไปในลิงค์ต่าง ๆ แนวทางการออกแบบเว็บเพจแบบนี้หนึ่งอาจเป็นช่องทางให้ผู้ผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตชักนำให้ผู้อ่านคลิกเข้าไปในเว็บเพจที่ต้องการซึ่งส่วนใหญ่เป็นการโฆษณาสินค้าต่าง ๆ รวมทั้งสินค้าและบริการทางเพศ

Multimedia หรือการผสมผสานกันของสื่อหลายแบบ เป็นการสื่อสารรูปแบบหนึ่งที่เป็น การผสมผสานระหว่างข้อความตัวอักษร (Text) กราฟฟิกส์ (Graphics) เสียง (Sound) ภาพ (Video) และภาพเคลื่อนไหว (Animation) นอกจากนี้ได้มีการพัฒนาไปถึงขั้นการถ่ายทอดสดภาพและเสียงผ่านทางเว็ลด์ ไซด์ เว็บ ในปัจจุบัน Multimedia เป็นลักษณะสำคัญของเว็ลด์ ไซด์ เว็บที่นักการตลาดนำมาใช้ในการโฆษณาเพื่อให้เกิดความน่าสนใจและดึงดูดลูกค้าได้มากขึ้น

Anonymity หรือการปิดบังตัวตน เป็นลักษณะของอินเทอร์เน็ตที่สำคัญอีกประการหนึ่ง บนโลกไซเบอร์ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่าใครเป็นใครในชีวิตจริง ทำให้ผู้ใช้สามารถปิดบัง ไม่เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงและยังสามารถปรับเปลี่ยนตัวตนหรืออัตลักษณ์ได้ตลอดเวลา การปิดบังตัวตนนี้มีทั้งผลดีและผลเสีย ผลดีคือเป็นการป้องกันตนเองจากภัยบนอินเทอร์เน็ต การใช้ข้อมูลจริงเกี่ยวกับตนเองในห้วงสนทนาหรือการบอกข้อมูลส่วนบุคคลในเว็ลด์ ไซด์ อาจทำให้ผู้ที่มีเจตนาร้ายนำข้อมูลเหล่านั้นไปใช้ในทางเสียได้ ส่วนผลเสียคือผู้ที่มีเจตนาร้ายอาจใช้การปิดบังตัวตนปลอมตัวเข้ามาล่อลวงผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน

ด้วยลักษณะของการโต้ตอบได้ทันที (interactivity) การเชื่อมโยงกันของสารสนเทศ (hypertext) การผสมผสานกันของสื่อหลายแบบ (multimedia) และการปิดบังตัวตน (anonymity) ของสื่ออินเทอร์เน็ต ทำให้อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจและเร้าให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ส่งผลทางด้านบวกต่อการศึกษาของเด็กและเยาวชน (ทัศนวิธานนท์, 2542) แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้ผู้ใช้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก และใช้ไปในทางที่ไม่สร้างสรรค์

1.2 การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

เครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั่วโลกเชื่อมต่อกันโดย ISP (Internet Service Provider) หรือผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นผู้ดูแลระบบคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมกับอินเทอร์เน็ต แต่ ISP ไม่ใช่เจ้าของอินเทอร์เน็ต ISP อาจเป็นบริษัทหรือหน่วยงานใดก็ได้ซึ่งเปิดบริการให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไปเชื่อมต่อเครื่องคอมพิวเตอร์เข้ากับเครือข่ายของตนเพื่อต่อกับอินเทอร์เน็ตอีกทอดหนึ่ง

การต่อคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้เข้ากับเครือข่ายของ ISP ทำได้หลายแบบ แต่ที่นิยมในปัจจุบันเป็นแบบผ่านสายโทรศัพท์และอุปกรณ์ที่เรียกว่าโมเด็ม (modem) ซึ่งจะแปลงสัญญาณคอมพิวเตอร์ให้เป็นสัญญาณโทรศัพท์ นอกจากการเชื่อมต่อเช่นนี้แล้ว ยังมีการเชื่อมต่อด้วยวิธีอื่น ๆ ที่รับส่งข้อมูลได้รวดเร็วขึ้น เช่น การเชื่อมต่อผ่านสายโทรศัพท์และโมเด็ม ADSL (Asynchronous Digital Subscriber Line) การเชื่อมต่อผ่านสายโทรศัพท์และโมเด็ม ISDN (Integrated Services Digital Network) การเชื่อมต่อผ่านสายเคเบิลทีวีและการใช้เคเบิลโมเด็ม (Cable Modem) และการเชื่อมต่อผ่านสายโทรศัพท์แบบเช่า (Leased line)

1.3 รูปแบบการใช้งานอินเทอร์เน็ต

รูปแบบการใช้งานอินเทอร์เน็ตถ้าพิจารณาตามขนาดของผู้รับสาร จะมีตั้งแต่ระดับการสื่อสารระหว่างบุคคล เช่นการสื่อสารโดยใช้จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (electronic mail) ไปจนถึงระดับกว้างสุดคือมีผู้รับสารได้อย่างไม่จำกัดและไม่สามารถทราบได้ว่าใครบ้างที่เป็นผู้รับสาร เช่นการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในรูปแบบของเว็บเพจรูปแบบการใช้งานอินเทอร์เน็ตในปัจจุบันที่เป็นที่แพร่หลาย มีดังนี้

เว็ลด์ ไวด์ เว็บ (world wide web -- www) หรือเครือข่ายใยแมงมุม

เว็ลด์ ไวด์ เว็บ หรือเครือข่ายใยแมงมุม เป็นบริการหนึ่งของอินเทอร์เน็ตที่เป็นที่นิยมอย่างมาก พัฒนาขึ้นโดย Tim Berners-Lee เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลต่าง ๆ ระหว่างนักวิจัยในห้องปฏิบัติการ บริการของอินเทอร์เน็ตประเภทนี้จะรวมบริการอื่นที่อยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเกือบทุกประเภทให้เข้ามาอยู่ในเว็ลด์ ไวด์ เว็บ ข้อมูลที่แสดงมีทั้งภาพ เสียง และภาพเคลื่อนไหว รวมทั้งการถ่ายทอดสดภาพและเสียง เว็ลด์ ไวด์ เว็บเป็นคลังเอกสารขนาดใหญ่ที่เก็บรวบรวมเอกสารหรือข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อกันเหมือนใยของแมงมุม เอกสารและข้อมูลเหล่านี้จะถูกเก็บไว้ในเครื่องคอมพิวเตอร์ที่เป็นเครื่องเซิร์ฟเวอร์ต่าง ๆ ทั่วโลก

ในการใช้งานเว็ลด์ ไวด์ เว็บ ก่อนอื่นผู้ใช้งานต้องมี web browser ซึ่งเป็นโปรแกรมที่ใช้ในการเข้าถึงเครือข่ายเว็ลด์ ไวด์ เว็บ web browser จะทำหน้าที่ดาวน์โหลดข้อมูลจากเซิร์ฟเวอร์ที่เป็นที่ตั้งของเว็บไซต์นั้น ๆ และแสดงข้อมูลในรูปแบบของเว็บเพจซึ่งก็คือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่เขียนขึ้นโดยใช้ภาษาคอมพิวเตอร์ เช่น ภาษา HTML (Hypertext Markup Language) เว็บเพจสามารถแสดงข้อมูลที่เป็นตัวอักษร กราฟิก ภาพเคลื่อนไหว และเสียงได้ ในเว็บเพจแต่ละหน้าจะมีที่อยู่ที่เรียกว่า URL (Uniform Resource Locators) ซึ่งแสดงถึงที่ตั้งของเว็บเพจนั้นบนเซิร์ฟเวอร์ โดยปกติแต่ละเว็บเพจจะมี hyperlinks เพื่อเชื่อมโยงเว็บเพจนั้นไปยังเว็บเพจอื่น ๆ hyperlinks เป็นได้ทั้งตัวอักษร ภาพ หรือภาพเคลื่อนไหวซึ่งแสดงที่อยู่หรือ URL ของเว็บเพจอื่นที่ถูกเชื่อมโยง การเชื่อมโยงเอกสารสามารถเชื่อมโยงได้ทั้งภายในเว็บไซต์เดียวกันหรือต่างเว็บไซต์ก็ได้

ภายในเว็บไซต์หนึ่ง ๆ สามารถมีเว็บเพจได้หลายหน้า หน้าแรกของเว็บไซต์เรียกว่า “home page” ซึ่งทำหน้าที่เหมือนกับสารบัญแสดงเนื้อหาภายในเว็บไซต์นั้น ในการเข้าชมเว็บไซต์ ผู้ใช้ควรทราบ URL ของเว็บไซต์ที่ต้องการใช้งาน URL จะปรากฏอยู่ใน address bar ของ web browser URL ประกอบด้วยสามส่วนหลัก ๆ คือ หนึ่ง protocol ที่เว็บไซต์นั้นใช้ สองคือที่ตั้ง และสุดท้ายคือ domain name ตัวอย่างเช่น <http://www.yahoo.com>

http:// ย่อมาจาก Hypertext Transfer Protocol แสดงให้เห็นว่าเป็นเอกสารแบบ Hypertext

www. ย่อมาจาก world wide web แสดงให้เห็นว่าเว็บไซต์นี้ตั้งอยู่ในเครือข่ายเว็ลด์ ไวด์ เว็บ

yahoo.com เรียกส่วนนี้ว่า domain name ซึ่งโดยทั่วไปจะบอกถึงชื่อชื่อบริษัท สถาบันการศึกษา หรือองค์กรต่าง ๆ ในที่นี้แสดงให้เห็นว่าบริษัท Yahoo เป็นเจ้าของ ส่วน “.com” บอกให้รู้ว่าเว็บไซต์นี้เป็นเว็บไซต์เชิงพาณิชย์

ในการใช้งานเวปไซด์ ไรต์ เวบ ผู้ใช้ควรทราบ URL ของเว็บไซต์ที่ต้องการเข้าชม แต่ในกรณีที่ไมทราบ บนอินเทอร์เน็ตยังมีเว็บไซต์ที่เป็น search engines หรือกลไกค้นหาเพื่อทำการค้นหาข้อมูลต่าง ๆ ที่ต้องการจากอินเทอร์เน็ต การค้นหาทำได้โดยการพิมพ์คำที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการค้นหาลงไปในช่วงสำหรับค้นหา search engines แบ่งเป็นสองประเภทตามวิธีการค้นหาคือ

- การค้นหาข้อมูลแบบ Directory เป็นการค้นหา เว็บไซต์ ที่ผู้จัดทำ search engine ได้เลือกและจัดหมวดหมู่ไว้แล้ว การค้นหาโดยใช้ Directory มีลักษณะการทำงานโดยค้นหาคำหรือข้อความที่ผู้ใช้พิมพ์ลงไปในช่วงค้นหา จากชื่อและคำบรรยายโดยย่อของเว็บไซต์ นั้นซึ่งเขียนขึ้นโดยผู้จัดทำ Directory โดยอ้างอิงกับคำแนะนำของเจ้าของเว็บไซต์
- การค้นหาข้อมูลแบบ Index เหมาะสำหรับการค้นหาข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง การค้นหาแบบนี้ใช้โปรแกรมที่เรียกว่า “Spiders” และ “Robots” ในดูเว็บเพจและข้อความในกลุ่มข่าวทั้งหมดบนอินเทอร์เน็ต และหาว่ามีเว็บเพจใดบ้างที่ตรงกับการค้นหาของผู้ใช้ ข้อเสียของการค้นหาประเภทนี้คือ ผลลัพธ์ที่ได้จะมีเป็นจำนวนมากและอาจไม่ตรงกับสิ่งที่ผู้ใช้ต้องการ

จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (electronic mail -- อีเมล)

อีเมลเป็นบริการรับและส่งข้อมูลข่าวสาร ข้อความ หรือไฟล์ต่าง ๆ ระหว่างผู้ใช้ อินเทอร์เน็ต ผู้ใช้สามารถส่งข้อความถึงบุคคลใดก็ได้และที่ใดก็ได้ถ้ามีการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต เพียงทราบที่อยู่หรือ e-mail address ของผู้รับ ที่อยู่ของอีเมลประกอบด้วยสองส่วนแยกกันด้วยเครื่องหมาย @ (เรียกว่าเครื่องหมาย แอท หรือ แอทซายน์ -- “At sign”) และจะไม่มีที่ว่างในที่อยู่ ตัวอย่างเช่น john_s@hotmail.com ส่วนหน้าซึ่งคือ “john_s” เป็นชื่อหรือนามแฝงของเจ้าของที่อยู่ นั้น ส่วน hotmail.com เป็นชื่อโดเมนที่ใช้เก็บรายชื่อทั้งหมดของผู้ใช้อีเมลของผู้ให้บริการรายนั้น ๆ

ในการรับส่งอีเมลผู้ใช้อาจใช้ผ่านทางเว็บที่ให้บริการรับส่งอีเมลฟรีก็ได้ เช่น <http://www.hotmail.com> ของบริษัทไมโครซอฟท์ หรือ <http://www.mail.yahoo.com> ของ Yahoo! ในการเริ่มต้นใช้บริการ ผู้ใช้ต้องสมัครเป็นสมาชิกเสียก่อนซึ่งผู้ใช้จะต้องกำหนดชื่อ e-mail address ส่วนหน้าเอง หรือจะให้ทางผู้ให้บริการกำหนดให้ก็ได้ ส่วนชื่อโดเมนนั้นเป็นชื่อที่ทางผู้ให้บริการต้องกำหนดให้อยู่แล้ว เมื่อได้ชื่อ e-mail address เรียบร้อยแล้ว จะต้องกำหนดรหัสผ่าน (Password) ตามข้อกำหนดที่ผู้ให้บริการวางไว้

การสนทนาออนไลน์ หรือ “แชท” (chat)

การสนทนาออนไลน์เป็นการสื่อสารถึงกันด้วยข้อความผ่านอินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับอีเมล แตกต่างตรงที่ “แชท” จะโต้ตอบกันแบบทันทีทันใด เป็นการสื่อสารแบบพร้อมหน้า (Synchronous communication) การสนทนาออนไลน์มีหลายรูปแบบ เช่น

- สนทนาผ่านเซิร์ฟเวอร์กลาง (IRC และ Web Chat) ผู้สนทนาทุกคนที่ใช้เซิร์ฟเวอร์นั้นอยู่ สามารถเห็นข้อความที่ผู้สนทนาพิมพ์ลงไปได้
- สนทนาโดยตรงระหว่างผู้ใช้อินเทอร์เน็ต การรับส่งข้อความระหว่างผู้ใช้ทำได้โดยไม่ต้องผ่านเซิร์ฟเวอร์ เว้นแต่ตอนเริ่มใช้โปรแกรมที่ต้องผ่านเพื่อดูว่ามีผู้ใช้คนใดออนไลน์บ้าง การสนทนาวิธีนี้เรียกอีกอย่างว่า การรับส่งข้อความแบบทันทีทันใด (Instant Messaging) เช่น โปรแกรม ICQ MSN Messenger Windows Messenger เป็นต้น โปรแกรมเหล่านี้มีลูกเล่นที่หลากหลาย มีการทำงานที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ และเป็นการคุยแบบตัวต่อตัว ไม่มีการสร้างห้องสนทนาเป็นกลุ่ม ๆ เหมือนในแบบแรก ข้อดีคือไม่ต้องพึ่งพาเซิร์ฟเวอร์ตลอดเวลา แม้มีผู้ใช้พร้อมกันมาก ๆ ก็ไม่ช้า ปัจจุบันเป็นที่นิยมใช้เป็นอย่างมาก

กลุ่มข่าว (newsgroups)

กลุ่มข่าวเป็นฐานข้อมูลของข้อความต่าง ๆ ที่ผู้ใช้กลุ่มข่าวใส่เอาไว้ เป็นแหล่งรวมข้อมูลข่าวสารทุกประเภท อีกทั้งยังเป็นพื้นที่อภิปรายถกเถียงเรื่องราวต่าง ๆ (discussion forum) และสำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่น่าสนใจ ไม่ว่าจะเป็นข่าว ความคิดเห็น บทความ หรือ

ปัญหา กลุ่มข่าวจะแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ชัดเจนตามความสนใจของผู้ใช้ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องคอมพิวเตอร์ ท่องเที่ยว การจัดสวน เป็นต้น ข้อมูลข่าวสารภายในเครือข่ายจะได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยเสมอ สารบบกลุ่มข่าวอาจมีการจำกัดให้เฉพาะผู้ที่ เป็นสมาชิกของกลุ่มข่าวเท่านั้น

เว็บบอร์ด (webboard)

เว็บบอร์ดเป็นศูนย์กลางในการแสดงความคิดเห็น ถามตอบ สอบถามปัญหาที่สงสัย ตั้งกระทู้เกี่ยวกับประเด็นที่ผู้คนทั่วไปกำลังให้ความสนใจ ข่าวที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การหางาน ซื้อขายสินค้า และพูดคุยระหว่างบรรดาผู้ใช้ที่เข้ามายังเว็บไซต์เดียวกัน เว็บไซต์ที่มีหลายเว็บบอร์ด มักแบ่งเว็บบอร์ดเป็นห้อง ๆ ตามความสนใจของผู้ใช้

บริการดาวน์โหลดไฟล์ข้อมูลด้วย FTP (File Transfer Protocol)

FTP เป็นหนึ่งในบริการของอินเทอร์เน็ตที่เก่าแก่ที่สุด เป็นวิธีมาตรฐานที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใช้ในการแลกเปลี่ยนไฟล์บนอินเทอร์เน็ต เครื่องคอมพิวเตอร์ปลายทางของผู้ใช้จะเรียกว่าเป็นเครื่อง “client” ซึ่งจะทำกรร้องขอไฟล์จากอีกเครื่องหนึ่งซึ่งเป็นเครื่องให้บริการ เรียกว่าเครื่องเซิร์ฟเวอร์ และแม้ว่า “client” กับเซิร์ฟเวอร์จะใช้โปรแกรมคนละตัวหรือมีความแตกต่างกัน แต่ FTP จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนไฟล์กันได้ ไฟล์ที่แลกเปลี่ยนกันอาจเป็นข้อมูลตัวอักษร (text) รูปภาพ (graphics) หรือโปรแกรมต่าง ๆ ในการแลกเปลี่ยนไฟล์ FTP จะทำการก๊อปปี้ไฟล์จากคอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตมายังเครื่อง “client” การกระทำเช่นนี้เรียกว่าการดาวน์โหลด (download) ในทางกลับกันการก๊อปปี้ไฟล์จากเครื่อง “client” ไปยังเครื่องเซิร์ฟเวอร์นั้นจะเรียกว่าการอัปโหลด (upload)

การใช้เครื่องระยะไกล (Telnet)

เป็นบริการพื้นฐานในส่วนของ การติดต่อกันระหว่างเครื่องคอมพิวเตอร์ภายในเครือข่าย เป็นการ ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ที่อยู่ในเครือข่ายที่ไม่ใช่เครื่องที่ผู้ใช้กำลังใช้อยู่ ผู้ใช้สามารถเข้าไปใช้เครื่องคอมพิวเตอร์เครื่องอื่นภายในเครือข่ายซึ่งมีความสามารถสูงหรือแตกต่าง

จากเครื่องที่กำลังใช้งานอยู่ไม่ว่าจะอยู่ที่ใดก็ตาม โดยผู้ใช้จะต้องระบุว่าขอใช้คอมพิวเตอร์เครื่องใดและต้องได้รับอนุญาตให้ใช้ก่อน

แนวคิดเกี่ยวกับการเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ได้กล่าวมา ทั้งทางด้านประวัติ ลักษณะการทำงานของระบบ การเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และรูปแบบการใช้งานอินเทอร์เน็ตประเภทต่าง ๆ ได้ถูกนำมาใช้ในการสร้างแบบทดสอบเรื่องความรู้เท่าทันสื่อ อินเทอร์เน็ตของงานวิจัยชิ้นนี้ ในมิติของความรู้ความเข้าใจรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (the Analytical competence) และมิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (the Contextual knowledge)

2. แนวคิดเกี่ยวกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนห้องสมุดขนาดใหญ่ที่รวบรวมข้อมูลข่าวสารทุกรูปแบบ ด้วยเหตุนี้และความจริงที่ว่าผู้ส่งสารบนอินเทอร์เน็ตสามารถเป็นใครก็ได้ ทำให้ข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตมีจำนวนและมีความแตกต่างกันมากมายซึ่งอาจเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์หรือโทษ อย่างไรก็ตามยังไม่มีมาตรการที่เป็นสากลในการวัดว่าข้อมูลใดเป็นข้อมูลที่ดีมีประโยชน์และข้อมูลใดไม่ดีหรือมีความเสี่ยงที่จะเกิดผลเสียตามมา เพราะแต่ละสังคมก็ต่างมีมาตรฐานของตน ในการตัดสินว่าเนื้อหาใดบนอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงหรือไม่ขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม เป็นสำคัญ ดังที่ The National Academy of Sciences (2002) ได้กล่าวไว้ว่าการพิจารณาว่าสิ่งใดบนอินเทอร์เน็ตไม่เหมาะสมหรือมีความเสี่ยงนั้นเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละบุคคล และกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งมีความคาดหวังต่อบทบาทของบุคคลกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมต่างกัน โดยเฉพาะความคาดหวังต่อบทบาทของหญิงและชาย (gender role expectations) สังคมคาดหวังให้เพศหญิงประพฤติตัวอยู่ในกรอบของสังคมและระแวดระวังภัยมากกว่าเพศชาย (Peters, 1994) เพศหญิงจึงได้รับการสั่งสอนให้กลัวการข่มขู่คุกคามและอันตรายมากกว่าเพศชายซึ่งชอบเรื่องที่มีความเสี่ยงหรือเรื่องที่ไม่อันตรายมากกว่า (Hetherington et al. อ้างถึงใน MacDonald, 2005) ส่งผลให้เพศหญิงมีแนวโน้มที่จะคิดว่าโลกไซเบอร์มีความเสี่ยงมากกว่า

นอกจากความยากลำบากในการนิยามความเสี่ยงหรือภัยบนอินเทอร์เน็ตแล้ว ในปัจจุบันการตรากฎหมายเพื่อเอาผิดต่อการกระทำบนอินเทอร์เน็ตยังไม่มีปรากฏอย่างชัดเจน และมีความยากลำบากในการบังคับใช้กฎหมาย แต่แต่ละประเทศก็มีกฎหมายที่แตกต่างกัน แต่โดย

พื้นฐานแล้ว การกระทำใดก็ตามที่ถือว่าผิดกฎหมายภายในสังคมกายภาพ ถือว่าเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายภายในสังคมอินเทอร์เน็ตด้วย ตัวอย่างเช่น รายงานเรื่อง “Illegal and Harmful Use of the Internet” จากการประชุมเชิงปฏิบัติการภายใต้ The Department of Justice, Equality and Law Reform ของประเทศไอร์แลนด์ที่ได้จัดทำแนวทางในการตีความการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างผิดกฎหมายไว้เป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจนดังนี้

- เรื่องความมั่นคงของประเทศ เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการก่อการร้าย วิธีการทำระเบิด การเจาะเข้าไปในเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของรัฐบาล เป็นต้น
- การกระทำที่เป็นอันตรายต่อเด็ก เช่น เนื้อหาลามกเกี่ยวกับเด็ก (Child pornography) เนื้อหาลามกเกี่ยวกับผู้ใหญ่ (Adult pornography) เนื้อหาที่มีความรุนแรงสูง การค้าเด็ก (Child trafficking) Advice on anonymous exchange of graphic material เป็นต้น
- การทำร้ายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เช่น การแบ่งแยกเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์ เนื้อหาทางเพศที่มีการใช้ความรุนแรง
- เรื่องความปลอดภัยทางการเงิน เช่น การหลอกลวงในการทำธุรกรรมทุกประเภท การลักลอบใช้หมายเลขบัตรเครดิตของผู้อื่น เป็นต้น
- เรื่องความปลอดภัยของข้อมูล เช่น การเจาะข้อมูลในคอมพิวเตอร์ของผู้อื่น (Malicious hacking)
- เรื่องการปกป้องความเป็นส่วนตัว เช่น Spam mail การแอบอ่านจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ของผู้อื่น การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล
- การหมิ่นประมาท (Libel)
- การพนัน (Gambling)
- ข้อมูลหรือการขายยาอันตราย (Information on or sale of “controlled drugs”)
- เรื่องทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) เช่น การละเมิดลิขสิทธิ์ การเผยแพร่วิดีโอ เพลง ซอฟต์แวร์คอมพิวเตอร์โดยมิได้รับอนุญาต

ในขณะนี้ในประเทศไทยยังไม่มีองค์กรกลางที่มีอำนาจในการควบคุมดูแลสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารที่เกิดขึ้นบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในประเทศสิงคโปร์ที่มีบริษัทสิงคโปร์เทเลคอมเป็นผู้ควบคุมดูแล สามารถเรียกสารสนเทศของลูกค้านำมาตรวจสอบได้

ทางด้านกฎหมาย กฎหมายอาญาของไทยมีความเกี่ยวข้องกับอินเทอร์เน็ตหลายด้าน โดยเฉพาะการทำอาชญากรรมด้านสารสนเทศ ในกรณีที่บุคคลภายนอกลักลอบเข้าถึงสารสนเทศ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือทำลายโดยที่ผู้นั้นไม่มีสิทธิหรือเป็นผู้มีอำนาจ ถือว่าเป็นการลักทรัพย์ของผู้อื่น นอกจากนี้กฎหมายอาญาไทยยังได้บัญญัติความผิดฐานเปิดเผยความลับหรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น และการได้มาและเปิดเผยความลับข้อความเอกสารหรือสิ่งอื่นใดอันปกปิดไว้ซึ่งเป็นการลับเกี่ยวกับความปลอดภัยของประเทศ การปลอมหรือตัดทอนข้อความหรือแก้ไขโดยวิธีใด ๆ ก็ถือเป็นความผิดทางกฎหมาย

แม้จะไม่มีภาระบ่งชี้ชัดเจนว่าการกระทำใดถือว่าการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีความเสี่ยงหรือเป็นภัยเนื่องจากเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับภาวะของผู้ใช้และบริบทของสังคมที่ต่างกัน ในการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งสหภาพยุโรป (The Committee of the Regions -- COR) ว่าด้วยเรื่องเนื้อหาที่ผิดกฎหมายและเป็นภัยบนอินเทอร์เน็ต มีการให้คำนิยามการใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นภัยหรือมีความเสี่ยงไว้ดังนี้

การใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นภัยคือ การใช้อินเทอร์เน็ตที่สามารถส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายจิตใจ และศีลธรรมในด้านลบ โดยเฉพาะต่อต่อกลุ่มเยาวชน การใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นภัยมักเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ ความรุนแรง การเหยียดผิว อาชญากรรม ยาเสพติด การลุ่มหลงในลัทธิความเชื่อ เป็นต้น (COR 1997)

นอกจากนี้ศรีดา ตันทะอติพานิช (2544) ได้จัดหมวดหมู่เนื้อหาที่เป็นอันตรายต่อเด็กไว้ดังนี้

- เนื้อหาทางเพศที่ชัดเจน (Sexually Explicit)
- เนื้อหาเกลียดชัง เนื้อหารุนแรง (Hatred/Hate Speech, Violence and Gore)
- เนื้อหาเกี่ยวกับยาเสพติด แอลกอฮอล์ และสิ่งผิดกฎหมาย (Drugs, Alcohol and Illegal Objects)
- เนื้อหาเกี่ยวกับการพนัน (Gambling)

จะเห็นได้ว่าภัยบนอินเทอร์เน็ตนั้นมีการแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ มากมาย ในงานวิจัยชิ้นนี้จะขอกล่าวถึงรายละเอียดของภัยบนอินเทอร์เน็ตตามประเภทของการใช้งาน

อินเทอร์เน็ตที่ได้รับความนิยมจากเด็กและวัยรุ่นสามอันดับแรกจากการสำรวจกลุ่มผู้ใช้ อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2545 โดย NECTEC คือ ภัยจากการใช้เว็ลด์ ไซด์ เว็บ ภัยจากการใช้ อีเมล และภัยจากการใช้ห้องสนทนา

2.1 ภัยจากการใช้เว็ลด์ ไซด์ เว็บ

บนเว็ลด์ ไซด์ เว็บมีข้อมูลข่าวสารมากมายที่มีประโยชน์และมากมายที่มีโทษ เนื้อหาบนเว็ลด์ ไซด์ เว็บที่จัดว่ามีความเสี่ยงได้แก่ เนื้อหาลามกอนาจาร เนื้อหาที่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อและเรื่องโกหกหลอกลวง อีกทั้งยังมีการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล

เนื้อหาลามกอนาจารบนเว็ลด์ ไซด์ เว็บ

เนื้อหาบนเว็ลด์ ไซด์ เว็บที่เป็นที่ถกเถียงกันมากกว่าควรมีการควบคุมดูแลในเรื่องของการมีไว้ในครอบครองและการเผยแพร่หรือไม่ นั่นคือเนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง (sexually explicit content) ได้แก่ ภาพโป๊เปลือย (nudity) ภาพที่แสดงถึงการมีเพศสัมพันธ์ (pornography) และ/หรือข้อความที่แสดงถึงเจตนาในการกระตุ้นอารมณ์ทางเพศ เป็นต้น ในขณะที่ภาพโป๊เปลือยหรือภาพนู้ด และเนื้อหาลามกเกี่ยวกับเด็กเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายของทุกประเทศ ภาพโป๊เปลือยและเนื้อหาลามกของผู้ใหญ่ถือว่าไม่ผิดกฎหมาย โดยเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับการรับรู้ของสังคม ตัวอย่างเช่น ในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ประชาชนโดยทั่วไปยอมรับภาพโป๊เปลือยและเนื้อหาลามกของผู้ใหญ่ได้ ในขณะที่ประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามเช่น ซาอุดีอาระเบียถือว่าภาพโป๊เปลือยและเนื้อหาลามกถือเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมายในทุกกรณี สำหรับในประเทศไทยยังไม่มีมาตรการเข้มงวดในเรื่องเนื้อหาทางเพศบนอินเทอร์เน็ต ดังนั้นจึงเป็นความรับผิดชอบของพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และตัวเด็กเองในการป้องกันอันตรายจากความเสี่ยงนี้ เนื่องจากเยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องห้าม เป็นเรื่องที่ไม่พูดกันอย่างเปิดเผย ทำให้เป็นที่น่าเป็นห่วงว่าวัยรุ่นอาจใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นช่องทางในการเรียนรู้เรื่องเพศ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ใหญ่ไม่ยอมสอน จนอาจก่อให้เกิดภัยต่อตนเองได้ (ศรีศักดิ์ จามรมารและคณะ, 2543)

ในปัจจุบันการหารูปโป๊เปลือยทำได้ง่ายมากขึ้น เนื่องจาก search engines ส่วนใหญ่ได้พัฒนาให้ผู้ใช้สามารถค้นหารูปภาพได้ การป้องกันผู้ใช้ที่มีอายุไม่ถึง 18 ปีจากการดูรูปโป๊

เปลี่ยนเป็นเรื่องที่ทำไต่ยาก เนื่องจากการกลั่นกรองที่ search engines มีไว้ป้องกันการเปิดรับรูปเหล่านี้เป็นการกลั่นกรองโดยอาศัยความสมัครใจของผู้ใช้ซึ่งสามารถเปิดหรือปิดตัวกลั่นกรองได้ตามต้องการอย่างง่ายดาย

เนื้อหาที่เป็นการโฆษณาชวนเชื่อและเรื่องโกหกหลอกลวง

Walter H. Bock และ Jeff Scene (อัญชลี ธรรมวิจารณ์, 2541) ได้ชี้ให้เห็นถึงข้อนำสังเกตของโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตไว้ดังนี้

- สถานภาพของการโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตในปี 1991 นั้น เกือบจะเท่ากับโฆษณาทางโทรทัศน์ในปี 1950 โดยการใช้แบบจำลองจากสื่อตัวเก่า ในขณะที่เดียวกันก็พัฒนาวิธีที่เหมาะสมกับสื่อตัวใหม่
- มีแนวคิดบางประการของโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตซึ่งใช้ได้ดีและน่าสนใจว่ามันทำงานอย่างไร
 - โฆษณาบนอินเทอร์เน็ตเป็นการเสนอเนื้อหาที่เป็นเนื้อความ (content)
 - โฆษณาบนอินเทอร์เน็ตจะมีลักษณะของการผสมผสานหลายสื่อ (multimedia)
 - โฆษณาบนอินเทอร์เน็ตเป็นการสื่อสารที่ได้ตอบกันได้ทันที (interactive)
 - โฆษณาบนอินเทอร์เน็ตเป็นแบบที่ลูกค้าหรือกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เป็นฝ่ายเข้ามาหา
 - โฆษณาบนอินเทอร์เน็ตมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้บริโภคที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงกว่าบุคคลทั่วไป
 - การสื่อสารทางการตลาดบนอินเทอร์เน็ตบ่อยครั้งที่อยู่ตรงกลางระหว่างการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา
 - ชาวแจกทางอิเล็กทรอนิกส์แพร่กระจายไปยังสาธารณะชนโดยใช้ต้นทุนที่ต่ำกว่าการใช้กระดาษและการส่งทางไปรษณีย์

ข้อนำสังเกตดังกล่าวล้วนเป็นข้อพิสูจน์ว่าเหตุใดในปัจจุบันนักการตลาดจึงเล็งเห็นว่าอินเทอร์เน็ตเป็นพื้นที่ใหม่ที่มีศักยภาพสูงในการโฆษณาขายสินค้า นอกจากนี้เนื่องด้วยคุณลักษณะสำคัญของเวปไซด์ เว็บ อันได้แก่ความเป็นสื่อแบบ multimedia และ interactive การโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตจึงมีข้อได้เปรียบการโฆษณาผ่านสื่ออื่น ๆ ในด้านของการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายเป็นรายบุคคลและความน่าดึงดูดใจของสินค้า กลุ่มเป้าหมายสำคัญของการขายสินค้าบนอินเทอร์เน็ตคือกลุ่มเด็กและวัยรุ่น เนื่องจากเป็นกลุ่มที่ซื้อสินค้าและมีอิทธิพลต่อการซื้อ

สินค้าของสมาชิกคนอื่นภายในครอบครัวมากที่สุด ทั้งยังเป็นกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากที่สุดอีกด้วย จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติในสหรัฐอเมริกาปี 1999 พบว่าครอบครัวที่มีเด็กและวัยรุ่นมีคอมพิวเตอร์ใช้มากกว่าครอบครัวที่ไม่มีเด็กและวัยรุ่น McAllister และ Turow (2002) ได้รวบรวมลักษณะของความกังวลที่มีต่อการโฆษณาบนอินเทอร์เน็ตไว้ 5 ประการ โดยประยุกต์จากความกังวลที่มีต่อการโฆษณาในสื่อเก่า ดังนี้

- อิทธิพลทางการเงินที่มีต่อเว็บไซต์ -- การนำเสนอเนื้อหาของเว็บไซต์ที่แม้ว่ามีเว็บไซต์เพื่อการค้าได้รับอิทธิพลหรือได้รับความกดดันจากผู้สนับสนุนทางการเงิน ทำให้ผู้จัดทำเว็บไซต์ต้องคำนึงถึงการโฆษณาเป็นหลักในการนำเสนอเนื้อหา
- การโกหกหลอกลวงในการโฆษณาสินค้าหรือการโฆษณาชวนเชื่อ Schatz (2001 อ้างถึงใน McAllister และ Turow, อ้างแล้ว) กล่าวว่าโกหกหลอกลวงเกี่ยวกับตัวสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญของการโฆษณาบนอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ยังมีความกังวลเกี่ยวกับการโฆษณาโดยใช้อีเมล ที่เรียกว่า "Spam" ซึ่งเป็นกลวิธีทางการตลาดอย่างหนึ่งของการขายตรง
- การสนับสนุนความเชื่อที่ว่า การซื้อสินค้าสามารถช่วยบำบัดปัญหาส่วนตัวของผู้ซื้อได้ เช่น เว็บไซต์ที่ขายสินค้า ให้ความบันเทิง และสาระความรู้ไปพร้อม ๆ กัน ผู้โฆษณาจะใช้เว็บไซต์เหล่านี้เพื่อสร้างความสะดวกสบายในการซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีการโฆษณาในรูปแบบของ "interactive games" ที่ทำขึ้นเพื่อดึงดูดใจเด็กโดยเฉพาะ
- การนำข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตไปใช้เพื่อวางแผนทางการตลาด โดยมิได้รับอนุญาต ข้อมูลเหล่านี้มักเป็นข้อมูลทางด้านสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ รูปแบบพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต ข้อมูลทางการเงิน เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้จะถูกนำไปสร้างโฆษณาที่มุ่งไปที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตแต่ละคนโดยตรง การกระทำเช่นนี้ก่อให้เกิดประเด็นทางด้านสิทธิความเป็นส่วนตัวเป็นส่วนตัว ความยุ่งยากลำบากในการกำจัดโฆษณาเหล่านี้ และการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้โดยบุคคลที่สาม เป็นต้น

- ผู้โฆษณาบนอินเทอร์เน็ตเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านเทคนิคสามารถหาวิธีหลบเลี่ยงโปรแกรมที่ใช้เพื่อต่อต้าน Spam หรือโฆษณาแบบหน้าต่าง pop-ups

2.2 ภัยจากการใช้อีเมล

เนื่องจากอีเมลที่ส่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตต้องผ่านสถานีส่งต่อเป็นจำนวนมากตลอดเส้นทาง การส่ง และในบางกรณีการจำหน่ายเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้อีเมลสูญหายระหว่างทาง ถ้าไม่ได้เข้ารหัสเอาไว้ อาจมีผู้อื่นเปิดอ่านข้อความในอีเมลนั้นได้ อีเมลจึงไม่ใช่การส่งข้อมูลที่ปลอดภัยนักในการส่งข้อมูลที่เป็นความลับ ดังนั้นก่อนที่จะส่งอีเมล ควรแน่ใจว่าถ้าข้อมูลต่าง ๆ ในจดหมายถูกเปิดเผยต่อบุคคลอื่น จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งตัวผู้ส่งและบุคคลอื่น ๆ

นอกจากความเสี่ยงในการรั่วไหลของข้อมูลในอีเมลแล้ว ความเสี่ยงหรือภัยอีกอย่างหนึ่งที่มากับอีเมลก็คือ “Spam” หรืออีเมลที่ส่งให้กับผู้รับจำนวนมากโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อขายสินค้า ขวนเชื่อ ปลอ่ยไวรัส หรือเพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้รับ ผลเสียของ Spam นอกจากการก่อความรำคาญแก่ผู้รับแล้ว ยังทำให้ผู้รับที่หลงเชื่อถูกหลอกให้ซื้อสินค้าหรือได้รับไวรัสซึ่งทำความเสียหายแก่คอมพิวเตอร์

2.3 ภัยในห้องสนทนา

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการรายงานว่าอินเทอร์เน็ตถูกใช้เป็นเครื่องมือในการข่มขู่ ล่อลวง และทำร้ายเด็กไม่ต่างจากการล่อลวงทางโทรศัพท์ ห้องสนทนาเป็นที่ที่อาชญากรใช้เป็นสถานที่ในการแสวงหาเหยื่อ โดยการเข้าไปทำความรู้จักพูดคุย คนเหล่านี้มักจะปลอมตัวว่าเป็นเด็กอายุรุ่นเดียวกันกับคู่สนทนาเพื่อให้เหยื่อเกิดความไว้วางใจ ในบางกรณีอาจไม่เข้าร่วมในการสนทนา เพียงแต่เป็นผู้ดักเก็บข้อมูลส่วนตัวของเด็ก

ลักษณะ anonymity และความยากในการตรวจสอบข้อมูลของอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้ประสงค์ร้ายสับสนช่องทางในการกระทำความผิด ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเด็กผู้หญิงเป็นกลุ่มบุคคลที่เป็นเป้าหมายของการล่อลวง ส่วนคนร้ายมักเป็นเพศชายที่อายุมากกว่า คนร้ายมักเริ่มจากการเข้าไปแนะนำตัวว่าเป็นเพื่อนรุ่นเดียวกัน เมื่อได้รับความไว้วางใจและความสนิทสนมจากเด็ก ก็มักจะชักชวนให้เข้าไปพูดคุยกันในห้องสนทนาส่วนตัวเพื่อพูดคุยเรื่องส่วนตัวและเลยไปถึงเรื่องเพศ

ผู้ร้ายในห้องสนทนา มักมีความอดทน ใช้ระยะเวลายาวนานเพื่อได้รับความไว้วางใจและเก็บข้อมูลส่วนตัวของเด็ก ทำายที่สุดมักนัดพบกันและล้วงละเมิดทางเพศ

นอกจากนี้ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตยังสามารถแบ่งได้เป็นสามประเภทตามลักษณะการใช้งานคือ (“How Can We Help Our Students to Use the Internet in a Safer Way?” 2004)

- ความเสี่ยงทางด้านเนื้อหา (Content Risks)

- 1) การเปิดรับเนื้อหาที่ผิดกฎหมาย (Illicit material) เช่น ภาพโป๊เปลือยเกี่ยวกับเด็ก (Child Pornography) การเหยียดผิว (Racism) การหลอกลวง (Fraud) ข้อมูลเกี่ยวกับยาผิดกฎหมาย (Illegal drugs) และการก่อการร้าย (Terrorism) เป็นต้น

- 2) การเปิดรับเนื้อหาที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อเด็ก (Harmful material) เช่น ภาพโป๊เปลือยของผู้ใหญ่ (Adult pornography) เนื้อหาที่มีความรุนแรง (Violence) การใช้ภาษาหยาบคาย (Adult language) การสนับสนุนการใช้อาวุธ (promoting the use of arms) กิจกรรมของกลุ่มหัวรุนแรง (Extremist groups) ลัทธิและความเชื่อมงาย (Cults) เป็นต้น

- 3) ความเสี่ยงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา (Other content-related risks) เช่น การให้ข้อมูลที่ผิดพลาดหรือทำให้เกิดการเข้าใจผิด (False or misleading information) การไม่ให้แหล่งข้อมูลที่อ้างอิงถึงและนโยบายความเป็นส่วนตัวของข้อมูล (Source or privacy policy not available) การใส่ร้ายป้ายสี และการใช้คำหยาบคาย เป็นต้น

- ความเสี่ยงจากการติดต่อสื่อสาร (Contact Risks)

- 1) อินเทอร์เน็ตเป็นสถานที่กระทำการของพวกประสังศร้าย โดยเฉพาะ child predators หรือ pedophiles

- 2) การบอกข้อมูลส่วนบุคคล

- 3) การสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลแปลกหน้าผ่านทางห้องสนทนา

- 4) การนัดพบบุคคลแปลกหน้าที่พูดคุยกันในห้องสนทนา

- 5) การใช้ถ้อยคำข่มขู่ และตามรังควาญ

- ความเสี่ยงจากการซื้อขายสินค้าบนอินเทอร์เน็ต
 - 1) ข้อมูลส่วนบุคคลอาจถูกนำไปเผยแพร่
 - 2) การถูกละเมิดสิทธิความเป็นส่วนตัวถ้าข้อมูลส่วนบุคคลถูกจัดเก็บไปโดยไม่บอกกล่าว
 - 3) เด็กอาจซื้อสินค้าโดยที่ไม่บอกกล่าวผู้ปกครองหรือนำหมายเลขบัตรเครดิตของผู้ปกครองไปใช้

3. การป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

จนถึงขณะนี้ สื่ออินเทอร์เน็ตยังไม่มีองค์กรกลางในการรับผิดชอบและควบคุมดูแล จึงมักพบสิ่งที่ไม่เหมาะสมบนอินเทอร์เน็ตเสมอ เช่น ภาพความรุนแรง การใช้ภาษาหยาบคาย เนื้อหาลามก แม้แต่ขั้นตอนการผลิตวีดิทัศน์ วีธีการแก้ปัญหาที่มีมาได้แก่ การใช้ซอฟต์แวร์กั้นกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมบนอินเทอร์เน็ต (filtering software) อย่างไรก็ตามซอฟต์แวร์เหล่านี้ยังไม่สามารถกั้นเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมทั้งหมดได้ เนื่องจากเว็บไซต์เหล่านี้เกิดขึ้นใหม่ตลอดเวลาและเจ้าของเว็บไซต์มักหาวิธีการในการหลบหลีก ทั้งยังขึ้นอยู่กับความสมัครใจของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอีกด้วย นอกจากนี้โปรแกรมประเภทนี้ยังไม่สามารถป้องกันเด็กจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตประเภทอื่นได้ เช่น ความเสี่ยงที่มาจากการติดต่อสื่อสาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องสนทนา

การให้คำแนะนำถึงการใช้อินเทอร์เน็ตที่เหมาะสม ปลอดภัย และได้ประโยชน์เป็นอีกวิธีการหนึ่งในการป้องกันความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตามผู้ปกครองซึ่งเป็นผู้ที่มีโอกาสในการดูแลการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กมากที่สุดและดีที่สุด ควรมีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตทั้งทางด้านการใช้งานเบื้องต้นและภัยที่อาจเกิดขึ้น

พันธุศักดิ์ ศรีทรัพย์ (2544) ได้ให้คำแนะนำสำหรับผู้ปกครองไว้ดังนี้

- ผู้ปกครองควรแนะนำเด็กว่าไม่ควรให้ข้อมูลส่วนตัวทางอินเทอร์เน็ต
- ตัวผู้ปกครองเองไม่ควรเปิดเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมให้เด็กเห็น ในกรณีที่

ผู้ปกครองและเด็กมีคอมพิวเตอร์ใช้เครื่องเดียวกัน ก็ไม่ควรเปิดเว็บไซต์เหล่านี้ เนื่องจากข้อมูลการใช้อินเทอร์เน็ตจะยังคงอยู่ในเครื่องแม้จะ Off-line แล้ว

- เมื่อเด็กเลิกใช้อินเทอร์เน็ต ควรสแกนฮาร์ดดิสก์เพื่อดูว่ามีการดาวน์โหลดหรือเข้าเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมหรือไม่
- แนะนำเด็กว่าไม่ควรพูดคุยกับบุคคลแปลกหน้าบนอินเทอร์เน็ต
- พูดคุยกับบุตรหลานของท่านเรื่องการใช้อินเทอร์เน็ต ผู้ปกครองควรทราบว่าบุตรหลานมีความสนใจเรื่องอะไรขณะออนไลน์ แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตกับเด็ก ๆ สิ่งเหล่านี้จะทำให้สามารถดูแลกิจกรรมออนไลน์ของเด็ก ๆ ได้ และทำให้การใช้อินเทอร์เน็ตมีประสิทธิภาพและมีประโยชน์มากยิ่งขึ้น

เทคนิคการกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต

การกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตไม่ใช่เรื่องง่ายเนื่องจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทุกคนสามารถเป็นผู้ผลิตเนื้อหาได้ และสามารถส่งไปถึงผู้รับจำนวนมากได้เท่าที่ต้องการอย่างสะดวก รวดเร็วด้วยต้นทุนในการผลิตที่ต่ำ จากคุณสมบัติดังกล่าว ทำให้เป็นการยากในการตรวจจับและการหาผู้กระทำผิดบนโลกไซเบอร์มาลงโทษ การกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตแม้จะเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ แต่ก็ยังเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพในระดับหนึ่ง

หลักการการทำงานของโปรแกรมกั้นกรองเนื้อหา คือ การสร้างรายชื่อเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมขึ้น รายชื่อนี้อาจประกอบด้วยเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกอนาจาร เว็บไซต์ที่มีเนื้อหารุนแรง และอาจรวมถึงเว็บไซต์เกม เว็บไซต์ซื้อขายสินค้า เป็นต้น จากนั้นโปรแกรมจะทำการปิดการเข้าถึงเว็บไซต์ที่อยู่ในรายชื่อ ผู้ใช้ไม่สามารถเปิดเว็บไซต์ดังกล่าวได้ การกั้นกรองเนื้อหาสามารถเกิดขึ้นได้ในสองจุดคือ การกั้นกรองที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้และการกั้นกรองที่คอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ของผู้ให้บริการ ทั้งนี้การสร้างรายชื่อเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมแตกต่างกันไปตามแต่ละโปรแกรม

การกั้นกรองเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมโดยใช้วิธีทางเทคนิคมีสามวิธีด้วยกันคือ

1) การกั้นกรองที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้

การกั้นกรองวิธีนี้ที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้ต้องมีการดาวน์โหลดซอฟต์แวร์กั้นกรองเนื้อหาซึ่งจะทำหน้าที่ปิดกั้นการเข้าสู่เว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมตามที่ระบุไว้ในรายชื่อ

ปัจจุบันมีผู้ทำธุรกิจขายซอฟต์แวร์กั้นกรองเนื้อหาเป็นจำนวนมาก ในราคาและประสิทธิภาพที่แตกต่างกันไป ตัวอย่างของซอฟต์แวร์ประเภทนี้ได้แก่ Net Nanny (<http://www.netnanny.com>), Surfwatch (<http://www.surfwatch.com>), Cybersitter (<http://www.cybersitter.com>) และ Cyberpatrol (<http://www.cyberpatrol.com>) เป็นต้น

ผู้ใช้ที่ต้องการติดตั้งโปรแกรมเหล่านี้สามารถเข้าไปดาวน์โหลดในเว็บไซต์ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์โปรแกรมได้ การทำงานของซอฟต์แวร์กั้นกรองเนื้อหาเหล่านี้อาศัยรายชื่อเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมซึ่งอาจแตกต่างกันไปในแต่ละโปรแกรม และยังเปิดโอกาสให้ผู้ใช้เลือกประเภทของเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสมได้อีกด้วย เช่น ผู้ใช้บางคนอาจเลือกที่จะปิดกั้นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกเพียงอย่างเดียว บางคนอาจเลือกปิดกั้นเว็บไซต์เกี่ยวกับความรุนแรง เป็นต้น ผู้ใช้สามารถควบคุมการทำงานของซอฟต์แวร์ได้ในส่วนของการสร้างรายชื่อเว็บไซต์ที่ต้องการปิดกั้นตั้งรหัสลับ และยกเลิกการใช้ชั่วคราว อย่างไรก็ตามหากเด็กมีความรู้เกี่ยวกับการใช้ซอฟต์แวร์เหล่านี้ อาจยกเลิกการทำงานของซอฟต์แวร์เองได้

2) การกรองที่เครื่องคอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ของผู้ให้บริการ

ระบบกั้นกรองที่เครื่องคอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ของผู้ให้บริการ เรียกว่า Proxy ซึ่งทำหน้าที่ตรวจจับข้อมูลเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมก่อนถึงผู้ใช้ การกรองโดยใช้ Proxy ถือเป็นกรกรองเนื้อหาที่ต้นทาง ในขณะที่การกรองที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของผู้ใช้เป็นการกรองที่ปลายทาง การกรองวิธีนี้จะทำให้ลูกค้าทุกคนของผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตนั้น ๆ ไม่สามารถเข้าสู่เว็บไซต์ที่อยู่ในรายชื่อเว็บไซต์ต้องห้ามได้ ข้อเสียของการใช้ Proxy ในการกรองเนื้อหาคือ ระบบบริการต้องทำงานอย่างหนัก ทำให้ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างล่าช้า มาตรการนี้จึงล้มเลิกไปในที่สุด นอกจากนี้การใช้ Proxy ยังเป็นการแทรกแซงสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของผู้ใช้อีกด้วย

ยังมีอีกวิธีการหนึ่งในการกั้นกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมบนอินเทอร์เน็ตที่ไม่ทำให้ระบบล่าช้าและให้สิทธิแก่ผู้ใช้ในการตัดสินใจนั่นคือ การให้บริการของ ISP ในลักษณะของ “Family package” สำหรับผู้ปกครองที่สมัครสมาชิกอินเทอร์เน็ตให้กับบุตรหลาน สมาชิกประเภทนี้สามารถเรียกดูเว็บไซต์ที่ผ่านการกรองของ Proxy แล้วเท่านั้น ในขณะที่สมาชิกโดยทั่วไปสามารถดูเว็บไซต์ได้โดยไม่ผ่านการกรองจาก Proxy

3. การกลั่นกรองเนื้อหาในระดับผู้ผลิตเนื้อหาหลงบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

(Internet Content Provider -- ICP)

การกลั่นกรองเนื้อหาโดย ICP เป็นวิธีการที่ขึ้นอยู่กับความสมัครใจของ ICP ในการจัดประเภทเว็บไซต์ของตน โดยใช้หลักในการจัดประเภทที่เป็นสากล ดังเช่นหลักของ Recreational Software Advisory Council หรือ RSAC ที่จัดแบ่งเนื้อหาต้องห้ามเป็นสี่กลุ่มได้แก่ เนื้อหารุนแรง (Violence) ภาษาหยาบคาย (Language) เนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง (Sex) และโป๊เปลือย (Nudity) ในแต่ละกลุ่มมีระดับความรุนแรงสี่ระดับ เจ้าของเว็บไซต์ที่ต้องการจัดประเภทเว็บไซต์ของตนสามารถนำหลักการของ RSAC ไปใช้ได้ ประเภทของเว็บไซต์จะปรากฏขึ้นเมื่อเว็บไซต์เหล่านี้ถูกเรียกดู ผู้ใช้สามารถพิจารณาที่จะเลือกดูเว็บไซต์นั้น ๆ หรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับความสมัครใจ นอกจากนี้ยังมีการใช้ระบบ Class License Scheme ซึ่งเป็นระบบที่ใช้กันแพร่หลายในประเทศสิงคโปร์ในการจดทะเบียนเว็บไซต์ต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่จาก Singapore Broadcasting Authority ตรวจสอบเนื้อหาในเว็บไซต์ และทำฐานข้อมูลเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาไม่เหมาะสม จากนั้นจึงแจกจ่ายให้กับ ISP ในประเทศทุกราย ทั้งยังมีการใช้หลักการการจัดลำดับเนื้อหาในเว็บไซต์เช่นเดียวกับการจัดประเภทภาพยนตร์ เช่น ระดับ G (General Audiences) PG (Parental Guidance Suggested) ไปจนถึงระดับ NC-17 (No One 17 and under Admitted) ตามลำดับความเข้มข้นของเนื้อหา

แม้จะมีความพยายามมากมายในการกลั่นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตโดยใช้วิธีการทางด้านเทคนิค European Economic and Social Committee หรือ EESC (2002) ได้ให้ความคิดเห็นที่ไม่มีซอฟต์แวร์กลั่นกรองเนื้อหาใดที่จะสามารถทดแทนการควบคุมดูแลของผู้ปกครองในการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชนได้ อย่างไรก็ตามจากการทดสอบประสิทธิภาพของซอฟต์แวร์กลั่นกรองเนื้อหาโดยโครงการ Test Achats ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก EU Internet Action Plan ได้ให้ข้อเสนอว่าซอฟต์แวร์กลั่นกรองเนื้อหาอาจเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการปิดกั้นเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง

ลักษณะการทำงานของซอฟต์แวร์กั้นกรองเนื้อหาจากการรวบรวมของ ESC

- 1) รายชื่อเว็บไซต์ต้องห้าม (“No” lists) เป็นรายชื่อเว็บไซต์ที่เด็กควรหลีกเลี่ยง เช่น เว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามก หยาดคาย รุนแรง เป็นต้น ในการพิจารณาว่าเว็บไซต์ไหนเป็นเว็บไซต์ต้องห้าม ซอฟต์แวร์จะดูจากคำที่ปรากฏอยู่ในชื่อ URL หรือในทีอื่น ๆ ภายในเว็บไซต์นั้น เด็กจะเข้าไปยังเว็บไซต์ที่อยู่ในรายชื่อไม่ได้
- 2) การหยุดการแสดงผลภาพและเนื้อหา (Real-time filtering) ซอฟต์แวร์จะตรวจภาพหรือข้อความในขณะที่กำลังจะปรากฏบนหน้าจอและหยุดการแสดงผลหรือข้อความนั้น ๆ ปัญหาคือเด็กอาจเห็นบางส่วนของเนื้อหาต้องห้ามและยังทำให้ความเร็วในการใช้อินเทอร์เน็ตลดลง
- 3) การ “ติดป้าย” หรือการจัดประเภทโดยเจ้าของเว็บไซต์ (Site labeling/rating) เจ้าของเว็บไซต์จะเป็นผู้จัดประเภทเว็บไซต์ของตนว่าเป็นเนื้อหาประเภทใด หลักในการจัดประเภทเว็บไซต์จัดทำขึ้นโดย ICRA (Internet Content Rating Association)* ปัญหาของวิธีการนี้อยู่ที่ความสมัครใจของเจ้าของเว็บไซต์ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่ทำการ rate เว็บไซต์ของตน
- 4) “Walled gardens” เป็นวิธีการที่ตรงข้ามกับวิธีใช้รายชื่อเว็บไซต์ต้องห้าม คือการให้เข้าเฉพาะเว็บไซต์ที่อยู่ในบัญชีรายชื่อเท่านั้น เว็บไซต์เหล่านี้เป็นเว็บไซต์ที่เหมาะสมกับเด็ก วิธีการนี้ถือเป็นวิธีการที่ปลอดภัยที่สุดในการปกป้องเด็กจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต แต่ก็ถือเป็นการปิดกั้นเสรีภาพในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารของเด็กด้วย

* ICRA เป็นองค์กรสากลอิสระที่มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยป้องกันผู้ใช้อินเทอร์เน็ตรุ่นเยาว์จากเนื้อหาที่มีความเสี่ยงและสนับสนุนการแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีบนอินเทอร์เน็ต ในการจัดประเภทเว็บไซต์ ICRA จะให้เจ้าของเว็บไซต์ที่ขอรับบริการกรอกแบบสอบถามเกี่ยวกับเนื้อหาที่ปรากฏบนเว็บไซต์ของตน จากนั้นระบบของ ICRA จะบอกว่าเป็นเว็บไซต์นั้น ๆ จัดอยู่ในประเภทใด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจ้าของเว็บไซต์ว่าจะใช้ rate ที่ได้มาหรือไม่ (Lenhart, 2005)

4. แนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต (Internet literacy)

ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต (Internet literacy) เป็นแนวคิดที่มาจากแนวคิดความรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) ซึ่งหมายถึงความสามารถในการกลั่นกรองและวิเคราะห์สารจากสื่อ และความสามารถในการนำทักษะการคิดแบบวิพากษ์มาประยุกต์ใช้กับสื่อทุกรูปแบบ เช่น สื่อวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น นอกจากนี้ยังเป็นการตั้งคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการผลิตสื่อ เช่น แรงจูงใจ ทุน การให้คุณค่า และความเป็นเจ้าของ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการผลิตเนื้อหาสื่อ (Tallim, 2003)

The Committee of Regions (1997) ซึ่งเป็นคณะกรรมการภูมิภาคหนึ่งใน European Union (EU) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความรู้เท่าทันสื่อไว้ว่า ความรู้เท่าทันสื่อหรือการเป็นผู้มีความรู้เรื่องสื่อโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ต จะเป็นเครื่องรับประกันการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอย่างเท่าเทียม การรณรงค์ต่อต้านการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างผิดกฎหมายและการใช้ที่เป็นภัยควรดำเนินการไปพร้อมกับการรณรงค์ให้เกิดการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างถูกต้องและมีประโยชน์

นับตั้งแต่อินเทอร์เน็ตกลายเป็นสื่อเชิงพาณิชย์ที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของคนในยุคสังคมสารสนเทศ และจัดว่าเป็นพื้นที่ทางวัฒนธรรมและสังคมแบบใหม่ (A new cultural and social terrain) ที่ลดข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ในการติดต่อสื่อสาร การมีส่วนร่วมในพื้นที่แห่งนี้ นอกจากจะต้องมีทักษะพื้นฐานในการสื่อสาร เช่น การอ่านออกเขียนได้ ความสามารถในการใช้ภาษาโดยเฉพาะภาษาอังกฤษ ความสามารถในการตีความสาร ยังต้องมีทักษะทางคอมพิวเตอร์และความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นอกจากนี้ข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะในเครือข่ายเวิลด์ ไรด์ เว็บ นับวันจะยิ่งใกล้เคียงกับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนกระแสหลัก เช่น สื่อวิทยุโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสารและสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าอินเทอร์เน็ตสามารถส่งผลกระทบต่อผู้ใช้ทางด้านทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม การคิด หรือกระทั่งการกระทำได้ จากที่กล่าวมาข้างต้นความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต (Internet literacy) จึงเป็นแนวคิดที่รวมกันความรู้เท่าทันคอมพิวเตอร์ (Computer literacy) และความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร (Information literacy) เข้าไว้ด้วยกัน

Kellner (2000) กล่าวว่า Computer literacy มิใช่เป็นเพียงความสามารถในการใช้งานคอมพิวเตอร์เท่านั้น แต่ยังคงขยายให้ครอบคลุมไปถึงความรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารบน

เครือข่ายคอมพิวเตอร์ กล่าวคือนอกจากผู้เรียนควรทราบเกี่ยวกับวิธีการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาค้นคว้าแล้ว ยังควรทราบถึงมิติทางด้านสังคมวัฒนธรรมของคอมพิวเตอร์ด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้มีส่วนร่วมในการสร้างผลผลิตทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เช่น การถกเถียงเรื่องปัญหาสาธารณะ ไปจนถึงการสร้างรูปแบบทางวัฒนธรรมเฉพาะตน โดยสรุปแล้ว Computer literacy ควรครอบคลุมถึงความสามารถต่าง ๆ ดังนี้

- ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์
- ความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร
- ความสามารถในการใช้บริการบนอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่างๆ เช่น เวิลด์ ไวด์ เว็บ อีเมล Listserv เป็นต้น
- ความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต
- ความสามารถในการเข้าถึงและการจัดการกับข้อมูลที่มีมากมายและหลากหลายบนอินเทอร์เน็ต
- ความสามารถในการค้นหาแหล่งข้อมูลข่าวสารบนเครือข่ายตั้งแต่แหล่งข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย ไปจนถึงเว็บไซต์ต่างๆที่ตรงกับความสนใจ และความสามารถในการใช้เครื่องมือช่วยค้นหา (Search engine) รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงข้อมูลที่ค้นหาได้
- การทราบถึงแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือและมีประโยชน์

จะเห็นได้ว่า Computer literacy แท้จริงมิใช่เฉพาะความรู้ทางด้านเทคนิคและทักษะการใช้เท่านั้น แต่ยังรวมถึงการอ่าน การเขียน การค้นคว้าวิจัย และความสามารถในการสื่อสารซึ่งเกี่ยวข้องกับการคิดวิพากษ์ (critical thinking) ในการเปิดรับ การวิเคราะห์ การตีความ และการจัดเก็บข้อมูล และความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตเพื่อการทำงานที่หลากหลาย เช่น เพื่อการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล ไปจนถึงเพื่อแสดงทัศนคติหรือจุดยืนทางการเมือง

ทางด้านแนวคิดเรื่อง Information Literacy ก็คือการทราบว่าข้อมูลข่าวสารใดบนอินเทอร์เน็ตที่มีประโยชน์และมีคุณภาพทั้งทางด้านเนื้อหาและการนำเสนอ โดยเน้นที่การประเมินข้อมูลบนเวิลด์ ไวด์ เว็บเป็นสำคัญ และใช้แนวทางในการประเมินเดียวกับการประเมินข้อมูลข่าวสารในสื่อประเภทอื่น ๆ ยกตัวอย่างเช่น

แนวทางในการประเมินเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตของ December (1996)

- ใครเป็นผู้ให้ข้อมูล
- ผู้ให้ข้อมูลเป็นเจ้าของข้อมูลนั้นแต่แรกหรือไม่
- ข้อมูลถูกต้องหรือไม่
- ความถูกต้องของข้อมูลนั้นสำคัญต่อเรื่องผู้อ่านต้องการค้นคว้ามากเพียงใด
- มีการให้แหล่งข้อมูลอื่นที่สามารถตรวจสอบความถูกต้องได้หรือไม่
- ผู้ให้ข้อมูลมีอคติหรือไม่
- ข้อมูลมีการปรับให้ทันสมัยหรือไม่

แนวทางในการประเมินคุณภาพเว็บไซต์ของ The Children and Technology Committee American Library Association (ALA): เว็บไซต์ที่ดีคือเว็บไซต์ที่มีลักษณะดังนี้

- วัตถุประสงค์และเนื้อหา มีความชัดเจน มีการอ้างแหล่งข้อมูล เปิดโอกาสให้ผู้ใช้ติดต่อกับผู้จัดทำเว็บไซต์ได้
- เนื้อหาของเว็บไซต์กระตุ้นให้เกิดการสำรวจค้นคว้า และการใช้ความคิด เนื้อหา มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและการนำเสนอ มีความน่าดึงดูดใจ
- เว็บไซต์เข้าถึงได้ง่าย ดาวโหลดข้อมูลได้รวดเร็ว มีข้อมูลสำคัญที่ผู้ใช้จำเป็นต้องทราบ เช่น นโยบายเรื่องข้อมูลส่วนบุคคล ปรากฏบนหน้าโฮมเพจอย่างชัดเจน ข้อมูลมีความถูกต้องและมีการปรับให้ทันสมัยอยู่เสมอ
- มีการใช้สื่อผสมหลากหลายรูปแบบ (multimedia) ในการนำเสนอข้อมูล

แนวทางในการประเมินคุณภาพเว็บไซต์ของ Shrock (1996)

- การพิจารณารูปแบบของเว็บไซต์ในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เช่น เวลาในการเข้าถึงเว็บไซต์ (load) ภาพประกอบ การใช้ภาษา ข้อมูลและที่อยู่ติดต่อกลับของเจ้าของเว็บไซต์ ข้อมูลที่เว็บไซต์ update ครั้งล่าสุด เป็นต้น
- การพิจารณาคุณภาพของเนื้อหาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เช่น ชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์ ความทันสมัยของข้อมูล การเปรียบเทียบเนื้อหากับเว็บไซต์อื่น ความเที่ยงตรงไม่มีอคติ เป็นต้น
- การพิจารณาความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ เช่น ใครเป็นผู้ผลิตเนื้อหา องค์กรหรือบุคคลที่มีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาเป็นใคร เมื่อใช้ค้นหาเว็บไซต์นั้น ๆ ใน search engines แล้วพบหรือไม่ เป็นต้น

แนวทางในการประเมินเนื้อหาในเว็บไซต์ของ McLachlan (2002)

- เนื้อหาเกี่ยวกับอะไร เพื่อผู้ใช้กลุ่มใด และมีวัตถุประสงค์อย่างไร
- รูปแบบของเนื้อหาถูกจัดวางอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อการใช้หรือไม่
- ข้อมูลในเว็บไซต์สร้างให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและเพียงพอหรือไม่
- เนื้อหาแฝงด้วยอคติหรือไม่ สอดคล้องกับเนื้อหาประเภทเดียวกันในเว็บไซต์

อื่น ๆ หรือไม่

- ผู้สร้างเนื้อหาเป็นใคร มีที่อยู่ติดต่อหรือไม่ มีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเนื้อหา

นั้น ๆ หรือไม่

- มีการอ้างถึงผู้สนับสนุนเว็บไซต์อย่างชัดเจนหรือไม่
- เนื้อหาได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย (update) บ้างหรือไม่ บ่อยแค่ไหน
- ลิงค์ (links) ที่สร้างไปยังเว็บไซต์อื่นใช้งานได้และมีประโยชน์ต่อการค้นคว้า

เพิ่มเติมหรือไม่

ทั้ง Computer literacy และ Information literacy เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับความสนใจจากแวดวงวิชาการเมื่อไม่นานมานี้ เนื่องจากกระแสของการนำ ICTs มาพัฒนาประเทศเพื่อรองรับการเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ อินเทอร์เน็ตจะช่วยขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลทุกเพศทุกวัย ด้วยลักษณะของความเป็นสื่อที่ช่วยลดข้อจำกัดทางด้านเวลาและสถานที่ และการเป็นแหล่งข้อมูลที่ใหญ่ที่สุดในโลก อย่างไรก็ตามมีผู้โต้แย้งว่าข้อมูลที่มีอยู่อย่างมหาศาลบนอินเทอร์เน็ต ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลที่มีคุณภาพต่ำ (Mansell และ When, 1998) ฉะนั้นผู้ใช้จึงควรต้องมีความรู้และทักษะในการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต ถึงจะใช้สื่อใหม่ประเภทนี้เพื่อการเรียนรู้ได้อย่างเกิดประโยชน์สูงสุด

ในงานวิจัยครั้งนี้ นอกจากผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่อง Computer literacy และ Information literacy มาใช้ในการสร้างแบบวัดความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตแล้ว ยังได้นำกรอบแนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของ Livingstone (2001) ซึ่งมีการแบ่งความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นมิติต่าง ๆ มาใช้ด้วย Livingstone แบ่งความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตเป็น 4 มิติ ดังนี้

- 1) มิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (The Analytical Competence) หมายถึง ความเข้าใจในคุณลักษณะต่าง ๆ ของอินเทอร์เน็ต (เช่น การสร้างเว็บไซต์ การทำงานของลิงค์ (link) ต่าง ๆ ในเทคโนโลยีไฮเปอร์เท็กซ์

(hypertext) ภาษา สัญลักษณ์ที่เป็นรหัสต่าง ๆ ในเว็บ เป็นต้น) ซึ่งจะนำไปสู่การใช้สื่อใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) มิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (The Contextual Knowledge) หมายถึงความเข้าใจในบริบททางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองที่แวดล้อมการผลิตและบริโภคสารสนเทศและเนื้อหาต่าง ๆ ในอินเทอร์เน็ต ความเข้าใจดังกล่าวจะทำให้ผู้ใช้สามารถประเมินอินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทันข้อดีข้อเสียต่าง ๆ

3) มิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) หมายถึง การทราบถึงเกี่ยวกับเว็บไซต์ที่ถือเป็น “คลาสสิก” ในบรรดาเว็บไซต์ทั้งหลาย โดยเฉพาะความเข้าใจว่าทำไมเว็บไซต์ดังกล่าวจึงถือว่าเป็นเว็บไซต์ที่มีความสำคัญ น่าเชื่อถือและมีประโยชน์

4) มิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence) หมายถึง ความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต ตลอดจนความสามารถในการตีความ บริโภคและผลิตเพื่อกับอินเทอร์เน็ต (รวมถึงการสร้างเว็บเพจ การหาผลิตภัณฑ์ การเข้าร่วมใน mailing list กลุ่มสนทนาและกลุ่มข่าว) ซึ่ง มีผลโดยตรงต่อการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของผู้ใช้แต่ละคนผ่านทางการผลิตและการสื่อสารเนื้อหา

อย่างไรก็ตาม การนำอินเทอร์เน็ตมาใช้อย่างเกิดประสิทธิภาพสูงสุดขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นอีกนอกเหนือจากปัจจัยด้านการมีทักษะและความรู้ที่จำเป็นในการใช้ หนึ่งในปัจจัยที่สำคัญคือ โอกาสในการใช้สารสนเทศอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม ซึ่งในปัจจุบันยังมีความเหลื่อมล้ำอยู่มากระหว่างประชากรกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมหรือที่เรียกว่า ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (Digital divide)

5. แนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำในการใช้ถึงสารสนเทศและความรู้ (Digital divide)

ความเหลื่อมล้ำในการใช้สารสนเทศและความรู้ (Digital divide) หมายถึงการเกิดช่องว่างของ “ผู้มีข่าวสาร” และ “ผู้ไร้ข่าวสาร” (information haves and have nots) ระหว่างกลุ่มประชากรต่าง ๆ ในสังคมโลกซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดช่องว่างในการเข้าถึงและรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (information) และ ความรู้ (knowledge) ก็คือความไม่เท่าเทียมกันของโอกาสในการ

เข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หรือ ICTs ซึ่งนับเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในปัจจุบัน สำหรับการติดต่อสื่อสารระหว่างชุมชนภายในประเทศและระหว่างประเทศ และยังเป็นประตูไปสู่ ข้อมูลมหาศาลที่ไร้ขอบเขตพรมแดนมาจำกัด ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าปรากฏการณ์ที่เรียกกันว่า Digital divide นั้นเป็นผลเนื่องมาจากการแพร่กระจายของเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังประชาคม โลกที่ไม่ทั่วถึงและไม่เท่าเทียม (NECTEC, อ้างแล้ว)

อย่างไรก็ตาม นอกจากความเหลื่อมล้ำในระดับของการเข้าถึงยังมีความเหลื่อมล้ำ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นอื่น ๆ ที่สำคัญที่เกี่ยวกับการใช้ ICTs อีก เช่นประเด็นเรื่องความสามารถในการใช้และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ ICTs ดังนั้น Digital divide จึงอาจ หมายถึงช่องว่างทางการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้ รวมถึงการให้บริการ ความคล่องแคล่วในการใช้งาน แรงจูงใจและโอกาสในการใช้ ช่องว่างที่ว่านี้จะนำไปสู่โลกที่แบ่งเป็นสองชนชั้น ระหว่าง (the knows and know nots) และระหว่างผู้ที่ใช้และผู้ที่ไม่ใช้ (the does and do nots) (Tapscott, 1998)

ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและความรู้มีทั้งในระดับความเหลื่อมล้ำระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศในระดับและรูปแบบที่ต่างกัน ความเหลื่อมล้ำที่เห็นได้ชัดคือ ระหว่างประเทศที่พัฒนาแล้วและมีความเจริญทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างมาก กับประเทศกำลังพัฒนาซึ่งมักจะครอบคลุมถึงประเทศยากจน มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับต่ำ และในระดับความเหลื่อมล้ำความเหลื่อมล้ำระหว่างประชากรกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่มีโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ต่างกัน โดยพิจารณาจากลักษณะเฉพาะของกลุ่มประชากร อาทิ ระหว่างกลุ่มประชากรที่มีเพศ อายุ ต่างกัน ระหว่างผู้ที่มีรายได้ต่างกัน ระหว่างผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน ระหว่างผู้ที่มีเชื้อชาติและวัฒนธรรมที่ต่างกัน เป็นต้น ในปัจจุบันรายได้เป็นปัจจัยทางด้านสังคมประชากรที่สำคัญที่สุดในการเข้าถึง อินเทอร์เน็ต (Lenihan, 2000)

สำหรับประเทศไทย แม้ว่าจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตจะสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีอุปสรรคในการส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น การผูกขาดในกิจการโทรคมนาคม ค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ความไม่มั่นคงทางการเมือง ความสามารถทางด้านภาษา การขาดแคลนซอฟต์แวร์ภาษาไทย การขาดแคลนวิศวกรและบุคลากรผู้เชี่ยวชาญทางด้าน IT เป็นต้น (พานิช เหล่าศิริรัตน์, 2546)

นอกจากความเหลื่อมล้ำที่มาจากปัจจัยทางด้านลักษณะสังคมประชากรแล้ว ในการใช้อินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ของกลุ่มเด็กและเยาวชน ยังมีความเหลื่อมล้ำทางด้านบริบทแวดล้อมของการใช้ด้วย เช่น การสนับสนุนจากผู้ปกครอง Salvaggio และ Bryant (1989) ได้ทำการศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีสมาชิกจบการศึกษาในระดับสูง มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนสมาชิกคนอื่นในครอบครัวให้ใช้คอมพิวเตอร์สูงตามไปด้วย และความเหลื่อมล้ำทางด้านทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ซึ่งส่วนหนึ่งมาจากปัจจัยเรื่องเพศ โดยเพศหญิงจะมีทัศนคติต่อคอมพิวเตอร์ในแง่ลบมากกว่าเพศชาย ซึ่งมีทัศนคติในทางบวกและมีความสนใจในคอมพิวเตอร์มากกว่าเพศหญิง (Chen, 1986; Rosen et al., 1987; Massoud, 1991 อ้างถึงใน Busch, 1995) อีกทั้งยังใช้คอมพิวเตอร์มากกว่าอีกด้วย (Cupitt และ Stockbridge, 1996; Funk และ Buchman, 1996; Kubey และ Larson, 1990; Livingstone และ Bovill, 1999 อ้างถึงใน Buckingham, 2002) อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันปัจจัยเรื่องเพศมีแนวโน้มที่จะมีความสำคัญลดลงเรื่อย ๆ โดยเฉพาะทางด้านความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ต ดังเช่นที่ Hargittai และ Shafer (2004) พบว่า ความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของเพศชายและเพศหญิงไม่มีความแตกต่างกัน ส่วนปัจจัยที่ยังคงน่าเป็นห่วงคือ ปัจจัยเรื่องลักษณะการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน ซึ่งใช้เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก (ทัศพร วทานิยานนท์, อ้างแล้ว) และยังขาดความหลากหลายในการเข้าใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต (Livingstone และ Bober, อ้างแล้ว)

นอกจากอุปสรรคเรื่องความเหลื่อมล้ำในการใช้สารสนเทศและความรู้แล้ว การรับรู้ถึงอิทธิพลทางด้านลบของสื่อที่มีต่อผู้อื่นโดยเปรียบเทียบกันตนเอง หรือ Third-person effect ก็เป็นอีกอุปสรรคหนึ่งในการพัฒนาความรู้และทักษะในการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต

6. แนวคิดเรื่อง Third-person effect

Third-person effect คืออิทธิพลของสื่อซึ่งมีต่อการรับรู้และพฤติกรรมของผู้เปิดรับสื่อ เกิดขึ้นเมื่อบุคคลเชื่อว่าเนื้อหาในสื่อสารมวลชนส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นมากกว่าตนเอง และผลกระทบนั้นมักเป็นในด้านลบ (Davison, 1983 อ้างถึงใน Lasorsa, 1994) บุคคลจะเชื่อว่าตนเองมี "ภูมิคุ้มกัน" ด้านอิทธิพลจากสื่อมากกว่าคนอื่น การรับรู้ถึงผลกระทบจากสื่อที่มีต่อ "บุคคลที่สาม" มักเป็นการประเมินถึงผลกระทบที่เกินจริง ดังนั้น Third-person effect จึงอาจส่งผลเสียต่อการตัดสินใจและการวางนโยบายสาธารณะที่ผิดพลาด (Davison, อ้างแล้ว) ทั้งยังเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้รู้เท่าทันสื่ออีกด้วย

Third-person effect เป็นผลของปัจจัยด้านต่าง ๆ ดังนี้

- ปัจจัยที่มาจากผู้เปิดรับสื่อ เช่น ลักษณะทางสังคมประชากร ดังที่ (Tiedge et al., 1991) พบว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าหรือมีอายุมากกว่า จะรับรู้ว่าตัวเองได้รับผลกระทบจากสื่อน้อยกว่า ปัจจัยทางด้านความมั่นใจในความสามารถของตนเอง (Lasorsa, 1989; Perloff, 1989) โดยผู้ที่มั่นใจในความสามารถของตัวเองมากกว่า มีแนวโน้มที่จะคิดว่าสื่อมีอิทธิพลต่อตัวเองน้อยกว่า “บุคคลที่สาม” และปัจจัยด้านความรู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในประเด็นที่สื่อนำเสนอ เป็นต้น
- ปัจจัยจาก “บุคคลที่สาม” ได้แก่ ลักษณะหรือภาพลักษณ์ของ “บุคคลที่สาม” ในสังคม ดังที่ Davison (อ้างแล้ว) ได้ยกตัวอย่างจากการโฆษณาชวนเชื่อในสมัยสงครามโลกครั้งที่สองมาอธิบายเมื่อกองทัพอากาศญี่ปุ่นแจกจ่ายใบปลิวที่มีข้อความชวนเชื่อไม่ให้ทหารอเมริกันเชื้อสายแอฟริกันสู้ใน “สงครามของคนขาว” แม้ว่าทหารกลุ่มเป้าหมายของการชวนเชื่อจะไม่สูญเสียขวัญกำลังใจในการรบ แต่ได้มีคำสั่งให้ถอนกำลังจากฐานที่ตั้ง เนื่องจากผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นชาวอเมริกันผิวขาวเห็นว่าข้อความใบปลิวอาจทำลายความจงรักภักดีของทหารกลุ่มนั้น
- และปัจจัยด้านสถานการณ์การสื่อสาร เช่น ความพึงพอใจต่อเนื้อหาที่สื่อนำเสนอ การรับรู้ความสำคัญของประเด็นที่สื่อนำเสนอ (Mutz, 1989) และการตระหนักถึงจุดมุ่งหมายของสื่อ เป็นต้น (Perloff, 2002 อ้างถึงใน Park และ Salmon, 2005)

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า Third-person effect เป็นการประเมินผลกระทบจากสื่อที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง จึงทำให้เป็นที่น่ากังวลว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนอาจประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตที่มีต่อตนเองต่ำกว่าความเป็นจริง ในขณะที่ประเมินความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงของตนสูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งอาจทำให้อิทธิพลด้านลบของอินเทอร์เน็ตส่งผลเสียต่อผู้ใช้กลุ่มนี้ได้ง่ายกว่าและมากกว่า

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทัศนพร วทานิยานนท์ (2542) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร” พบว่าอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อที่สามารถดึงดูดความสนใจและทำให้เกิดการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลทางด้านบวกต่อการศึกษารวมทั้งเด็กและเยาวชน แต่ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้ผู้ใช้ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงเป็นหลัก และเข้าไปในทางที่ไม่สร้างสรรค์

Busch (1995) ได้ทำการศึกษาเรื่องการรับรู้ความสามารถและทัศนคติในการใช้คอมพิวเตอร์ของเพศชายและเพศหญิง พบว่าเพศชายและเพศหญิงรับรู้ความสามารถของตนในด้านการใช้โปรแกรม Microsoft Word และ spreadsheet ต่างกัน แต่ไม่มีความแตกต่างในทัศนคติเกี่ยวกับการใช้งานคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อทัศนคติที่มีต่อคอมพิวเตอร์ คือประสบการณ์ในการใช้และการสนับสนุนจากผู้ปกครอง

Hargittai และ Shafer (2004) ได้ทำการศึกษาเรื่องความแตกต่างระหว่างความสามารถที่แท้จริงและการรับรู้ความสามารถของตนในการค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตของเพศหญิงและเพศชาย พบว่าการประเมินความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของเพศหญิงต่ำกว่าเพศชายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามเพศหญิงและเพศชายไม่มีความแตกต่างทางด้านความสามารถที่แท้จริงในการค้นหาข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต

Livingstone และ Bober (2005) ได้ทำการสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชนในประเทศอังกฤษพบว่า แม้การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตของเยาวชนจะเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีความเหลื่อมล้ำด้านการเข้าถึง โดยเยาวชนชนชั้นกลางมีอินเทอร์เน็ตใช้ที่บ้านมากกว่าชนชั้นแรงงาน อีกทั้งยังใช้อินเทอร์เน็ตมานานกว่าและใช้มากกว่าอีกด้วย และจากการสำรวจได้พบความเหลื่อมล้ำใหม่ที่เป็นความเหลื่อมล้ำด้านการใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ต อย่างไรก็ตามการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชนยังขาดความหลากหลาย เนื่องจากเลือกเข้าเว็บไซต์เพียงไม่กี่ประเภท นอกจากนี้การใช้อินเทอร์เน็ตของผู้ปกครองยังส่งผลต่อโอกาสในการใช้อินเทอร์เน็ตของบุตรหลานด้วย ส่วนทางด้าน การเรียนการสอนเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต เยาวชนประมาณหนึ่งในสามไม่เคยได้รับการเรียนการสอนเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตเลย และขาดความรู้เกี่ยวกับการประเมินคุณภาพของข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งส่งผลให้เยาวชนกลุ่มนี้เชื่อข้อมูลข่าวสารนั้น และเพิ่มความน่าเป็นห่วงต่อการใช้อินเทอร์เน็ต

อินเทอร์เน็ตของเยาวชนกลุ่มนี้ เนื่องจากมากกว่าครึ่งบอกว่าเคยดูภาพ/เนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้งและให้ข้อมูลส่วนตัวแก่คนที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต

Livingstone et al. (2005) ได้ทำการศึกษาเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชน พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชนได้แก่ อายุ เพศ ประสบการณ์การใช้ และสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคม นอกจากนี้ทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ตส่งผลโดยตรงต่อการใช้ประโยชน์และการเปิดรับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต โดยผู้ที่ใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตสูง มีแนวโน้มที่จะเปิดรับความเสี่ยงสูงด้วยซึ่งเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงได้ยาก ดังนั้นการใช้อินเทอร์เน็ตอย่างมีประสิทธิภาพของเยาวชน จึงควรเป็นการหาจุดสมดุลระหว่างการใช้อินเทอร์เน็ตและการเปิดรับความเสี่ยง

Moran (2004) ได้ทำการศึกษาเรื่องการประเมินผลกระทบต่อบุคคลที่สาม (Third-person effect) ของวัยรุ่นหญิงเชื้อสายละตินอเมริกา พบว่า กลุ่มตัวอย่างคิดว่าละครสั้นทางโทรทัศน์ไม่มีอิทธิพลต่อตนเอง แต่มีอิทธิพลทางด้านลบต่อบุคคลอื่น ทั้งนี้ Moran ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่าการขาดความตระหนักถึงอิทธิพลของสื่อ เป็นอุปสรรคของการสร้างความรู้เท่าทันสื่อ ในการสร้างหลักสูตรการเรียนการสอนเรื่องความรู้เท่าทันสื่อ จึงควรทำให้ผู้เรียนเห็นว่ามีอิทธิพลทางด้านลบของสื่อมีอยู่จริง และอาจส่งผลกระทบต่อผู้เปิดรับสื่อ

Köcher (1999) ได้ทำการสำรวจความกังวลที่มีต่อเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตของประชากรในออสเตรเลีย เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา พบว่าประชากรส่วนใหญ่ต้องการให้มีการเซ็นเซอร์เนื้อหาบางประเภทที่มีความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ได้แก่เนื้อหาทางเพศเกี่ยวกับเด็ก (Child pornography) และเนื้อหาที่มีความรุนแรง ทางด้านการรับรู้ความเสี่ยง ส่วนใหญ่เชื่อว่าอินเทอร์เน็ตเป็นสถานที่ที่มีความเสี่ยงและมีเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมกับเด็ก อีกทั้งยังพบว่าคำจำกัดความของประเด็นที่มีความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตนั้น แตกต่างกันไปตามสภาพสังคม ความเชื่อ ทศนคติทางการเมือง กระบวนการขัดเกลาทางสังคม และความอ่อนไหวของบุคคลในสังคมที่มีต่อเรื่องต่าง ๆ

นิยามศัพท์

ความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต	<p>หมายถึงความรู้และทักษะในการใช้อินเทอร์เน็ต แบ่งเป็น</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) ความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตในมิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (The Analytical Competence) 2) ความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตในมิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (The Contextual Knowledge) 3) ความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตในมิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) และ 4) ความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตในมิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence)
ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต	<p>หมายถึงเนื้อหาและรูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตที่อาจเป็นภัยต่อผู้ใช้ เช่น เนื้อหาทางเพศ ภาพลามกโป๊เปลือย เนื้อหาที่มีความรุนแรง การโฆษณาชวนเชื่อ การสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล และการได้รับอีเมลที่มีจุดประสงค์เพื่อโฆษณาขายสินค้าหรือเพื่อปล่อยไวรัส</p>
การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต	<p>หมายถึงการรับรู้ปริมาณความเสี่ยงโดยทั่วไปบนอินเทอร์เน็ต ประเด็นที่มีความเสี่ยง เนื้อหาที่มีความเสี่ยงที่สมควรถูกปิดกั้น บริการอินเทอร์เน็ตที่มีความเสี่ยง ความกังวลและความสามารถในการรับมือกับความเสียหาย กลุ่มบุคคลที่สามารถป้องกันความเสี่ยง</p>

และมาตรการ/วิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในกา
จัดการกับความเสี

พฤติกรรมกำบังกันตัวจากความเสีบนอินเทอร์เน็ต

หมายถึงพฤติกรรมกำบังกันตัวจากความเสีในการ
ข้อมูลส่วนบุคคลแก่เว็บไซต์เชิงพาณิชย์ การสนทนากับ
ในห้องสนทนา การรับมือกับความเสีจากไปรษณีย์
อิเล็กทรอนิกส์ การเปิดรับเนื้อหาที่มีความเสีอย่าง
ไม่ได้ตั้งใจ และการใช้โปรแกรมกลั่นกรองเนื้อหาบน
อินเทอร์เน็ต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยงบนและพฤติกรรมการป้องกันตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานครฯ” เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและการสนทนากลุ่ม

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยชิ้นนี้เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 4, 5 และ 6 ที่ศึกษาอยู่ในปีการศึกษา 2547 ของโรงเรียนมัธยมในเขตกรุงเทพมหานคร ฯ สังกัดกรมสามัญศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ

การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 หรือระดับนัยสำคัญ 0.05 ซึ่งจะได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 400 คนจากจำนวนประชากรทั้งหมด 124,894 คน (ข้อมูลปี 2545) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N e^2}$$

กำหนดให้ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

$$n = \frac{124,894}{1 + 124,894 (0.05)^2}$$

$$= 399.99 \text{ หรือประมาณ } 400 \text{ คน}$$

จากนั้นทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อแจกแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด

เครื่องมือที่ใช้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 5 ตอนคือ

- 1) ตอนที่ 1 ลักษณะทางสังคมประชากร
เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบเพียงข้อเดียวและเติมคำในช่องว่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ สถานศึกษา เกรดเฉลี่ย แผนกศึกษา รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง
- 2) ตอนที่ 2 ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต
เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบได้หลายข้อที่นำคำถามบางส่วนมาจากรายงานการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตประจำปี 2545 ของ NECTEC เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมบนอินเทอร์เน็ต เหตุผลในการใช้ ส่วนคำถามเกี่ยวกับระยะเวลาที่ใช้ ช่วงเวลาที่ใช้ ประสิทธิภาพการใช้ และสถานที่ที่ใช้ให้เลือกตอบเพียงข้อเดียว
- 3) ตอนที่ 3 การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
คำถามในตอนนี้ส่วนหนึ่งนำมาจากแบบสอบถามของ Köcher ในเรื่องประเด็นที่มีความเสี่ยง เนื้อหาที่มีความเสี่ยง กลุ่มบุคคลที่สามารถป้องกันความเสี่ยง และมาตรการ/วิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการกับความเสี่ยง เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเพียงข้อเดียวและแบบประเมินค่าตามวิธีของ Likert (Likert scale) 5 ระดับ
- 4) ตอนที่ 4 พฤติกรรมการป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับ
 - พฤติกรรมการป้องกันตัวต่อความเสี่ยงจากการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่เว็บไซต์เชิงพาณิชย์
 - ประสิทธิภาพในการกรอก/อัปโหลดข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์
 - ข้อมูลส่วนตัวที่เคยกรอก/อัปโหลดลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์

- การตรวจดูและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเว็บไซต์เชิงพาณิชย์
- วิธีการในการแก้ปัญหาเมื่อเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลไปนั้นนำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อ
- พฤติกรรมการป้องกันตัวต่อความเสี่ยงในห้องสนทนา
 - ประสบการณ์การสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา
 - ข้อมูลส่วนตัวที่เคยให้แก่บุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา
 - ประสบการณ์การนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันในห้องสนทนา
- พฤติกรรมการป้องกันตัวต่อความเสี่ยงจากไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์
 - สิ่งที่ทำเมื่อได้รับอีเมลที่มีไฟล์แนบมาด้วยจากบุคคลที่ไม่รู้จัก
- พฤติกรรมการป้องกันตัวจากการเปิดรับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงอย่างไม่ได้ตั้งใจ
 - สิ่งที่จะทำเมื่อบังเอิญเข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็ก
 - สิ่งที่จะทำเมื่อบังเอิญเข้าไปในเว็บไซต์เกมออนไลน์ที่มีภาพโป๊เปลือยและเนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง
- การใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต
 - การใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาที่คอมพิวเตอร์ส่วนตัว
 - การใช้โปรแกรมเว็บการ์ดของกระทรวงวัฒนธรรมที่ติดตั้งได้ฟรี

5) ตอนที่ 5 ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบที่ใช้วัดความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในมิติต่าง ๆ

ดังต่อไปนี้

- มิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต
(The Analytical Competence)
- มิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต
(The Contextual Knowledge)
- มิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ
(The Canonical Knowledge)
- มิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต
(The Production Competence)

เกณฑ์ในการให้คะแนนแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนดังนี้

- แบบสอบถามแบบเลือกตอบเพียงข้อเดียวสำหรับคำถามด้านลักษณะทางสังคมประชากร ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต และมาตรการ/วิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการกับความเสี่ยง -- ไม่มีการให้คะแนน

- แบบสอบถามเพื่อวัดการประเมินความเสี่ยง

- การประเมินค่าแบบ Likert scale

มากที่สุด	ให้คะแนนเท่ากับ 5
มาก	ให้คะแนนเท่ากับ 4
ปานกลาง	ให้คะแนนเท่ากับ 3
น้อย	ให้คะแนนเท่ากับ 2
น้อยมาก	ให้คะแนนเท่ากับ 1
ไม่มี	ให้คะแนนเท่ากับ 0

- แบบสอบถามเพื่อวัดพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

- พฤติกรรมการป้องกันตัวต่อความเสี่ยงจากการให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่เว็บไซต์เชิงพาณิชย์

- 1) ประสพการณ์ในการกรอก/อัปโหลดข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์

ไม่เคย	ให้คะแนนเท่ากับ 1
เคย	ให้คะแนนเท่ากับ 0

- 2) ข้อมูลส่วนตัวที่เคยกรอก/อัปโหลดลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์

ไม่เลือกตอบ	ให้คะแนนเท่ากับ 1
เลือกตอบ	ให้คะแนนเท่ากับ 0

- 3) การตรวจดูและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเว็บไซต์เชิงพาณิชย์

ตรวจดู	ให้คะแนนเท่ากับ 1
ไม่ตรวจดู	ให้คะแนนเท่ากับ 0

4) วิธีการในการแก้ปัญหาเมื่อเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลส่วนบุคคลไปนั้นนำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อ

ไม่ทำอะไรเลย ให้คะแนนเท่ากับ 0

บอกต่อพฤติกรรมของเว็บไซต์นั้นผ่านทางอีเมล/กลุ่มข่าว/
กระดานข่าวต่าง ๆ

ให้คะแนนเท่ากับ 1

ร้องเรียนไปยังเว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์นั้น

ให้คะแนนเท่ากับ 2

- พฤติกรรมการป้องกันตัวต่อความเสี่ยงในห้องสนทนา

1) ประสบการณ์การสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา

ไม่เคย ให้คะแนนเท่ากับ 1

เคย ให้คะแนนเท่ากับ 0

2) ข้อมูลส่วนตัวที่เคยให้แก่บุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา

ไม่เลือกตอบ ให้คะแนนเท่ากับ 1

เลือกตอบ ให้คะแนนเท่ากับ 0

3) ประสบการณ์การนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันในห้องสนทนา

ไม่เคย ให้คะแนนเท่ากับ 1

เคย ให้คะแนนเท่ากับ 0

- พฤติกรรมการป้องกันตัวต่อความเสี่ยงจากไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์

1) สิ่งที่ทำเมื่อได้รับอีเมลที่มีไฟล์แนบมาด้วยจากบุคคลที่ไม่รู้จัก

ส่งต่อไปให้ผู้รับคนอื่น ให้คะแนนเท่ากับ 0

สแกนไวรัสก่อนเปิด ให้คะแนนเท่ากับ 1

ไม่เปิดอ่าน ลบทิ้ง ให้คะแนนเท่ากับ 2

- พฤติกรรมการป้องกันตัวจากการเปิดรับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงอย่างไม่ได้ตั้งใจ

1) สิ่งที่จะทำเมื่อบังเอิญเข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็ก

คลิกเข้าไปดูเรื่อย ๆ ให้คะแนนเท่ากับ 0

ปิดหน้าต่างนั้นทันที ให้คะแนนเท่ากับ 1

แจ้งไปที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ให้คะแนนเท่ากับ 2

2) สิ่งที่จะทำเมื่อบังเอิญเข้าไปในเว็บไซต์เกมออนไลน์ที่มีภาพโป๊เปลือยและ

เนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้ง

ลองเข้าไปเล่น ให้คะแนนเท่ากับ 0
 ปิดหน้าต่างนั้น ให้คะแนนเท่ากับ 1
 แฉ่งไปที่ ISP ให้ปิดกั้น ให้คะแนนเท่ากับ 2

- การใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต

1) การใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาที่คอมพิวเตอร์ส่วนตัว

ใช้ ให้คะแนนเท่ากับ 1

ไม่ใช้ ให้คะแนนเท่ากับ 0

2) การติดตั้งโปรแกรมเว็บการ์ดของกระทรวงวัฒนธรรมที่ติดตั้งได้ฟรี

จะติดตั้ง ให้คะแนนเท่ากับ 1

จะไม่ติดตั้ง ให้คะแนนเท่ากับ 0

▪ แบบสอบถามเพื่อวัดความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต -- ให้คะแนนเท่ากับ 1
 สำหรับตัวเลือกที่ถูกต้อง

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามจำนวน 30 ชุดไปทำการ pretest จากนั้นนำผลที่ได้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญพิจารณา เพื่อแก้ไขตามความเหมาะสม

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรม SPSS เพื่อหาค่าทางสถิติ

การสนทนากลุ่ม (Focus group)

ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเป็นนักเรียนชั้นมัธยมปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มแบบบังเอิญจำนวน 28 คน ชาย 11 คน หญิง 17 คน แบ่งเป็น 4 กลุ่ม เนื่องจากผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะใช้การสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกมากขึ้นเกี่ยวกับตัวแปรความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยง และพฤติกรรมการป้องกันตัวเองจากความเสี่ยง การจัดกลุ่มสนทนาจึงไม่ได้ใช้เกณฑ์ใด ๆ ในการแบ่งกลุ่มเพื่อดูความแตกต่าง ส่วนแนวทางของคำถามที่ใช้ในการดำเนินสนทนานำมาจากแบบสอบถามเป็นหลัก

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต การประเมินความเสี่ยง และพฤติกรรมการป้องกันตัวของนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร” แบ่งผลออกเป็นสองตอนคือ ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (self-administered questionnaires) และผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงกลุ่ม (focus group interview)

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัยในส่วนนี้ใช้สถิติเชิงปริมาณในการแจกแจงร้อยละและความถี่ของตัวแปรต่าง ๆ และสถิติเชิงอนุมานในการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1. การแจกแจงร้อยละและความถี่

1.1 ลักษณะทางสังคมประชากร

ตารางที่ 1 เพศ

เพศ	ความถี่	ร้อยละ
ชาย	177	44.3
หญิง	223	55.7
รวม	400	100.0

ผลจากตารางที่ 1 พบว่า จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 400 คน แบ่งเป็นเพศชาย 177 คน (ร้อยละ 44.3) และเพศหญิง 223 คน (ร้อยละ 55.8%)

ตารางที่ 2 แผนกที่เรียน

แผนกที่เรียน	ความถี่	ร้อยละ
1) คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์	180	46.2
2) คณิตศาสตร์ - อังกฤษ	120	30.7
3) อังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	86	22.1
4) สังคมศาสตร์	4	1.0
รวม	390	100

ผลจากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 46.2 เรียนแผนกคณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์ ร้อยละ 30.7 เรียนแผนกอังกฤษ - คณิตศาสตร์ ร้อยละ 22.1 เรียนแผนกอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ และร้อยละ 1.0 เรียนแผนกสังคมศาสตร์

ตารางที่ 3 เกรดเฉลี่ย

	\bar{x}	SD
เกรดเฉลี่ย	3.12	0.59

ผลจากตารางที่ 3 พบว่า ค่าเฉลี่ยของเกรดเฉลี่ย คือ 3.12 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.59

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 รายได้ของครอบครัวต่อเดือน

รายได้ต่อเดือน	ร้อยละ
1) ต่ำกว่า 5,000 บาท	2.8
2) 5,000 - 10,000 บาท	14.7
3) 10,001 - 20,000 บาท	14.2
4) 20,001 - 30,000 บาท	15.5
5) 30,001 - 40,000 บาท	10.3
6) 40,001 - 50,000 บาท	11.8
7) 50,001 - 60,000 บาท	6.7
8) 60,001 - 70,000 บาท	7.2
9) 70,001 - 100,000 บาท	7.5
10) 100,000 บาท ขึ้นไป	9.3
รวม	100

ผลจากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 15.5) มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือน 20,001 ถึง 30,000 บาท รองลงมาคือ 5,000 ถึง 10,000 บาท (ร้อยละ 14.7) และ 10,001 ถึง 20,000 บาท (ร้อยละ 14.2) ตามลำดับ ในขณะที่มีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 7.5 ที่มีรายได้ 70,001 ถึง 100,000 บาท ร้อยละ 7.2 มีรายได้ 60,001 ถึง 70,000 บาท และร้อยละ 2.8 มีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 บาท

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5 ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	ร้อยละ
1) ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	2.0
2) ประถมศึกษา	16.5
3) มัธยมศึกษาตอนต้น	7.1
4) ปวช.หรือเทียบเท่า	5.1
5) มัธยมศึกษาตอนปลาย	8.3
6) ปวส./อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	9.8
7)ปริญญาตรี	36.5
8)ปริญญาโท	12.2
9)ปริญญาเอก	2.5
รวม	100

ผลจากตารางที่ 5 พบว่าผู้ปกครองของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จบการศึกษา ระดับปริญญาตรี ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 36.5 รองลงมาคือระดับประถมศึกษา (ร้อยละ 16.5) และปริญญาโท (ร้อยละ 12.2) ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 5.1 จบการศึกษาในระดับปวช. หรือเทียบเท่า ร้อยละ 2.5 จบปริญญาเอก และมีเพียงร้อยละ 2.0 ที่มีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 6 กิจกรรมที่ทำบนอินเทอร์เน็ต (Multiple response)

กิจกรรมที่ทำบนอินเทอร์เน็ต	ร้อยละ
1) ค้นหาข้อมูล	88.4
2) รับส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์	73.8
3) สนทนา	70.0
4) เล่นเกม	59.4
5) ใช้เว็บบอร์ด	49.4
6) ติดตามข่าวสาร	49.1
7) ดาวน์โหลดเพลง	46.3
8) ดาวน์โหลดเกม	38.5
9) ดาวน์โหลดซอฟต์แวร์	23.7
10) ซื้อสินค้า	7.1
11) อื่น ๆ ได้แก่ บันทึกไดอารี่ออนไลน์ ดูภาพยนตร์ และคลิปวิดีโอต่าง ๆ	1.0

ผลจากตารางที่ 6 พบว่า กิจกรรมบนอินเทอร์เน็ตที่ผู้ตอบแบบสอบถามทำมากที่สุดคือ การค้นหาข้อมูล (ร้อยละ 88.4) รองลงมาคือ การรับส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (ร้อยละ 73.8) และการสนทนา (ร้อยละ 70) ส่วนกิจกรรมที่ทำน้อยที่สุดสามอันดับคือ ดาวน์โหลดเกม (ร้อยละ 38.5) การดาวน์โหลดซอฟต์แวร์ (ร้อยละ 23.7) และการซื้อสินค้า (ร้อยละ 7.1) ตามลำดับ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 7 เหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ต (Multiple response)

เหตุผลในการใช้	ร้อยละ
1) ค้นหาข้อมูลที่ตรงกับความสนใจ	84.4
2) ช่วยทำการบ้านหรือทำรายงาน	79.8
3) พักผ่อนหย่อนใจ	77.6
4) ติดต่อสื่อสารทางไกล	39.0
5) ฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์	36.8
6) ฆ่าเวลา	35.8
7) ใช้เป็นหัวข้อในการสนทนากับกลุ่มเพื่อน	30.7
8) เพื่อความทันสมัย	23.7
9) เหตุผลอื่น ๆ ได้แก่ หาเพื่อนคุย และเพื่อเผยแพร่ผลงานเขียนของตน	0.8

ผลจากตารางที่ 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 84.4 ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาข้อมูลที่ตรงกับความสนใจ ร้อยละ 79.8 ใช้เพื่อช่วยทำการบ้านหรือทำรายงาน และร้อยละ 77.6 ใช้เพื่อพักผ่อนหย่อนใจ ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 35.8 ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อฆ่าเวลา ร้อยละ 30.7 ใช้เป็นหัวข้อในการสนทนากับกลุ่มเพื่อน และร้อยละ 23.7 ใช้เพื่อความทันสมัย

ตารางที่ 8 ช่วงเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต

ช่วงเวลาที่ใช้	ร้อยละ
1) 8.01 - 12.00 น.	4.3
2) 12.01 - 16.00 น.	10.7
3) 16.01 - 20.00 น.	33.9
4) 20.01 - 24.00 น.	50.8
5) 00.01 - 04.00 น.	0.3
6) 04.01 - 08.00 น.	0
รวม	100

ผลจากตารางที่ 8 พบว่า ช่วงเวลา 20.01 - 24.00 น. เป็นเวลาที่ผู้ตอบแบบสอบถามกว่าครึ่งหรือร้อยละ 50.8 ใช้อินเทอร์เน็ต หนึ่งในสามหรือร้อยละ 33.9 ใช้เวลา 16.01 - 20.00 น.

มีเพียงร้อยละ 0.3 ที่ใช้เวลา 0.01 - 04.00 น. และไม่มีผู้ตอบแบบสอบถามคนใดใช้อินเทอร์เน็ตระหว่างเวลา 04.01 - 08.00 น.

ตารางที่ 9 ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์

ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต/สัปดาห์	ร้อยละ
1) มากกว่า 20 ชั่วโมง	16.2
2) 16 - 20 ชั่วโมง	9.1
3) 11 - 15 ชั่วโมง	14.6
4) 6 - 10 ชั่วโมง	24.0
5) 1 - 5 ชั่วโมง	28.0
6) น้อยกว่า 1 ชั่วโมง	8.1
รวม	100

ผลจากตารางที่ 9 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่หรือคิดเป็นร้อยละ 28 ใช้อินเทอร์เน็ต 1 - 5 ชั่วโมง/สัปดาห์ รองลงมาคือ 6 - 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (ร้อยละ 24.0) และมากกว่า 20 ชั่วโมง/สัปดาห์ขึ้นไป (ร้อยละ 16.2) ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 8.1) ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 1 ชั่วโมง/สัปดาห์

ตารางที่ 10 ประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต

ประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต	ร้อยละ
1) มากกว่า 5 ปี	21.8
2) 4 - 5 ปี	25.1
3) 3 - 4 ปี	18.4
4) 2 - 3 ปี	20.8
5) 1 - 2 ปี	10.1
6) น้อยกว่า 1 ปี	3.8
รวม	100

ผลจากตารางที่ 10 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่หรือร้อยละ 25.1 มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตนาน 4 - 5 ปี รองลงมาคือมากกว่า 5 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 21.8)

และ 2 - 3 ปี (ร้อยละ 20.8) ตามลำดับ มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงร้อยละ 3.8 ที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 1 ปี

ตารางที่ 11 สถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ต

สถานที่	ร้อยละ
1) บ้าน	73.2
2) สถานศึกษา	9.4
3) ร้านบริการอินเทอร์เน็ต	17.2
4) อื่น ๆ ได้แก่ บ้านเพื่อน	0.2
รวม	100

ผลจากตารางที่ 11 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 73.2 ใช้อินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ที่บ้าน ร้อยละ 17.2 ใช้ที่ร้านบริการอินเทอร์เน็ต และร้อยละ 9.4 ใช้ที่สถานศึกษา ส่วนสถานที่อื่น ๆ ที่ใช้ได้แก่ บ้านเพื่อน

1.3 การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 12 การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไป

	\bar{x}	SD	ระดับ
อินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด	3.45	0.99	สูง

ผลจากตารางที่ 12 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงในระดับสูง ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.45 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.99

ตารางที่ 13 ประเด็นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตดังต่อไปนี้มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด

	\bar{x}	SD	ระดับ
1) การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล	3.46	1.06	สูง
2) การขโมย/การบุกรุกข้อมูล	3.46	1.14	สูง
3) การล่อลวงจากบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา	3.55	1.22	สูง
4) การนำเสนอภาพความรุนแรง	3.49	1.30	สูง
5) การพนัน	3.05	1.34	ปานกลาง
6) ภาษาหยาบคาย	3.62	1.20	สูง
7) การแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา	2.19	1.25	ปานกลาง
8) ความเชื่อ/ลัทธิที่เป็นอันตราย	2.22	1.28	ปานกลาง
9) เนื้อหาทางเพศที่โจ่งแจ้ง	3.52	1.28	สูง
10) ภาพโป๊เปลือย	3.72	1.28	สูง
11) การดาวน์โหลดไฟล์/โปรแกรมต่าง ๆ	3.61	1.21	สูง
12) ขั้นตอนการทำวัตถุอันตราย เช่น ระเบิด	2.14	1.50	ปานกลาง
13) อื่น ๆ ได้แก่ การขายบริการทางเพศ	5.00	0.00	สูง

ผลจากตารางที่ 13 พบว่า ประเด็นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความเสี่ยงมากที่สุดคือภาพโป๊เปลือย ($\bar{x} = 3.72$) รองลงมาคือภาษาหยาบคาย ($\bar{x} = 3.62$) และการดาวน์โหลดไฟล์/โปรแกรมต่าง ๆ ($\bar{x} = 3.61$) ส่วนประเด็นที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุดสามอันดับคือ ความเชื่อ/ลัทธิที่เป็นอันตราย ($\bar{x} = 2.22$) การแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา ($\bar{x} = 2.19$) และขั้นตอนการทำวัตถุอันตราย ($\bar{x} = 2.14$)

ตารางที่ 14 เนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตดังต่อไปนี้สมควรถูกปิดกั้นมากน้อยเพียงใด

เนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตที่สมควรถูกปิดกั้น	\bar{x}	SD	ระดับ
1) ภาษาหยาบโลน	3.56	1.12	สูง
2) การนำเสนอภาพความรุนแรง	3.60	1.16	สูง
3) การพนัน	3.69	1.17	สูง
4) การแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา	3.24	1.38	ปานกลาง
5) ความเชื่อ/ลัทธิที่เป็นอันตราย	3.37	1.35	สูง
6) เนื้อหาทางเพศที่โจ่งแจ้ง	3.73	1.30	สูง
7) ภาพโปเปลือย	3.84	1.32	สูง
8) ขั้นตอนการทำวัตถุอันตราย เช่น ระเบิด	3.63	1.43	สูง

ผลจากตารางที่ 14 พบว่า ภาพโปเปลือยเป็นเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าควรถูกปิดกั้นมากที่สุด ($\bar{x} = 3.84$) รองลงมาคือ เนื้อหาทางเพศที่โจ่งแจ้ง ($\bar{x} = 3.73$) และการพนัน ($\bar{x} = 3.69$) ส่วนเนื้อหาที่ควรถูกปิดกั้นน้อยที่สุดคือ การแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา ($\bar{x} = 3.24$) ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 15 รูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตดังต่อไปนี้มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด

รูปแบบการใช้ต่าง ๆ	\bar{x}	SD	ระดับ
1) WWW	3.39	1.16	สูง
2) อีเมล	3.16	1.06	ปานกลาง
3) ห้องสนทนา	3.78	1.05	สูง
4) เว็บบอร์ด	3.18	1.15	ปานกลาง

ผลจากตารางที่ 15 พบว่า รูปแบบการใช้ที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความเสี่ยงมากที่สุดคือ ห้องสนทนา ($\bar{x} = 3.78$) รองลงมาคือ เวิลด์ ไวด์ เว็บ ($\bar{x} = 3.39$) ซึ่งเป็นรูปแบบการใช้ที่มีความเสี่ยงในระดับสูง ส่วนเว็บบอร์ดและอีเมลมีความเสี่ยงใกล้เคียงกัน คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.18 และ 3.19 ตามลำดับซึ่งจัดว่าเป็นความเสี่ยงในระดับปานกลาง

ตารางที่ 16 ความกังวลและความสามารถในการรับมือกับความเสียบนอินเทอร์เน็ต

	\bar{x}	SD	ระดับ
1) ความกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีต่อกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน	3.92	0.83	สูง
2) ความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงของผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน	3.14	0.96	ปานกลาง
3) ความกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีต่อตนเอง	3.01	0.98	ปานกลาง
4) ความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงของตนเอง	3.55	0.90	สูง

ผลจากตารางที่ 16 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีต่อกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนในระดับสูง ($\bar{x} = 3.92$) มีความกังวลต่อตนเองในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.01$) คิดว่าตนสามารถรับมือกับความเสี่ยงในระดับสูง ($\bar{x} = 3.55$) และคิดว่ากลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนมีความสามารถในระดับปานกลางซึ่งน้อยกว่าตนเอง ($\bar{x} = 3.14$)

ตารางที่ 17 กลุ่มบุคคลดังต่อไปนี้สามารถป้องกันภัยจากความเสียบนอินเทอร์เน็ตได้มากน้อยเพียงใด

กลุ่มบุคคลกลุ่มต่าง ๆ	\bar{x}	SD	ระดับ
1) ตัวผู้ใช้ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน	3.26	1.20	ปานกลาง
2) ผู้ปกครอง	3.59	0.97	สูง
3) สถานศึกษา	3.41	1.03	สูง
4) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต	3.37	1.09	สูง
5) ผู้จัดทำเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต	3.61	1.50	สูง
6) ตำรวจ	3.18	1.23	ปานกลาง
7) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	3.66	1.19	สูง

ผลจากตารางที่ 17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าตัวผู้ใช้ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนสามารถป้องกันภัยจากความเสียบนอินเทอร์เน็ตได้ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 3.26$) ทั้งนี้ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสามารถมากที่สุด ($\bar{x} = 3.66$) รองลงมาคือผู้จัดทำเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต ($\bar{x} = 3.61$) และผู้ปกครอง ($\bar{x} = 3.59$) ส่วนกลุ่มที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่ามีความสามารถน้อยที่สุดคือ ตำรวจ ($\bar{x} = 3.18$)

ตารางที่ 18 มาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการกับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงต่อเยาวชน

มาตรการต่าง ๆ	ความถี่	ร้อยละ
1) การกั้นกรองเนื้อหาในระดับเครือข่าย	115	29.8
2) การกั้นกรองเนื้อหาในระดับผู้ใช้	55	14.2
3) การสอดส่องดูแลจากผู้ปกครอง	67	17.4
4) การให้การศึกษาเพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต	72	18.7
5) การดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้ผลิตเนื้อหาที่มีความเสี่ยง	75	19.4
6) อื่น ๆ ได้แก่ การใช้วิจารณญาณของตนเอง	2	0.5
รวม	386	100

ผลจากตารางที่ 18 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ (ร้อยละ 29.8) คิดว่า มาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการกับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงต่อเยาวชน คือ การกั้นกรองเนื้อหาในระดับเครือข่าย รองลงมาได้แก่ การดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้ผลิตเนื้อหาที่มีความเสี่ยง (ร้อยละ 19.4) การให้การศึกษาเพื่อสร้างความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 18.7) และการสอดส่องดูแลจากผู้ปกครอง (ร้อยละ 17.4) ตามลำดับ ในขณะที่ร้อยละ 14.2 คิดว่าการกั้นกรองเนื้อหาในระดับผู้ใช้เป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

1.4 พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

	Min.	Max.	\bar{x}	SD	ระดับ
พฤติกรรมป้องกันตัวจากความ เสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต (33)	7	35	24.62	5.73	สูง

ผลจากตารางที่ 19 พบว่าคะแนนพฤติกรรมป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 24.62 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.73 คะแนนต่ำสุดคือ 7 และคะแนนสูงสุดคือ 35 ซึ่งเป็นคะแนนเต็ม

ตารางที่ 20 การกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์

	ความถี่	ร้อยละ
ท่านเคยกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์หรือไม่		
ไม่เคย	254	63.7
เคย	145	36.3
รวม	399	100

ผลจากตารางที่ 20 พบว่า สองในสามของผู้ตอบแบบสอบถาม (ร้อยละ 63.7) ไม่เคยกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ ในขณะที่ร้อยละ 36.3 หรือประมาณหนึ่งในสามเคยกรอกข้อมูลส่วนตัว

ตารางที่ 21 การกรอก/อัปเดตข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ (Multiple response)

ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
1) เพศ	89.7
2) อายุ	82.8
3) ชื่อ/นามสกุลจริง	79.3
4) ที่อยู่	74.5
5) E-mail address	74.5
6) สถานศึกษา	45.4
7) รหัสลับ (Password) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต	28.3
8) รหัสลับ (Password) อื่น ๆ	22.8
9) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน	14.5
10) รูปถ่าย	11.7
11) ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว	4.8
12) หมายเลขบัตรเครดิต	2.1

ผลจากตารางที่ 21 พบว่า ในบรรดาผู้ที่บอกว่าเคยกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ เพศเป็นข้อมูลที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยกรอกลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์มากที่สุด (ร้อยละ 89.7) รองลงมาคืออายุ (ร้อยละ 82.8) และชื่อ/นามสกุลจริง (ร้อยละ 79.3) ตามลำดับ ในขณะที่กว่าครึ่งหรือร้อยละ 51.1 เคยบอกรหัสลับ (Password) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้

อินเทอร์เน็ตและ/หรือรหัสลับอื่น ๆ ส่วนรูปถ่าย (11.7) ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว (ร้อยละ 4.8) และหมายเลขบัตรเครดิต (ร้อยละ 2.1) เป็นข้อมูลที่ผู้ตอบแบบสอบถามเคยกรอก/อัปเดตลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์น้อยที่สุดสามอันดับ

ตารางที่ 22 การตรวจดูและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล

	ความถี่	ร้อยละ
ท่านได้ตรวจดูและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ก่อนที่จะกรอกข้อมูลหรือไม่		
ไม่ตรวจดู	99	68.3
ตรวจดู	46	31.7
รวม	145	100

ผลจากตารางที่ 22 พบว่า ร้อยละ 68.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ไม่เคยตรวจดูและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล ที่เหลือหรือร้อยละ 31.7 เคยตรวจดูและทำความเข้าใจก่อนที่จะกรอกข้อมูล

ตารางที่ 23 วิธีจัดการปัญหาเมื่อเว็บไซต์ที่กรอก/อัปเดตข้อมูลส่วนตัวลงไปในำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อ

วิธีจัดการปัญหา	ความถี่	ร้อยละ
1) ไม่ทำอะไรเลย	76	20.0
2) บอกต่อพฤติกรรมของเว็บไซต์นั้นผ่านทางอีเมล/กลุ่มข่าว/กระดานข่าวต่าง ๆ	121	31.8
3) ร้องเรียนไปยังเว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์นั้น	175	46.1
4) อื่น ๆ ได้แก่ การไม่เข้าเว็บไซต์นั้นอีกต่อไป และการฟ้องร้องดำเนินกรตามกฎหมาย	8	2.1
รวม	380	100

ผลจากตารางที่ 23 พบว่าวิธีจัดการปัญหาเมื่อเว็บไซต์ที่กรอก/อัปเดตข้อมูลส่วนตัวลงไปในำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือ การร้องเรียนไปยังเว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์นั้น (ร้อยละ 46.1) รองลงมาคือ การบอกต่อพฤติกรรมของเว็บไซต์นั้นผ่านทางอีเมล/กลุ่มข่าว/กระดานข่าวต่าง ๆ (ร้อยละ 31.8) ในขณะที่ร้อยละ 20 ไม่ทำอะไรเลย

ตารางที่ 24 การสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา

	ความถี่	ร้อยละ
ท่านเคยสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา (Chat room) หรือไม่		
ไม่เคย	122	31.2
เคย	269	68.8
รวม	391	100

ผลจากตารางที่ 24 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประมาณสองในสาม หรือร้อยละ 68.8 เคยสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา ส่วนร้อยละ 31.2 หรือประมาณหนึ่งในสาม ไม่เคย

ตารางที่ 25 การให้ข้อมูลส่วนตัวแก่บุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา (Multiple response)

ข้อมูลส่วนตัว	ร้อยละ
1) เพศ	81.3
2) อายุ	71.4
3) E-mail address	57.3
4) สถานศึกษา	55.7
5) ชื่อ/นามสกุลจริง	32.4
6) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน	28.2
7) รูปถ่าย	24.0
8) ที่อยู่	23.3
9) ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว	9.5
10) รหัสลับ (Password) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต	3.8
11) รหัสลับ (Password) อื่น ๆ	2.3
13) หมายเลขบัตรเครดิต	0.8
12) อื่น ๆ ได้แก่ เบอร์โทรศัพท์ ชื่อสมมติ และความสนใจในเรื่องต่าง ๆ	2.3

ผลจากตารางที่ 25 พบว่า ในบรรดาผู้ที่เคยสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา เพศเป็นข้อมูลซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามบอกกับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนามากที่สุด (ร้อยละ 81.3) รองลงมาเป็นข้อมูลเรื่องอายุ (ร้อยละ 71.4) และชื่อของสถานศึกษา (ร้อยละ 57.3)

ส่วนรหัสลับที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต (ร้อยละ 3.8) รหัสลับอื่น ๆ (ร้อยละ 2.3) และหมายเลขบัตรเครดิต (ร้อยละ 0.8) เป็นข้อมูลที่เคยบอกกับบุคคลแปลกหน้าน้อยที่สุดตามลำดับ

ตารางที่ 26 การนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต

	ความถี่	ร้อยละ
ท่านเคยนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ตหรือไม่		
ไม่เคย	315	81.6
เคย	71	18.4
รวม	386	100

ผลจากตารางที่ 26 พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามถึงร้อยละ 81.6 ที่ไม่เคยนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต มีเพียงร้อยละ 18.4 ที่เคยนัดพบ

ตารางที่ 27 บุคคลที่บอกให้ทราบเมื่อมีการนัดพบเพื่อนใหม่

	ความถี่	ร้อยละ
เมื่อมีการนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต ท่านได้บอกให้คนอื่นทราบก่อนหรือไม่		
1) ไม่บอก	9	12.7
2) บอกพ่อแม่/ผู้ปกครอง	7	9.9
3) บอกญาติพี่น้อง	4	5.6
4) บอกเพื่อน	51	71.8
รวม	71	100

ผลจากตารางที่ 27 พบว่า ในบรรดาผู้ตอบแบบสอบถามที่เคยนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต ร้อยละ 71.8 บอกเพื่อนก่อนที่จะออกไปนัดพบ ร้อยละ 9.9 บอกพ่อแม่/ผู้ปกครอง และร้อยละ 12.7 ไม่บอกใครเลย

ตารางที่ 28 สิ่งที่ทำเมื่อได้รับอีเมลที่มีไฟล์แนบมาจากบุคคลที่ไม่รู้จัก

	ความถี่	ร้อยละ
เมื่อท่านได้รับอีเมลที่มีไฟล์แนบมาจากบุคคลที่ไม่รู้จัก สิ่งที่ท่านทำคือ		
1) ส่งต่อไปให้ผู้รับคนอื่น	23	5.8
2) เปิดไฟล์นั้น	141	35.5
3) ไม่เปิดอ่าน ลบทิ้ง	225	56.5
4) อื่น ๆ เช่น ดูจากชื่อไฟล์ว่าเกี่ยวกับอะไร และใช้โปรแกรมสแกนไวรัสก่อน	9	2.2
รวม	398	100

ผลจากตารางที่ 28 พบว่า เมื่อได้รับอีเมลที่มีไฟล์แนบมาจากบุคคลที่ไม่รู้จัก ผู้ตอบแบบสอบถามกว่าครึ่ง (ร้อยละ 56.6) ไม่เปิดอ่านและลบทิ้ง ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 35.5) เปิดไฟล์นั้น ที่เหลือ (ร้อยละ 5.8) ส่งต่อไปให้ผู้รับคนอื่น และอื่น ๆ ได้แก่ ดูจากชื่อไฟล์ว่าเกี่ยวกับอะไร และใช้โปรแกรมสแกนไวรัสก่อนเปิด (ร้อยละ 2.2)

ตารางที่ 29 สิ่งที่จะทำเมื่อบังเอิญได้เข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็ก

	ความถี่	ร้อยละ
ในกรณีที่ท่านบังเอิญได้เข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็ก สิ่งที่ท่านจะทำคือ		
1) คลิกเข้าไปดูเรื่อย ๆ	118	31.0
2) ปิดหน้าต่างนั้นทันที	219	57.5
3) แจ้งไปที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อปิดเว็บไซต์นั้น	42	11.0
4) อื่น ๆ เช่น อาจจะเปิดดูบ้าง เป็นต้น	2	0.5
รวม	381	100

ผลจากตารางที่ 29 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามกว่าครึ่ง (ร้อยละ 57.5) เมื่อบังเอิญได้เข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็ก จะปิดหน้าต่างนั้นทันที ในขณะที่ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 31) จะคลิกเข้าไปดูเรื่อย ๆ มีเพียงร้อยละ 11 ที่บอกว่าจะแจ้งไปที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติเพื่อปิดเว็บไซต์นั้น

ตารางที่ 30 สิ่งที่จะทำเมื่อเข้าไปเล่นเกมในเว็บไซต์เกมออนไลน์ซึ่งมีภาพโป๊เปลือยและมีเนื้อหาทางเพศ

	ความถี่	ร้อยละ
ถ้าท่านเข้าไปเล่นเกมในเว็บไซต์เกมออนไลน์ แล้วปรากฏว่าเกมนั้นเป็นเกมที่มีภาพโป๊เปลือยและมีเนื้อหาทางเพศ สิ่งที่ท่านจะทำคือ		
1) ลองเข้าไปเล่น	123	32.1
2) ปิดหน้าต่างนั้นทันที	216	56.4
3) แจ้งไปที่ ISP ที่ท่านใช้บริการให้ปิดกั้นเว็บไซต์นั้น	41	10.7
4) อื่น ๆ ได้แก่ แจ้งไปที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ และแจ้งไปที่กระทรวง ICT	3	0.8
รวม	383	100

ผลจากตารางที่ 30 พบว่าสิ่งที่คุณตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่จะทำเมื่อเข้าไปเล่นเกมในเว็บไซต์เกมออนไลน์ซึ่งมีภาพโป๊เปลือยและมีเนื้อหาทางเพศคือ ปิดหน้าต่างนั้นทันที (ร้อยละ 56.4) ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 32.1) บอกว่าจะลองเข้าไปเล่น มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 10.7) ที่บอกว่าจะแจ้งไปที่ ISP ที่ใช้บริการให้ปิดกั้นเว็บไซต์นั้น

ตารางที่ 31 การใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต

	ความถี่	ร้อยละ
ท่านใช้โปรแกรมในการกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของท่านหรือไม่		
ใช้	100	26.2
ไม่ใช้	281	73.8
รวม	381	100

ผลจากตารางที่ 31 พบว่า มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงร้อยละ 26.2 ที่ใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต ส่วนร้อยละ 73.8 ไม่ได้ใช้

ตารางที่ 32 การติดตั้งโปรแกรมเว็บการ์ดของกระทรวงวัฒนธรรมในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว

	ความถี่	ร้อยละ
ท่านจะติดตั้งโปรแกรมเว็บการ์ดซึ่งดาวน์โหลดได้ฟรีของกระทรวงวัฒนธรรมในเครื่องคอมพิวเตอร์ของท่านหรือไม่		
ไม่ติดตั้ง	193	50.0
ติดตั้ง	193	50.0
รวม	386	100

ผลจากตารางที่ 32 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50) ไม่คิดจะติดตั้งโปรแกรมเว็บการ์ดของกระทรวงวัฒนธรรมในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว ส่วนอีกครึ่งหนึ่งคิดจะติดตั้ง

ตารางที่ 33 เหตุผลที่ไม่ติดตั้ง

เหตุผลที่ไม่ติดตั้ง	ความถี่	ร้อยละ
1) เสียเวลา	78	26.4
2) ไม่คิดจะใช้เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกั้นกรองเนื้อหา	122	41.4
3) ไม่แน่ใจในประสิทธิภาพของโปรแกรม	65	22.1
4) ใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาตัวอื่นอยู่แล้ว	14	4.7
5) อื่น ๆ ได้แก่ เปลืองเนื้อที่ และกั้นกรองโดยใช้วิจารณญาณของตนเอง	16	5.4
รวม	184	100

ผลจากตารางที่ 33 พบว่า ในจำนวนผู้ที่ไม่ติดตั้งโปรแกรมเว็บการ์ด ร้อยละ 41.4 ไม่คิดจะใช้เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกั้นกรองเนื้อหา รองลงมาคือร้อยละ 26.4 บอกว่าเสียเวลา ร้อยละ 22.1 ไม่แน่ใจในประสิทธิภาพของโปรแกรม และร้อยละ 4.7 ใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาตัวอื่นอยู่แล้ว

1.5 ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 34 คะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

ระดับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต	\bar{x}	SD	ระดับ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (The Analytical Competence) (4) 	1.14	0.84	ต่ำ
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (The Contextual Knowledge) (4) 	1.80	1.05	ปานกลาง
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) (4) 	2.23	1.23	ปานกลาง
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence) (7) 	0.94	1.8	ต่ำ
คะแนนรวม (19)	6.11	2.95	ต่ำ

ผลจากตารางที่ 34 พบว่า 1) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในมิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ตของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด เท่ากับ 1.14 ซึ่งจัดอยู่ในระดับต่ำ 2) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในมิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต เท่ากับ 1.80 จัดอยู่ในระดับปานกลาง 3) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในมิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) เท่ากับ 2.23 จัดอยู่ในระดับปานกลางเช่นกัน 4) ค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในมิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence) เท่ากับ 0.94 จัดอยู่ในระดับต่ำ และค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมทั้งหมดเท่ากับ 6.11 จัดอยู่ในระดับต่ำ

2. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมประชากรและความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 35 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t -test ของความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต จำแนกตามเพศ

เพศ	\bar{x}	SD
ชาย	5.97	3.08
หญิง	6.21	2.84
$t = 0.401, p > 0.05$		

ผลจากตารางที่ 35 พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 36 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F -ratio ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต จำแนกตามแผนกที่เรียน

แผนกที่เรียน	\bar{x}	SD
1) คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์	6.26	3.07
2) ภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์	5.35	2.61
3) ภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	6.65	2.98
4) สังคมศาสตร์	7.00	2.16
$F = 3.87, p < 0.05$		

ผลจากตารางที่ 36 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เรียนในแผนกต่างกัน มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าแผนกที่เรียนแผนกใดบ้างที่มีความต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 37 Multiple comparisons

LSD

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์	2) ภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์	0.91*
	3) ภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	-0.39
	4) สังคมศาสตร์	-0.74
	3) ภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	-1.30*
2) ภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์	4) สังคมศาสตร์	-1.65

* $p < 0.05$

ผลจากตารางที่ 37 พบว่า ผู้ที่เรียนในแผนกคณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์ ($\bar{x} = 6.26$) และแผนกภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ ($\bar{x} = 6.65$) มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตสูงกว่าแผนกภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์ ($\bar{x} = 5.35$)

ตารางที่ 38 ค่า Pearson's Correlation Coefficients ของเกรดเฉลี่ยและคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

	r คะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต
เกรดเฉลี่ย	0.19**

** $p < 0.01$ (2-tailed)

ผลจากตารางที่ 38 พบว่า เกรดเฉลี่ยและคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์ทางบวก ($r = 0.19$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยสูงมีแนวโน้มที่จะมีคะแนนความรู้เท่าทันสูงด้วย อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่พบจัดอยู่ในระดับต่ำ

ตารางที่ 39 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่อ อินเทอร์เน็ตจำแนกตามรายได้ต่อเดือนของครอบครัว

รายได้ของครอบครัวบาท/เดือน	\bar{x}	SD
1) ต่ำกว่า 5,000 - 20,000 บาท/เดือน	4.93	2.26
2) 20,001 - 50,000 บาท/เดือน	6.47	3.02
3) 50,001 - 100,000 บาท/เดือนขึ้นไป	6.75	3.09
F = 14.46, $p < 0.05$		

ผลจากตารางที่ 39 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนต่างกันมีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่ารายได้ของครอบครัวต่อเดือนช่วงใดบ้างที่มีความต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 40 Multiple comparisons

Tamhane

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) ต่ำกว่า 5,000 - 20,000	2) 20,001 - 50,000	-1.54*
	3) 50,001 - 100,000 ขึ้นไป	-1.82*
2) 20,001 - 50,000	3) 50,001 - 100,000 ขึ้นไป	-0.28

* $p < 0.05$ level.

ผลจากตารางที่ 40 พบว่า ผู้ที่ครอบครัวมีรายได้ต่อเดือน 20,000 - 50,000 บาท ($\bar{x} = 6.47$) และ 50,000 - 100,000 ($\bar{x} = 6.75$) มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่ครอบครัวมีรายได้ ต่ำกว่า 5,000 - 20,000 บาท ($\bar{x} = 4.93$)

ตารางที่ 41 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง	\bar{x}	SD
1) ต่ำกว่าประถม - มัธยมศึกษาตอนต้น	5.60	2.57
2) ปวช.หรือเทียบเท่า - ปวส./อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	5.67	2.83
3)ปริญญาตรี - ปริญญาเอก	6.57	3.13
F = 4.92, $p < 0.05$		

ผลจากตารางที่ 41 พบว่า ระดับการศึกษาของผู้ปกครองและคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าระดับการศึกษาช่วงใดที่มีความต่างกัน

ตารางที่ 42 Multiple comparisons

Tamhane		
(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) ต่ำกว่าประถม - มัธยมศึกษาตอนต้น	2) ปวช. - ปวส.	-0.07
	3) ปริญญาตรี - ปริญญาเอก	-0.97*
2) ปวช. - ปวส.	3) ปริญญาตรี - ปริญญาเอก	-0.90

* $p < 0.05$

ผลจากตารางที่ 42 พบว่า ผู้ที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี - ปริญญาเอก ($\bar{x} = 6.57$) มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตสูงกว่าผู้ที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถม - ม.ต้น ($\bar{x} = 5.60$)

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมประชากรและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 43 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t -test ของการประเมินความเสี่ยงโดยทั่วไป จำแนกตามเพศ

เพศ	\bar{x}	SD
ชาย	3.23	1.20
หญิง	3.62	0.76
t = 3.63, p < 0.001 (2-tailed)		

ผลจากตารางที่ 43 พบว่า เพศชายและเพศหญิงประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตต่างกัน เพศหญิง ($\bar{x} = 3.62$) ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงมากกว่าเพศชาย ($\bar{x} = 3.23$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

ตารางที่ 44 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t ของความกังวลและความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามเพศ

	ชาย		หญิง		t
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	
ท่านมีความกังวลเรื่องความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตที่มีต่อกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนมากน้อยเพียงใด	3.71	0.92	4.09	0.70	4.47**
ท่านคิดว่ากลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนมีความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตได้มากน้อยเพียงใด	3.07	1.01	3.19	0.91	1.19
ท่านมีความกังวลเรื่องความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตที่มีต่อตัวท่านเองมากน้อยเพียงใด	2.92	1.05	3.08	0.92	1.57
ท่านคิดว่าตนเองสามารถรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตได้มากน้อยเพียงใด	3.55	0.96	3.56	0.85	0.54

**p < 0.001

ผลจากตารางที่ 44 พบว่า เพศหญิงมีความกังวล ($\bar{x} = 4.09$) ต่อกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนมากกว่าเพศชาย ($\bar{x} = 3.71$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.001 แต่ทั้งเพศชายและเพศหญิงไม่มีความคิดเห็นต่างกันในเรื่องของความกังวลที่มีต่อตัวเอง ความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงของตัวเอง และความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงของผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมประชากรและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 45 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า *t-test* ของพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามเพศ

เพศ	\bar{x}	SD
ชาย	23.29	5.85
หญิง	25.66	5.43

$t = 4.19, p < 0.001$

ผลจากตารางที่ 45 พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัว ($\bar{x} = 25.66$) สูงกว่าเพศชาย ($\bar{x} = 23.29$)

ตารางที่ 46 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า *F-ratio* ของพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามแผนกที่เรียน

แผนกที่เรียน	\bar{x}	SD
1) คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์	25.66	5.12
2) ภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์	24.46	5.46
3) ภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	22.87	6.86
4) สังคมศาสตร์	23.50	8.54

$F = 4.80, p < 0.01$

ผลจากตารางที่ 46 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามที่เรียนในแผนกต่างกันมีพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าแผนกที่เรียนคู่ใดบ้างที่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 47 Multiple comparisons

Tamhane

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์	2) ภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์	1.20
	3) ภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	2.78*
	4) สังคมศาสตร์	2.16
2) ภาษาอังกฤษ - คณิตศาสตร์	3) ภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	1.59
	4) สังคมศาสตร์	0.96
3) ภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ	4) สังคมศาสตร์	-0.63

* $p < 0.05$

ผลที่ได้จากตารางที่ 47 พบว่าผู้ที่เรียนในแผนกคณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์ ($\bar{x} = 25.66$) มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวมากกว่าผู้ที่เรียนในแผนกภาษาอังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ ($\bar{x} = 22.87$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 48 ค่า Pearson's Correlation Coefficients ของเกรดเฉลี่ยและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

	r
พฤติกรรมการป้องกันตัว	-0.11*

** $p < 0.05$ level (2-tailed)

ผลจากตารางที่ 47 พบว่าเกรดเฉลี่ยและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กันในทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยสูง ก็จะมีพฤติกรรมการป้องกันตัวต่ำ ในขณะที่ผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำ จะมีพฤติกรรมการป้องกันตัวสูง อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่ได้จัดว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ ($r = -0.11$)

2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 49 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต

ระยะเวลาที่ใช้ต่อสัปดาห์	\bar{x}	SD
1) 16 - 20 ชั่วโมง/สัปดาห์ขึ้นไป	7.02	3.41
2) 6 - 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	5.89	2.72
3) น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมง/สัปดาห์	5.71	2.71
F = 6.60, $p < 0.05$		

ผลจากตารางที่ 49 พบว่าผู้ที่มีระยะเวลาการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ต่างกัน มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าระยะเวลาในการใช้ช่วงใดบ้างที่มีความต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 50 Multiple comparisons

Tamhane

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) 16 - 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ขึ้นไป	2) 6 - 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1.13*
	3) น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	1.31*
2) 6 - 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	3) น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	0.18

* $p < 0.05$ level.

ผลจากตารางที่ 50 พบว่า ผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 16 - 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ($\bar{x} = 7.02$) มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่ใช้นาน 6 - 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ($\bar{x} = 5.89$) และผู้ที่ใช้น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ($\bar{x} = 5.71$) ตามลำดับ

ตารางที่ 51 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามช่วงเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต

ช่วงเวลา	\bar{x}	SD
1) 08.01 - 16.00 น.	5.35	2.8
2) 16.01 - 20.00 น.	5.45	2.78
3) 20.01 - 08.00 น.	6.77	2.92

F = 10.66, $p < 0.05$

ผลจากรายการที่ 51 พบว่า ผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงเวลาต่างกัน มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าช่วงเวลาช่วงใดบ้างที่มีความต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 52 Multiple comparisons

LSD

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) 08.01 - 16.00	2) 16.01 - 20.00	-0.10
	3) 20.01 - 08.00	-1.42*
2) 16.01 - 20.00	3) 20.01 - 08.00	-1.32*

* $p < 0.05$ level.

ผลจากรายการที่ 52 พบว่า ผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตช่วงเวลา 20.01 - 08.00 น. ($\bar{x} = 6.77$) มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตช่วงเวลา 16.01 - 20.00 น. ($\bar{x} = 5.45$) และ 08.01 - 16.00 ($\bar{x} = 5.35$) ตามลำดับ

ตารางที่ 53 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตจำแนกตามประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต

ประสบการณ์การใช้/ปี	\bar{x}	SD
1) 4 - 5 ปีขึ้นไป	6.83	3.12
2) 2 - 4 ปี	5.99	2.55
3) น้อยกว่า 2 ปี	4.33	2.50

F = 16.59, $p < 0.05$

ผลจากตารางที่ 53 พบว่าผู้ใช้ที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตต่างกัน มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าประสบการณ์การใช้ช่วงใดที่มีความต่างกัน

ตารางที่ 54 Multiple comparisons

LSD

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) 4 - 5 ปีขึ้นไป	2) 2 - 4 ปี	0.84*
	3) น้อยกว่า 2 ปี	2.50*
2) 2 - 4 ปี	3) น้อยกว่า 2 ปี	1.66*

* $p < 0.05$

ผลจากตารางที่ 54 พบว่าผู้ใช้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 4 - 5 ปีขึ้นไป ($\bar{x} = 6.83$) มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ใช้ 2 - 4 ปี ($\bar{x} = 5.99$) และผู้ใช้ใช้น้อยกว่า 2 ปี ($\bar{x} = 2.33$) ตามลำดับ ส่วนผู้ใช้ 2 - 4 ปี มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ใช้ใช้น้อยกว่า 2 ปี

2.5 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตโดยทั่วไป

ตารางที่ 55 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต

ระยะเวลาที่ใช้ชั่วโมง/สัปดาห์	\bar{x}	SD
1) 16 - 20 ชั่วโมง/สัปดาห์ขึ้นไป	3.57	0.88
2) 6 - 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	3.60	0.75
3) น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมง/สัปดาห์	3.25	1.23

F = 5.14, $p < 0.05$ (2-tailed)

ผลจากตารางที่ 55 พบว่า ผู้ที่มีระยะเวลาการใช้อินเทอร์เน็ตชั่วโมง/สัปดาห์ไม่เท่ากัน ประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าระยะเวลาช่วงใดบ้างที่มีความต่างกัน ดังนี้

ตารางที่ 56 Multiple comparisons

Tamhane

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) 16 - 20 ชั่วโมง/สัปดาห์ขึ้นไป	2) 6 - 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	-0.03
	3) น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมง/สัปดาห์	0.32
2) 6 - 15 ชั่วโมง/สัปดาห์	3) น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมง/สัปดาห์	0.35*

* $p < 0.05$ level.

ผลจากตารางที่ 56 พบว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 6 - 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ($\bar{x} = 3.60$) ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงสูงกว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ($\bar{x} = 3.25$)

ตารางที่ 57 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามประสบการณ์การใช้

ประสบการณ์การใช้/ปี	\bar{x}	SD
1) 4 - 5 ปีขึ้นไป	3.59	0.87
2) 2 - 4 ปี	3.41	0.99
3) น้อยกว่า 2 ปี	3.20	1.29
F = 3.55, $p < 0.05$		

ผลที่ได้จากตารางที่ 57 พบว่า ผู้ที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตนานต่างกัน ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงมากน้อยต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าประสบการณ์การใช้ช่วงใดบ้างที่ประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตต่างกัน

ตารางที่ 58 Multiple comparisons

LSD

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) 4 - 5 ปีขึ้นไป	2) 2 - 4 ปี	0.18
	3) น้อยกว่า 2 ปี	0.39*
2) 2 - 4 ปี	3) น้อยกว่า 2 ปี	0.21

* $p < 0.05$

ผลที่ได้จากตารางที่ 58 พบว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมานาน 4 - 5 ปีขึ้นไป ($\bar{x} = 3.59$) ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 2 ปี ($\bar{x} = 3.20$)

2.6 ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 59 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ต

ระยะเวลาที่ใช้ชั่วโมง/สัปดาห์	\bar{x}	SD
1) 16 - 20 ชั่วโมงขึ้นไป	22.06	6.17
2) 6 - 15 ชั่วโมง	24.85	5.44
3) น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมง	26.15	5.19

F = 16.21, $p < 0.001$

ผลที่ได้จากตารางที่ 59 พบว่าผู้ที่มีระยะเวลาการใช้อินเทอร์เน็ตต่อสัปดาห์ต่างกัน มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าระยะเวลาผู้ใช้ใดบ้างที่มีความแตกต่างกัน

ตารางที่ 60 Multiple Comparisons

Tamhane

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) 16 - 20 ช.ม. ขึ้นไป	2) 6 - 15 ช.ม.	-2.79*
	3) น้อยกว่า 1 - 5 ช.ม.	-4.09*
2) 6 - 15 ช.ม.	3) น้อยกว่า 1 - 5 ช.ม.	-1.30

* $p < 0.05$ level

ผลจากตารางที่ 60 พบว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 16 - 20 ช.ม. ต่อสัปดาห์ขึ้นไป มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัว ($\bar{x} = 22.06$) น้อยกว่าผู้ที่ใช้ 6 - 15 ช.ม. ($\bar{x} = 24.85$) และผู้ที่ใช้น้อยกว่า 1 - 5 ช.ม. ($\bar{x} = 26.15$) ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 61 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า F-ratio ของพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจำแนกตามประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต

ประสบการณ์การใช้/ปี	\bar{x}	SD
1) 4 - 5 ปีขึ้นไป	23.27	6.22
2) 2 - 4 ปี	25.19	5.17
3) น้อยกว่า 2 ปี	25.96	5.40
F = 4.50, $p < 0.05$		

ผลจากตารางที่ 61 พบว่าผู้ที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตนานต่างกันมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นจึงทำการทดสอบ Multiple comparisons เพื่อดูว่าประสบการณ์การใช้คู่มือบ้างที่ต่างกัน

ตารางที่ 62 Multiple comparisons

Tamhane

(I)	(J)	\bar{x} Difference (I-J)
1) 4 - 5 ปีขึ้นไป	2) 2 - 4 ปี	-1.45
	3) น้อยกว่า 2 ปี	-2.23*
2) 2 - 4 ปี	3) น้อยกว่า 2 ปี	-0.78

* $p < 0.05$ level

ผลจากตารางที่ 62 พบว่าผู้ที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตมานาน 4 - 5 ปีขึ้นไป มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวน้อยกว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมานานน้อยกว่า 2 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีประสบการณ์การใช้น้อยกว่า 2 ปีมีค่าเฉลี่ยของคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวเท่ากับ 25.96 ในขณะที่ผู้ที่มีประสบการณ์การใช้ 4 - 5 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยของคะแนนเท่ากับ 23.27

2.7 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 63 ค่า Pearson's Correlation Coefficients ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต และการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

	r
	การประเมินความเสี่ยง
ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต (คะแนนรวม)	0.07
▪ มิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (The Analytical Competence)	0.00
▪ มิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (The Contextual Knowledge)	0.00
▪ มิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge)	0.04
▪ มิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence)	0.08

$p > 0.05$ level (2-tailed)

ผลจากตารางที่ 63 พบว่า คะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตไม่มีความสัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

2.8 ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ตารางที่ 64 ค่า Pearson's Correlation Coefficients ของคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

	<i>r</i>
	พฤติกรรมการป้องกันตัว
คะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต	-0.10*
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (The Analytical Competence) 	-0.00
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (The Contextual Knowledge) 	0.01
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) 	0.00
<ul style="list-style-type: none"> ▪ มิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence) 	-0.17**

** $p < 0.01$ level (2-tailed)

* $p < 0.05$ level (2-tailed)

ผลจากตารางที่ 64 พบว่าคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตโดยรวมมีความสัมพันธ์ในทางลบกับพฤติกรรมการป้องกันตัว ($r = -0.10$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ที่มีคะแนนความรู้เท่าทันโดยรวมสูงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการป้องกันตัวต่ำ อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ที่ได้จัดว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับต่ำ เมื่อดูความสัมพันธ์ในแต่ละระดับของความรู้เท่าทันพบว่า มีเพียงความรู้เท่าทันในมิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence) เท่านั้นที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตัว ($r = -0.17$) ความสัมพันธ์ที่ได้เป็นไปในทางลบและจัดอยู่ในระดับต่ำเช่นกัน โดยผู้ที่มีคะแนนความรู้เท่าทันในระดับของการผลิตเนื้อหาสูงมีแนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมการป้องกันตัวต่ำ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์กลุ่ม จำนวน 4 กลุ่ม รวมทั้งหมด 28 คนซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร แบ่งตามหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

- ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต
- ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
- พฤติกรรมในการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต

การสนทนาในประเด็นเรื่องความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต ครอบคลุมหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- มิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (The Analytical Competence)
- มิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (The Contextual Knowledge)
- มิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge)
- มิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence)

เมื่อให้ประเมินความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของตนเอง ผู้ร่วมการสนทนาส่วนใหญ่มีท่าทีไม่มั่นใจ ก่อนที่จะบอกว่าตนเองมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตโดยทั่วไปอยู่ในระดับปานกลางหรือ “พอใช้ได้” มีเพียงส่วนน้อยที่บอกว่ายังใช้ไม่ได้ไม่ค่อยดีนัก และไม่มีใครเลยที่บอกว่าตัวเองใช้อินเทอร์เน็ตเก่ง จากนั้นผู้ดำเนินการสนทนาได้ถามต่อว่าคิดว่าตนเองใช้อินเทอร์เน็ตได้ดีในด้านใดและควรปรับปรุงการใช้เรื่องใด ผู้ที่ประเมินว่าตนเองใช้ได้ในระดับปานกลางบอกว่าสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร เช่น การรับส่งไปรษณีย์ อิเล็กทรอนิกส์ การใช้โปรแกรมสนทนา และในด้านการค้นหาข้อมูลข่าวสารที่ต้องการ เช่นการใช้ search engine ซึ่งตรงกับความรู้เท่าทันในมิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงาน

ของอินเทอร์เน็ท (The Analytical Competence) ส่วนผู้ที่ประเมินว่ามีความสามารถในการใช้คำคิดว่าตนเองควรปรับปรุงการใช้อินเทอร์เน็ทด้านการค้นหาข้อมูลจากเว็ลด์ ไรด์ เว็บ เพราะมักไม่ได้ข้อมูลที่ต้องการเมื่อใช้ search engine

หลังจากนั้น ผู้วิจัยได้ถามคำถามเพื่อประเมินความรู้เท่าทันของผู้ร่วมสนทนาในมิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ท (The Analytical Competence) ผู้ดำเนินการสนทนาได้ให้ผู้เข้าร่วมการสนทนาอธิบายคร่าว ๆ ถึงลักษณะพื้นฐานการทำงานของอินเทอร์เน็ท ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่ตอบทันทีว่าไม่รู้ และอธิบายไม่ได้ ผู้ดำเนินการสนทนาจึงเจาะจงถามเรื่องการรับส่งข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ทว่าเป็นอย่างไร มีเพียงส่วนน้อยที่อธิบายได้ว่า การรับส่งข้อมูลเริ่มจากคอมพิวเตอร์ต้นทางส่งข้อมูลไปยังเครื่องคอมพิวเตอร์เซิร์ฟเวอร์ จากนั้นเซิร์ฟเวอร์จะส่งข้อมูลไปยังคอมพิวเตอร์ปลายทาง ซึ่งจัดว่าถูกต้องเป็นคำอธิบายที่ยังกว้างและคลุมเครือ ยกตัวอย่างเช่น

“การรับส่งข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ท) เริ่มจากส่งข้อมูลจากเครื่องของเราไปที่เครื่องเซิร์ฟเวอร์ แล้วเซิร์ฟเวอร์ก็จะส่งไปที่คอมพิวเตอร์ที่จะรับข้อมูลของเราอีกที”

“การรับส่งข้อมูลบนอินเทอร์เน็ทต้องผ่านเซิร์ฟเวอร์ ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับส่งข้อมูลจากคอมพิวเตอร์เครื่องหนึ่งไปอีกเครื่องหนึ่ง”

เพื่อให้แน่ใจว่าผู้เข้าร่วมการสนทนาที่สามารถอธิบายการรับส่งข้อมูลดังกล่าวได้มีความรู้ในเรื่องรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ทอย่างแท้จริง ผู้ดำเนินการสนทนาจึงถามต่อว่าข้อมูลประเภทใดที่รับส่งผ่านเครือข่ายได้ ผู้เข้าร่วมการสนทนาที่สามารถอธิบายเรื่องการรับส่งข้อมูลบนเครือข่ายดังกล่าวได้ตอบว่าข้อมูลทุกประเภท รวมถึงข้อมูลที่ไม่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล ส่วนคนอื่น ๆ มีความคิดเห็นเช่นเดียวกัน ซึ่งเป็นคำตอบที่ผิดเพราะข้อมูลที่จะเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ทได้ต้องถูกแปลงให้เป็นรูปดิจิทัลเสียก่อน

ในส่วนของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ท (The Contextual Knowledge) ผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่มีความรู้ค่อนข้างต่ำ โดยไม่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติของอินเทอร์เน็ท ไม่รู้ว่าอินเทอร์เน็ทเกิดขึ้นมาในสมัยใด เพราะอะไร และใครเป็นผู้ก่อตั้ง

“(อินเทอร์เน็ท) น่าจะเกิดขึ้นมาเมื่อ 10 ปีที่แล้วมั้ง ไม่รู้เดาเอา คงเริ่มที่อเมริกา เพราะเหตุผลทางการติดต่อสื่อสาร”

“ใช่ เริ่มที่อเมริกา (อินเทอร์เน็ท) มีมานานแล้ว แต่ไม่รู้ว่ามีนานกี่ปี คงเป็นเพราะ การศึกษามั้งคะ ในหมู่อาจารย์ นักเรียน”

“รู้แค่ว่านายอะไรสักอย่างเป็นคนสร้าง (อินเทอร์เน็ท) เคยอ่านเจอ แต่จำไม่ได้ แล้ว คงเพื่อเผยแพร่ความรู้ทั่วไป หรือไม่ก็โฆษณางานอะไรสักอย่างของตัวเอง”

นอกจากนี้ เมื่อถามว่าองค์กรหรือหน่วยงานใดเป็นผู้ดูแลการให้บริการอินเทอร์เน็ท ในประเทศไทย ผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่ตอบทันทีว่าไม่ทราบ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนี้เลย และมีบางคนตอบว่าผู้ดูแลระบบอินเทอร์เน็ทคือ กระทรวง ICTs และองค์กรทางการศึกษา มีบางคน ตอบว่าเป็น ISPs และเมื่อถามกลับว่า ISPs คืออะไรและมีหน้าที่ในการดูแลระบบอย่างไร มีเพียง ส่วนน้อยที่บอกว่ารู้จัก ISPs และตอบว่า ISPs ก็คือคนที่ทำเครือข่าย ทำให้เรามีอินเทอร์เน็ทใช้ใน ทุกวันนี้ ผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่ที่เหลือตอบว่าไม่รู้เหมือนกันว่า ISP คืออะไร มีบางคนบอกว่าไม่เคยได้ยินมาก่อน

ต่อจากนั้น ทางด้านการกำกับดูแลเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ทของประเทศไทย ผู้ดำเนินการสนทนาได้ถามว่าใครหรือหน่วยงานใดที่มีหน้าที่รับผิดชอบเรื่องนี้ ส่วนใหญ่ตอบว่า กระทรวง ICT บ้างตอบว่าตำรวจ และมีบางส่วนที่ไม่ทราบว่าในประเทศไทยมีการกำกับดูแล เนื้อหาบนอินเทอร์เน็ทด้วย ยกตัวอย่างเช่น “(เนื้อหาบนอินเทอร์เน็ท) ต้องมีคนมากำกับดูแลด้วย เหรอ” และ “มี (การกำกับดูแลเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ท) ด้วยหรอ ไม่เห็นรู้เรื่อง” อย่างไรก็ตาม ผู้ดำเนินการสนทนาได้ถามต่อว่ารู้จักสารวัตรอินเทอร์เน็ทไหม เกือบทั้งหมดบอกว่าไม่เคยได้ยิน ส่วนผู้ที่รู้จักบอกว่าเคยได้ยินแต่ชื่อ แต่ไม่ทราบว่าจริง ๆ แล้วคืออะไรกันแน่ รู้เพียงว่าต้องเกี่ยวข้องกับ เนื้อหาที่ไม่เหมาะสมบนเครือข่าย

“(สารวัตรอินเทอร์เน็ท) คงเป็นพวกคอยเตือนเว็บไซต์ที่เกี่ยวกับเรื่องไม่ดี เว็บโป๊ เว็บละเมิดลิขสิทธิ์”

“คิดว่า (สารวัตรอินเทอร์เน็ต) คงจะมีหน้าที่จับคนที่ทำผิดกฎหมายบนอินเทอร์เน็ต เช่น พวกละเมิดลิขสิทธิ์ แสกเกอร์ คนปล่อยไวรัส อะไรประมาณนี้”

ในส่วนของความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในมิติของมิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) ผู้ดำเนินการสนทนาได้ถามผู้เข้าร่วมสนทนาว่าเราจะพิจารณาอย่างไรว่าข้อมูลจำนวนมหาศาลที่อยู่บนอินเทอร์เน็ตนั้นมีความน่าเชื่อถือและมีประโยชน์ ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่บอกว่าตนจะดูข้อมูลที่ต้องการจากเว็บไซต์หลาย ๆ เว็บไซต์ จากนั้นนำมาเปรียบเทียบกันเพื่อพิจารณาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูล ส่วนผู้เข้าร่วมการสนทนาที่เคยมีประสบการณ์ในการสร้างเว็บเพจเสริมว่าตนดูจากแหล่งที่มาของข้อมูล ใครเป็นเว็บมาสเตอร์ จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม พิจารณาวัดดูประสงค์ของเว็บไซต์ รวมถึงดูที่รายละเอียดของข้อมูลว่ามากน้อยขนาดไหน ซึ่งสามารถประมวลสรุปได้ดังนี้

- 1) แหล่งที่มาของข้อมูล -- มีแหล่งที่มาปรากฏในข้อมูลชัดเจนและสามารถติดตามได้ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง
- 2) เว็บมาสเตอร์ -- ระบุชื่อและที่ติดต่อของเว็บมาสเตอร์ชัดเจน
- 3) จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม -- มีการแสดงจำนวนผู้เข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์ เพื่อแสดงถึงระดับความสนใจมากน้อยเพียงใด
- 4) วัตถุประสงค์ของเว็บไซต์ -- มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าเกี่ยวกับอะไร
- 5) รายละเอียดของข้อมูล -- มีการให้รายละเอียดเพียงพอและแสดงถึงความสำคัญ

เมื่อให้ยกตัวอย่างเว็บไซต์ที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาคิดว่ามีความน่าเชื่อถือและเข้าใช้เป็นประจำ 3 เว็บไซต์ ชื่อเว็บไซต์ที่สามารถจัดได้เป็น 7 ประเภทพิจารณาจากวัตถุประสงค์ของเว็บไซต์นั้น ๆ คือ 1) เว็บท่าและเว็บไซต์เพื่อความบันเทิง เช่น www.sanook.com www.dek-d.com www.kapook.com เป็นต้น 2) เว็บไซต์ค้นหา (search engines) เช่น www.google.com www.yahoo.com เป็นต้น 3) เว็บไซต์ที่ให้บริการรับส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ เช่น www.hotmail.com และ www.yahoo.com 4) เว็บไซต์สถานศึกษาของตน 5) เว็บไซต์เกมออนไลน์ เช่น www.madoo.com และ 6) เว็บไซต์ขายสินค้า เช่น www.pramool.com และ www.amazon.com

ในมิติของความสามารถในการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence) ผู้ร่วมการสนทนากว่าครึ่งบอกว่าตนสามารถผลิตเนื้อหาในรูปแบบของเว็บเพจได้ โดยใช้โปรแกรม Dreamweaver ซึ่งเป็นโปรแกรมสร้างเว็บเพจสำเร็จรูป มีเพียงส่วนน้อยที่บอกว่าสามารถใช้ภาษา HTML ได้ อย่างไรก็ตามทั้งกลุ่มที่ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปและกลุ่มที่ใช้ภาษา HTML กล่าวว่าเว็บเพจที่สร้างส่วนใหญ่เป็นงานที่ได้รับมอบหมายจากครูผู้สอนในวิชาคอมพิวเตอร์ และเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งที่ตนสนใจ เช่น สัตว์เลี้ยง บ้านเทิง กีฬา เป็นต้น ซึ่งเป็นที่น่าสังเกตว่าไม่มีผู้เข้าร่วมการสนทนาคนใดเลยที่นำเว็บเพจที่ตนสร้างอัปโหลดเข้าไปในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และส่วนใหญ่ไม่แสดงความกระตือรือร้นที่จะมีเว็บไซต์เป็นของตนเองทั้งในกลุ่มผู้ที่สร้างเว็บเพจเป็นและกลุ่มที่สร้างไม่เป็น อย่างไรก็ตามเมื่อถามว่าอยากพัฒนาความรู้และทักษะการสร้างเว็บเพจในด้านใดบ้าง ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นว่าตนอยากมีความรู้เพิ่มเติมในด้านการออกแบบเว็บไซต์ เช่น การใช้โปรแกรมกราฟิกดีไซน์ต่าง ๆ เพราะเป็นความรู้ที่อาจจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย และสามารถนำไปประกอบอาชีพในอนาคตได้

ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

การสนทนาเรื่องความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ครอบคลุมหัวข้อเรื่องการประเมินความเสี่ยงโดยทั่วไป และสิ่งที่จัดว่าเป็นความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ผู้ดำเนินการสนทนาเริ่มหัวข้อความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตโดยถามว่าแต่ละคนคิดว่าอินเทอร์เน็ตมีปัญหาใดบ้าง เพื่อดูว่าผู้เข้าร่วมการสนทนาจะมีการรับรู้ปัญหาเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตแตกต่างกันหรือไม่ ผู้เข้าร่วมการสนทนาเกือบทุกคนใช้เวลานานในการคิด ก่อนที่จะตอบว่ามีปัญหาเรื่องการล่อลวงจากคนที่เล่นอินเทอร์เน็ตด้วยตนเองในห้องสนทนา และปัญหาเรื่องเนื้อหาที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะเว็บโป๊ ก่อนที่จะตอบ ผู้เข้าร่วมการสนทนาไม่ทำที่ลังเล ไม่สบายใจและไม่อยากพูดถึงเนื้อหาทางเพศอย่างโจ่งแจ้งหรือรูปโป๊โดยตรง โดยจะใช้คำว่า “เว็บอย่างว่า” “เรื่องอย่างว่า” หรือ “เรื่องแบบนั้น”

จากนั้น ผู้ดำเนินการสนทนาถามว่าปัญหาที่พูดมาข้างต้นคิดว่าเป็นปัญหาที่มีความเสี่ยงหรืออันตรายมากน้อยเพียงใด ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่คิดว่าความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับผู้ใช้แต่ละคน แต่ก็คิดว่ามีความเสี่ยงอยู่บ้าง ตัวอย่างเช่น

“ความเสี่ยงขึ้นอยู่กับผู้ใช้ว่าจะใช้อย่างไร เวลาเล่นควรใช้ความคิด รู้จักแยกแยะ อะไรควรเชื่อ อะไรไม่ควรเชื่อ ถ้าเราจะมีดวงในการใช้ มีสติในการใช้ ก็ไม่น่าจะเป็นอะไร”

ทั้งนี้ มีบางคนเสริมว่าความรู้ วิจารณญาณในการใช้อินเทอร์เน็ต วัตถุประสงค์ และบริบทแวดล้อมในการใช้ อันได้แก่พื้นฐานทางครอบครัวเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้แต่ละคนได้รับความเสี่ยงจากการใช้อินเทอร์เน็ตแตกต่างกัน เพราะครอบครัวสามารถให้การสนับสนุนและคำแนะนำในการใช้

“(อินเทอร์เน็ต) มีความเสี่ยงพอสมควรสำหรับผู้ที่ไม่เป็น ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ (ในการใช้อินเทอร์เน็ต) ของทั้งผู้เล่นและครอบครัว”

“(อินเทอร์เน็ต) มีอันตรายอยู่บ้าง ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้ของทั้งผู้เล่นและครอบครัว เช่น ถ้ายังใช้อินเทอร์เน็ตไม่ค่อยเป็น แล้วเข้าไปในเว็บไซต์บางเว็บ ก็อาจถูกหลอกให้บอกข้อมูลส่วนตัวได้”

อย่างไรก็ตาม ต่อประเด็นที่ว่ากลุ่มผู้ใช้ใดน่าจะอยู่ในสถานะที่มีความเสี่ยงสูงที่สุดในการใช้อินเทอร์เน็ต มีความคิดเห็นแบ่งออกเป็นสองทางด้วยกันคือ กลุ่มเด็ก (ที่ยังไม่ถึงวัยรุ่น) และกลุ่มวัยรุ่น ทั้งนี้ผู้ที่บอกว่ากลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเด็กคือกลุ่มผู้ใช้ที่น่าเป็นห่วง ให้เหตุผลว่าเนื่องจากเด็กอาจเปิดรับเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตที่มีความเสี่ยงอย่างไม่ได้ตั้งใจ ดังที่ผู้ร่วมการสนทนาคนหนึ่งกล่าวว่า

“(ความเสี่ยง) ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ ต้องรู้จักแยกแยะให้เป็น กลุ่มที่น่าเป็นห่วงคือเด็ก เพราะอาจหลงเข้าไปในเว็บไซต์โป๊ ผู้ปกครองต้องช่วยดูแลการใช้ ให้คำแนะนำ สำหรับตัวเองคิดว่าไม่น่าเป็นห่วง เพราะโตแล้ว ใช้วิจารณญาณของตัวเอง”

ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่บอกว่าวัยรุ่นเป็นกลุ่มผู้ใช้ที่น่าเป็นห่วงแสดงความคิดเห็นไว้ว่าเป็นเพราะวัยรุ่นเป็นวัยอยากรู้อยากลอง อาจเปิดรับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตอย่างตั้งใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเนื้อหาทางเพศ ดังที่ผู้ร่วมการสนทนาคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “(ความเสี่ยง) ขึ้นอยู่กับผู้ใช้ คนที่มีความรู้และวิจารณญาณจะสามารถเลือกได้ว่าจะเข้าเว็บไหนถึงจะมี

ประโยชน์และปลอดภัย แต่ก็น่าเป็นห่วงสำหรับผู้ใช้งานบางกลุ่ม เช่น วัยรุ่น เพราะเป็นวัยที่คึกคะนอง มีความอยากรู้อยากเห็นในเรื่องผิด ๆ”

นอกจากนี้ ยังมีผู้ร่วมการสนทนาบางรายตั้งข้อสังเกตว่าสาเหตุที่ทำให้อินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงนั้น อาจเนื่องมาจากธรรมชาติของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่ไม่มีองค์กรกลางในการควบคุมดูแล มีความเป็นอิสระ และมีความหลากหลายในแง่ของวัตถุประสงค์ของผู้ใช้ ดังปรากฏในความคิดเห็นต่อไปนี้

“อินเทอร์เน็ตควบคุมลำบากเพราะค่อนข้างเป็นอิสระ ไม่มีคนควบคุมดูแล ใครจะเข้ามาทำอะไรก็ได้”

“อินเทอร์เน็ตเปิดกว้างมากเกินไป มีอิสระมากเกินไป มีคนทุกประเภทเข้ามาในอินเทอร์เน็ต ทั้งคนที่ทำให้เกิดปัญหาและคนที่เข้ามาหาประโยชน์ เช่นพวกที่ปล่อยไวรัส พวกที่หากินกับสื่อลามก”

เมื่อพูดถึงสิ่งที่จัดว่าเป็นความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ผู้ร่วมสนทนามีความคิดเห็นที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งสามารถจัดได้เป็นสองกลุ่มคือ การกระทำที่ขัดต่อศีลธรรม และการกระทำที่ผิดกฎหมาย การกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมซึ่งผู้ร่วมสนทนาให้ความสำคัญมากกว่า ได้แก่ การผลิตสื่อลามก การโฆษณาขายสินค้าชวนเชื่อ การประกาศรับสมัครงานชวนเชื่อ การใช้ภาษาหยาบคาย และการนำเสนอภาพความรุนแรง ส่วนการกระทำที่ผิดกฎหมาย ได้แก่ การลบหลู่ศาสนาและสถาบันอันเป็นที่เคารพนับถือ การขายของผิดกฎหมาย การพนัน การขายบริการทางเพศ มิจฉาชีพ การปล่อยไวรัสคอมพิวเตอร์ และการจารกรรมข้อมูล

นอกจากนี้ ผู้ร่วมการสนทนาคนหนึ่งยังกล่าวเสริมไว้ด้วยว่าการติดเกมออนไลน์ก็จัดว่าเป็นการกระทำที่มีความเสี่ยงอีกอย่างหนึ่งด้วยเช่นกัน “(สิ่งที่มีความเสี่ยง) คงเป็นเกมออนไลน์ เด็กติดเกมประเภทนี้กันเยอะ ไม่ทำอะไรเลย นั่งอยู่หน้าคอมพิวเตอร์ทั้งวัน พ่อแม่ต้องคอยสอดส่องดูแลให้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์”

โดยสรุปแล้ว ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่เห็นพ้องว่าความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในที่มาจากทั้งตัวผู้ใช้เอง อันได้แก่ ความรู้ วิจารณญาณ

วัตถุประสงค์ในการใช้ และปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ พื้นฐานทางครอบครัวของตัวผู้ใช้อ้างอิง ทั้งนี้ กลุ่มผู้ใช้ที่น่าเป็นห่วงคือกลุ่มเด็กและวัยรุ่น อีกทั้งคิดว่าสาเหตุที่ทำให้อินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงมาจากธรรมชาติของเครือข่ายที่ไม่มีองค์กรกลางในการกำกับดูแล ซึ่งทำให้ผู้ใช้ที่มีวัตถุประสงค์ในการใช้หลากหลายแตกต่างกันมีอิสระในการใช้มากเกินไป นอกจากนี้ยังคิดว่าสิ่งที่มีความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมีทั้งสิ่งที่มีศีลธรรมและสิ่งที่มีผิดกฎหมาย รวมถึงการติดเกมออนไลน์

พฤติกรรมในการป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

สำหรับประเด็นเรื่องพฤติกรรมในการป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต เมื่อผู้ดำเนินการสนทนาถามว่าเคยให้/อัปโหลดข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์หรือไม่ ผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่าเว็บไซต์เชิงพาณิชย์คืออะไร เมื่ออธิบายว่าเป็นเว็บไซต์ที่มีการขายสินค้าหรือโฆษณาขายสินค้ารวมถึงเว็บไซต์ที่ให้บริการรับส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์บางเว็บที่มีการโฆษณา ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เคยให้ข้อมูลส่วนตัวแก่เว็บไซต์ประเภทนี้ และหากสมัครอีเมลก็จะใส่ข้อมูลปลอม ดังที่ผู้ร่วมการสนทนาคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ไม่เคยกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บที่ขายสินค้า เวลาสมัครอีเมลก็ใส่ข้อมูลปลอม ไม่ใช่ชื่อจริง” สำหรับผู้ที่ให้ข้อมูลจริงคิดว่าไม่น่าจะมีอันตรายอะไร ทั้งนี้ต้องเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถติดต่อกับตนเองโดยตรงได้

“บอกแค่ชื่อ อายุ โรงเรียน คิดว่าไม่น่าจะเสียหายอะไร”

อย่างไรก็ตาม หากเป็นเว็บที่มีประโยชน์ เช่น เว็บไซต์เพื่อการศึกษา ส่วนใหญ่จะให้ข้อมูลจริง “ถ้าเป็นเว็บที่เชื่อถือได้ เช่น เว็บไซต์เกี่ยวกับการศึกษา ก็ต้องให้ข้อมูลจริง เพราะเราได้ประโยชน์จากเขา”

นอกจากนี้ ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่ยังเล่าถึงประสบการณ์การสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา โดยบุคคลที่เคยคุยมีทั้งดีและไม่ดี ที่ดีคือคนที่เข้ามาคุยในเรื่องทั่วไป หรือเรื่องที่มีความสนใจตรงกัน และปัจจุบันยังติดต่อกันอยู่ทั้งในห้องสนทนาและทางโทรศัพท์ ส่วนคนที่ไม่ดีคือคนที่เข้ามาชวนคุยเรื่องทางเพศ ส่งรูปโป๊มาให้ พุดจาหยาบคาย และส่งไฟล์ที่น่าสงสัยว่ามีไวรัสมาให้ ดังตัวอย่างที่ยกมาต่อไปนี้

“เคยมีใครก็ไม่รู้ขอเข้ามาคุยด้วยใน MSN เราก็คิดว่าคงไม่เป็นอะไร เลยตกลงคุยด้วย ปรากฏว่าคุยเรื่องอะไรก็ไม่รู้ บ้ามาก จนต้องบล็อกออกไปเลย”

“เคยคุยกับคนฝรั่งเศส แล้วคุยกันไม่รู้เรื่องเลย เขาแต่ส่งรูปไปมาให้อย่างเดียว ตอนหลังก็ต้องบล็อกไป ไม่คุยกับเขาอีก”

“มีคนเคยเข้ามาคุยใน MSN ตอนแรกก็คุยดี แล้วอยู่ ๆ ก็ชวนคุยเรื่องเซ็กส์ ประเภทพูดหยาบมาก ก็ไม่คุยด้วย”

“เคยมีคนแฉ็ก e-mail address ของเพื่อนที่อยู่ใน contact list ของหนู แล้วเข้ามาบอกให้ดาวน์โหลดไฟล์ไฟล์หนึ่ง ก็เริ่มรู้สึกสงสัย เลยถามว่าเป็นไฟล์เกี่ยวกับอะไร เขาก็ไม่ยอมบอก เลยรู้ว่าต้องเป็นไฟล์ไม่ดีแน่”

ในบรรดาผู้ที่บอกว่าเคยสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา มีเพียงสองคนที่บอกว่าเคยนัดพบกับบุคคลเหล่านั้น และเมื่อตัดสินใจที่จะออกไปนัดพบ ต้องแน่ใจก่อนว่าคนคนนั้นไว้ใจได้ ซึ่งมักเป็นคนที่พูดคุยกันในห้องสนทนามาเป็นเวลานานพอสมควร แต่ไม่บอกให้ผู้ปกครองทราบก่อน เพราะคิดว่าผู้ปกครองคงไม่ค่อยชอบที่จะให้ออกไปเจอกับคนแปลกหน้า ดังที่ผู้ร่วมการสนทนาสองคนกล่าวไว้ว่า

“ต้องไว้ใจถึงจะนัดพบ ต้องคุยกันนานพอสมควร บอกเพื่อน พ่อแม่คงไม่ค่อยสนับสนุน”

“เท่าที่เคยคุยมา ดีหมดเลย แต่ต้องคุยกันนานเป็นปี ถึงจะเชื่อใจ เวลานัดเจอกัน ไม่ได้บอกใครก่อน เพราะไม่นัดเจอในที่ลับตาคนอยู่แล้ว”

อีกทั้งผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่ยังบอกว่าตนเคยเข้าเว็บที่ไม่เหมาะสมทั้งโดยตั้งใจและไม่ตั้งใจโดยเฉพาะเว็บโป๊ เมื่อบังเอิญเข้าไปในเว็บโป๊ ก็จะแค่ปิดหน้าต่างนั้น และไม่มีความกังวลเรื่องความเสี่ยงจากเว็บประเภทนี้มากนัก เพราะตนมองว่าเว็บโป๊ไม่ใช่สิ่งที่เป็นอันตรายสำหรับตัวเอง และตนมีความสามารถพอควรในการจัดการกับเว็บไซต์เหล่านี้ ผู้ร่วมสนทนา

บางคนยอมรับว่าเคยเข้าไปดูเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสมถ้าเว็บไซต์นั้นโผล่เป็นหน้าต่าง pop-ups ขึ้นมาเอง

“ถึงไม่ได้ตั้งใจเปิด (เว็บโป๊) มันก็โผล่เป็น pop-ups ขึ้นมาเอง โผล่ขึ้นมาเรื่อย ๆ เยอะเลย ตามปิดไปเรื่อย ๆ หรือไม่ดูไปเลย”

และมีบางคนที่บอกว่าคลิกเข้าไปดูเว็บโป๊ เพราะไม่คิดว่าเป็นเรื่องเสียหายอะไร ถ้าแค่ดูเฉย ๆ ไม่ได้เสียเงินหรือต้องสมัครเป็นสมาชิก ทั้งนี้วิธีการในการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตของผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่คือ ถ้าเป็นเว็บไซต์ ก็แค่ปิดหน้าต่างนั้นไป หากเป็นการสนทนากับบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจ ก็จะเลิกคุยกับคนคนนั้นและบล็อกไม่ให้เข้ามาขอคุยด้วยได้อีก นอกจากนี้ยังตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเว็บไซต์ หากจะเข้าไปดาวน์โหลดเกมมาเล่น โดยจะดาวน์โหลดเกมจากเว็บไซต์ที่เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ที่ถูกต้องของเกมนั้น ๆ เลยเพื่อความปลอดภัยจากไวรัสคอมพิวเตอร์

นอกจากนี้ในการสนทนาเรื่องพฤติกรรมในการป้องกันตัวเองจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ได้มีการสนทนาในหัวข้อเรื่องการจัดการกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต โดยเฉพาะจงประเด็นเรื่องการใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่บอกว่าไม่ได้ใช้ และมีบางส่วนที่ไม่รู้จักโปรแกรมประเภทนี้ อย่างไรก็ตามมีบางส่วนที่ใช้ “แต่ถ้าบางทีอยากดูก็เข้าไปปิด”

ผู้ร่วมการสนทนาส่วนใหญ่คิดว่าโปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตช่วยป้องกันความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตได้ในระดับหนึ่ง และไม่สามารถป้องกันได้ทั้งหมด เนื่องจากมีเว็บไซต์ใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา

“(โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต) ป้องกันได้บ้าง แต่คงไม่ทุกเว็บไซต์ที่มีความเสี่ยง มีเว็บใหม่เกิดขึ้นตลอดเวลา ยิ่งไงก็ต้องมีหลุดเข้ามาบ้าง”

“คิดว่าโปรแกรมประเภทนี้ช่วย (ป้องกันความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต) ได้ไม่ทั้งหมด ทางที่ดี ควรเข้าแต่เว็บไซต์ที่มีประโยชน์ และเป็นที่รู้กันว่าปลอดภัย”

อีกทั้งโปรแกรมประเภทนี้ยังเป็นโปรแกรมที่กลั่นกรองเนื้อหาในระดับผู้ใช้ ซึ่งหมายความว่าผู้ใช้สามารถเข้าไปตั้งค่าปรับระดับความปลอดภัยของเนื้อหาใหม่ได้ ดังที่ผู้ร่วมการสนทนาคนหนึ่งกล่าวไว้ว่า “คนที่มิใช่โปรแกรมประเภทนี้เป็น ก็คงจะเข้าไปตั้งค่าได้ตามใจอยู่แล้ว”

และเช่นเดียวกับที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาเกือบทุกคนได้แสดงความคิดเห็นไว้ในเรื่องความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต การใช้วิจารณญาณของผู้ใช้แต่ละคนยังคงเป็นค่าที่ถูกละเลยนำมาใช้บ่อย โดยผู้ร่วมการสนทนาคิดว่าการใช้วิจารณญาณเป็นวิธีการในการป้องกันความเสี่ยงที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการใช้โปรแกรมกลั่นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต

โดยสรุปแล้ว ผู้เข้าร่วมสนทนาคิดว่ามาตรการที่มีประสิทธิภาพไม่ใช่การปิดกั้นหรือการกลั่นกรองเนื้อหา แต่หากเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันความเสี่ยงโดยการปลูกจิตสำนึกในการใช้อินเทอร์เน็ตให้แก่กลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเยาวชนและบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ดังที่ผู้ร่วมการสนทนากล่าวไว้ว่า

“ปลูกจิตสำนึกให้กับผู้ใช้ที่เป็นเยาวชน และบุคคลอื่น ๆ ในสังคมรอบตัว เพราะเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องช่วยกัน”

“สร้างจิตสำนึกให้เด็กและผู้ปกครอง ให้ความรู้ว่าอะไรควร หรือไม่ควรที่จะเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ต สอนให้คิดเป็น”

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุป อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

รัฐบาลไทยได้กระตุ้นให้เกิดการใช้ ICTs ในทุกภาคของสังคมเพื่อรองรับการพัฒนาสู่การเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ ในภาคการศึกษา มีการก่อตั้งโครงการ SchoolNet ซึ่งมีเป้าหมายในการให้โรงเรียนมัธยมทั่วประเทศมีอินเทอร์เน็ตใช้ อย่างไรก็ตามการกระตุ้นให้เยาวชนผู้อยู่ในวัยเรียนใช้อินเทอร์เน็ตจำเป็นต้องคำนึงถึงผลเสียที่จะตามมาด้วย เนื่องจากอินเทอร์เน็ตเปรียบเสมือนดาบสองคม มีสารสนเทศมากมายมหาศาลไหลเวียนอยู่บนเครือข่ายทั้งที่เป็นประโยชน์และเป็นภัย ผู้ใช้จึงควรมีความพร้อมในด้านความรู้และทักษะในการใช้งานอินเทอร์เน็ตอย่างเพียงพอเพื่อให้เกิดการใช้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ

ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตเป็นแนวความคิดหนึ่งที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันสื่อ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการปกป้องผู้ใช้สื่อที่เป็นเด็กและเยาวชนจากอิทธิพลในด้านลบของสื่อ (Strasburger, 1995) จึงเป็นที่มาของงานวิจัยชิ้นนี้ที่ต้องการศึกษาว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนมีความสามารถในการรับมือกับความเสียบนอินเทอร์เน็ตได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต การประเมินความเสียบนอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสียดังกล่าว

ในการวิจัย ข้อมูลที่นำมาศึกษาได้จากกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมปลายในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ สำหรับวิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยทำการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจำนวน 400 ชุดซึ่งนำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติเพื่อดูการกระจายและความถี่ของตัวแปรต่าง ๆ และเพื่อพิจารณาหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมการสนทนาทั้งสิ้น 28 คนแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่มนี้จะถูกนำมาอธิบายผลที่ได้จากแบบสอบถามเพิ่มเติมเพื่อให้ได้ผลของการวิจัยในเชิงลึกมากขึ้น เพื่อให้เกิดความสะดวกในการสรุปผลและอภิปรายข้อมูล ผู้วิจัยได้ทำตารางสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนขอความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ที่ทำการศึกษา ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 65 ตารางสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของคุณสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางด้าน
ลักษณะทางสังคมประชากร ลักษณะการใช้ ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต
การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมการป้องกันตัวเอง

	ปัจจัยทางด้าน ลักษณะทางสังคมประชากร			ปัจจัยทางด้าน ลักษณะการใช้		
	เพศ	GPA	รายได้	การศึกษา ของ ผู้ปกครอง	ระยะเวลา ที่ใช้	ประสบการณ์ ในการใช้
ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต		✓	✓	✓	✓	✓
การประเมินความเสี่ยงบน อินเทอร์เน็ต	✓				✓	✓
พฤติกรรมการป้องกันตัวเอง	✓	✓			✓	✓

จากตารางที่ 65 พบว่าปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เกรดเฉลี่ย รายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ในขณะที่เพศเป็นปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรเพียงปัจจัยเดียวที่สัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต และพฤติกรรมการป้องกันตัวเองสัมพันธ์กับปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรสองปัจจัย ได้แก่ เพศและรายได้ ส่วนปัจจัยทางด้านลักษณะการใช้ ได้แก่ ระยะเวลาในการใช้ และประสบการณ์การใช้มีความสัมพันธ์กับตัวแปรทั้งสามตัว

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมประชากรและความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

ปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ เกรดเฉลี่ย รายได้ของครอบครัวต่อเดือน และระดับการศึกษาของผู้ปกครอง ส่วนเพศไม่มีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทัน โดยเพศหญิงและเพศชายมีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตไม่ต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hargittai & Shafer (อ้างแล้ว) ที่พบว่าความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของเพศชายและเพศหญิงไม่มีความแตกต่างกัน

เกรดเฉลี่ย

จากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร พบว่าเกรดเฉลี่ยมีความสัมพันธ์กับคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และความสัมพันธ์ที่ได้เป็นแบบแปรผันตามกัน นั่นคือผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยสูงจะมีคะแนนความรู้เท่าทันสูง ในขณะที่ผู้ที่มีเกรดเฉลี่ยต่ำ จะมีความรู้เท่าทันต่ำไปด้วย ผลการวิจัยเช่นนี้สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง อาจมีความสนใจเกี่ยวกับเรื่องอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่มีประโยชน์ต่อการศึกษา มากกว่าผู้ที่ มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ ซึ่งทำให้มีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตสูงตามไปด้วย นอกจากนี้ผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงยังอาจรับรู้ว่าคุณมีความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่าผู้ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำ

รายได้ของครอบครัวต่อเดือน

รายได้ของครอบครัวต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีครอบครัวมีรายได้ต่อเดือน 50,000 - 100,000 บาท และ 20,000 - 50,000 บาท มีคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่มีครอบครัวมีรายได้ต่ำกว่า 5,000 - 20,000 บาท ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้ที่อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้มากกว่ามีความพร้อมในการจัดหาอุปกรณ์ที่จำเป็นในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตมากกว่าครอบครัวที่มีรายได้น้อย ซึ่งอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ทั้งฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์เป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาทักษะ และความรู้ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทุกประเภท ดังแนวคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ (Digital divide) ที่ว่าในสังคมปัจจุบัน รายได้เป็นปัจจัยทางด้านสังคม ประชากรที่สำคัญที่สุดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต (Lenihan, 2000)

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง

ระดับการศึกษาของผู้ปกครองมีความสัมพันธ์กับคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาในระดับปริญญาตรี - ปริญญาเอกมีคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตสูงกว่าผู้ที่มีผู้ปกครองจบการศึกษาในระดับต่ำกว่าประถม - ม.ต้น ซึ่งอาจอธิบายได้ว่าความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ที่เป็นเยาวชนส่วนหนึ่งมาจากการสนับสนุนส่งเสริมการใช้คอมพิวเตอร์ของผู้ปกครอง สอดคล้องกับที่ Salvaggio & Bryant (อ้างแล้ว) กล่าวไว้ว่าครอบครัวที่มีสมาชิกจบการศึกษาในระดับสูง จะมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนสมาชิกคนอื่นในครอบครัวให้ใช้คอมพิวเตอร์สูงตามไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

ปัจจัยทางด้านลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีความสัมพันธ์กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้ และประสบการณ์การใช้ ส่วนสถานที่ที่ใช้อินเทอร์เน็ตนั้นไม่ได้นำมาหาความสัมพันธ์กับตัวแปรใด ๆ เนื่องจากมีข้อมูลไม่เพียงพอที่จะนำมาหาค่าทางสถิติได้

ระยะเวลาที่ใช้

ระยะเวลาที่ใช้มีความสัมพันธ์กับคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 16 - 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ มีคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 6 - 15 ชั่วโมง และมากกว่าผู้ที่ใช้น้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมง ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจอธิบายได้ว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า คือผู้ที่คุ้นเคยและมีโอกาสในการฝึกฝนทักษะการใช้ทั้งในด้านการค้นหาสารสนเทศและการติดต่อสื่อสารบนเครือข่ายมากกว่า ผู้ที่ใช้สั้น

ประสบการณ์การใช้

ประสบการณ์การใช้มีความสัมพันธ์กับคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 4 - 5 ปีขึ้นไป มีคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่ใช้ 2 - 4 ปี และผู้ที่ใช้สั้นกว่า 2 ปี ตามลำดับ ส่วนผู้ที่ใช้ 2 - 4 ปี มีคะแนนความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่ใช้สั้นกว่า 2 ปี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Livingstone et al. (อ้างแล้ว) ที่พบว่าเยาวชนกลุ่มที่ใช้อินเทอร์เน็ตมานานกว่า มีทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตสูงกว่ากลุ่มที่ใช้มานานน้อยกว่า

ผลการวิจัยเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าระดับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ที่เป็นเยาวชนมาจากปัจจัยทั้งทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรและลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต โดยผู้ที่มีความรู้เท่าทันสูงกว่า เป็นกลุ่มผู้ใช้ที่มีโอกาสการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงกว่า กล่าวคือเป็นกลุ่มที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่า มีรายได้มากกว่า ผู้ปกครองมีการศึกษาสูงกว่า ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า และมีประสบการณ์ในการใช้ยาวนานกว่า ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทของความเหลื่อมล้ำในการใช้สารสนเทศและความรู้ (Digital divide) ในระดับของการเข้าถึง (access) ที่มีต่อความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต ความเหลื่อมล้ำนี้เป็นช่องว่างระหว่างประชากรกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมที่มีโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศและความรู้ต่างกัน ตัวแปรทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรที่

เป็นตัวชี้วัด ได้แก่ รายได้ ระดับการศึกษา เพศ อายุ ถิ่นที่อยู่อาศัย โครงสร้างทางครอบครัว และพื้นฐานทางด้านภาษา เป็นต้น (NECTEC, อ้างแล้ว) แม้ว่าความเหลื่อมล้ำที่ส่งผลต่อความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตที่พบจะเป็นความเหลื่อมล้ำในระดับของการเข้าถึง หรือความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศและผู้ที่ไม่ได้ (the haves and have nots) แต่ก็อาจส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในระดับอื่น ๆ เช่น ความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้รู้และผู้ไม่รู้ (the knows and know nots) และระหว่างผู้ใช้และไม่ใช้ (the does and do nots) ขยายมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ช่องว่างของความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมให้ขยายมากขึ้นไปอีก

ในส่วนของผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเรื่องความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต พบว่า ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่บอกว่าตนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ในระดับปานกลาง มีบางส่วนที่บอกว่าตนใช้ไม่ค่อยเก่ง และไม่มีใครเลยที่ประเมินว่าตนเองใช้อินเทอร์เน็ตได้ถึงขั้นเรียกได้ว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ นอกจากนี้เมื่อเจาะจงถามคำถามเพื่อวัดความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตในระดับต่าง ๆ ทั้ง 4 ระดับ ผลที่ได้ค่อนข้างสอดคล้องกับที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาประเมินความสามารถในการใช้อินเทอร์เน็ตของตนเอง ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมการสนทนาจัดว่ามีความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ตโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ การอภิปรายผลในส่วนนี้ ผู้วิจัยขอแยกอภิปรายตามแต่ละมิติของความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตดังต่อไปนี้

ในมิติของความรู้ความเข้าใจในรูปแบบระบบการทำงานของอินเทอร์เน็ต (The Analytical Competence) มีเพียงส่วนน้อยที่สามารถอธิบายคร่าว ๆ ได้ถึงการรับส่งข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต แต่กลับไม่ทราบว่าข้อมูลที่รับส่งนั้นต้องเป็นข้อมูลประเภทดิจิทัล ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างขาดความรู้พื้นฐานทางคอมพิวเตอร์อยู่ก่อนแล้ว เนื่องจากข้อมูลที่สามารถรับส่งผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตได้นั้นจะต้องเป็นข้อมูลที่คอมพิวเตอร์เข้าใจ นั่นคือข้อมูลประเภทดิจิทัลเท่านั้น

ในมิติของความรู้เรื่องบริบทแวดล้อมของเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต (The Contextual Knowledge) ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่มีความรู้เท่าทันในระดับนี้ในระดับต่ำ ไม่มีความรู้เกี่ยวกับประวัติของอินเทอร์เน็ต ไม่รู้ว่าอินเทอร์เน็ตเกิดขึ้นมาในสมัยใด เพราะอะไร และใครเป็นผู้ก่อตั้ง นอกจากนี้ยังไม่ทราบว่า ISPs คืออะไร ทำหน้าที่อะไร และไม่มีความรู้เรื่องการกำกับดูแลเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเรียนการสอนเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่

เน้นแต่การใช้งานทางด้านคอมพิวเตอร์หรือความรู้ประเภท “how to’s” มากกว่าการให้ความรู้ในทางบริบทแวดล้อมและจริยธรรมในการใช้อินเทอร์เน็ต เช่น ประวัติของอินเทอร์เน็ต การนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในชีวิตประจำวัน จริยธรรมบนเครือข่ายหรือ “netiquette” และการป้องกันภัยบนอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ (พิงรอง รามสูต ธรรมนันท์, 2545)

ในมิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์ในการสร้างเว็บเพจเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความรู้เท่าทันในระดับนี้ กล่าวคือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการสร้างเว็บเพจมีหลักในการพิจารณาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตมากกว่าผู้ที่ไม่เคยสร้างเว็บเพจมาก่อน หลักดังกล่าวได้แก่การพิจารณาแหล่งที่มาของข้อมูล เว็บมาสเตอร์ จำนวนผู้เข้าเยี่ยมชม วัตถุประสงค์ของเว็บไซต์ และรายละเอียดของข้อมูล ซึ่งหลักในการพิจารณาเหล่านี้ตรงกับตรงกับหลักในการประเมินคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารในเว็บไซต์ของ The Children and Technology Committee American Library Association (2004), December (1996), McLachlan (2002) และ Shrock (2002) เป็นต้น

นอกจากนี้ จากชื่อเว็บไซต์ที่ผู้เข้าร่วมการสนทนาคิดว่ามีความน่าเชื่อถือและเข้าใช้เป็นประจำนั้น สรุปได้ว่าส่วนใหญ่เป็นเว็บไซต์เพื่อความบันเทิงและเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ และเป็นที่น่าสังเกตว่าเป็นเว็บไซต์ภาษาไทยเกือบทั้งหมด ยกเว้นเว็บไซต์ค้นหา (search engines) และเว็บไซต์ที่ให้บริการรับส่งไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ แสดงให้เห็นถึงอุปสรรคทางด้านภาษาซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้ขาดแรงจูงใจในการเข้าเว็บไซต์ที่เป็นภาษาอังกฤษ -- ภาษาที่ใช้กันมากที่สุดบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (OECD, 2001) -- การที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนไม่เข้าใช้เว็บไซต์ที่ภาษาอังกฤษ ถือเป็นการปิดกั้นโอกาสตัวเองในการเข้าถึงสารสนเทศที่มีประโยชน์ที่มีอยู่อย่างมากมายบนอินเทอร์เน็ต และยังเป็นการปิดกั้นโอกาสในการฝึกฝนทักษะการใช้ภาษาอังกฤษอีกด้วย

อีกทั้งการที่เว็บไซต์ที่เข้าใช้ส่วนใหญ่เป็นเว็บไซต์เพื่อความบันเทิงและพาณิชย์ แสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงสารสนเทศในเวปไซด์ ไซด์ เว็บของผู้เข้าร่วมการสนทนา ยังขาดความหลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Livingstone & Bober (อ้างแล้ว) ที่พบว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเด็กและเยาวชนยังนำศักยภาพของสื่อใหม่แขนงนี้มาใช้อย่างไม่เต็มที่ เพราะดูจากประเภทของเว็บไซต์ที่เข้าใช้นั้นจำกัดอยู่เพียงไม่กี่ประเภท หนึ่งในนั้นเป็นประเภทบันเทิง นอกจากนี้ การที่มีเว็บไซต์เพื่อการศึกษาและการเรียนรู้ปรากฏน้อยมากในรายชื่อเว็บไซต์ทั้งหมดที่ผู้เข้าร่วมสนทนา

บอก อาจเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและแรงจูงใจในการใช้สื่อใหม่ของเยาวชนเพื่อการศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของทศพร วทานิยานนท์ (อ้างแล้ว) ที่พบว่าเยาวชนไทยใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อความบันเทิงและพักผ่อนหย่อนใจมากที่สุด และผลจากการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทยปี 2546 โดย NECTEC ที่พบว่ากลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี มักใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตในกิจกรรมที่เน้นไปในด้านความบันเทิง เช่น สนทนา เล่นเกม เว็บบอร์ด ดาวน์โหลดเพลง และ ดาวน์โหลดเกม เป็นต้น

สุดท้ายในมิติของการผลิตเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต (The Production Competence) ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่าผู้เข้าร่วมการสนทนากว่าครึ่งมีความสามารถในการสร้างเว็บเพจโดยใช้โปรแกรมสำหรับสร้างเว็บเพจสำเร็จรูป และภาษา HTML อย่างไรก็ตามไม่มีใครที่นำเว็บเพจที่ตนสร้างอัปโหลดเข้าไปในเครือข่าย เว็บเพจที่สร้างเป็นเพียงงานที่ได้รับมอบหมายในวิชาคอมพิวเตอร์ แสดงให้เห็นว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนยังขาดความสนใจในการผลิตสารสนเทศเข้าสู่เครือข่ายในรูปแบบของเว็บไซต์

เมื่อพิจารณาภาพรวมของผลการวิจัยเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตที่ได้จากการสนทนากลุ่ม จะเห็นได้ชัดว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้เท่าทันในมิติของการทราบถึงเว็บไซต์ที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ (The Canonical Knowledge) มากกว่าความรู้เท่าทันในระดับอื่น ๆ กล่าวคือ มีเกณฑ์ในการพิจารณาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของข้อมูลข่าวสารบนอินเทอร์เน็ตที่ถูกต้องและชัดเจนเป็นรูปธรรม แม้ว่าส่วนใหญ่จะนิยมเข้าเฉพาะเว็บไซต์เพื่อความบันเทิงและไม่ค่อยเข้าใช้เว็บไซต์เพื่อการเรียนรู้ ซึ่งอาจเป็นเพราะอุปสรรคทางด้านภาษา นอกจากนี้ผลจากการสนทนากลุ่มสามารถใช้ยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนยังใช้ประโยชน์จากสื่อประเภทนี้ไม่เต็มที่ ทั้งในแง่ของการนำสารสนเทศมาใช้และในแง่ของการผลิตสารสนเทศขึ้นบนเครือข่ายในรูปแบบของเว็บไซต์

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมประชากรและการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรที่สัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต คือเพศ ส่วนปัจจัยอื่น ๆ ไม่มีความสัมพันธ์กัน โดยเพศหญิงประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงสูงกว่าเพศชาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลจากการวิจัยเช่นนี้สามารถอธิบายได้โดยใช้แนวคิดทางจิตวิทยาความแตกต่างระหว่างเพศ กล่าวคือเพศชายเป็นเพศที่ชอบเรื่องเสี่ยง ๆ หรือเรื่องอันตรายมากกว่าเพศหญิง ในขณะที่หญิงจะกลัวการข่มขู่คุกคามและอันตรายมากกว่า ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเลี้ยงดูและกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Hetherington et al. อ้างแล้ว) นอกจากนี้ยังสามารถนำแนวคิดเรื่องความแตกต่างทางด้านทัศนคติที่มีต่อเทคโนโลยีของเพศหญิงและเพศชายมาอธิบายได้เช่นกัน โดยเพศหญิงจะมีทัศนคติต่อคอมพิวเตอร์ในแง่ลบมากกว่าเพศชาย ซึ่งมีทัศนคติในทางบวกและมีความสนใจในคอมพิวเตอร์มากกว่าเพศหญิง (Chen, 1986; Rosen et al., 1987; Massoud, 1991)

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้และการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจัยทางด้านลักษณะการใช้ที่มีความสัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้และประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต

ระยะเวลาที่ใช้

ระยะเวลาที่ใช้อินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ต 6 - 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงสูงกว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตน้อยกว่า 1 - 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์

ประสบการณ์การใช้

ประสบการณ์การใช้มีความสัมพันธ์กับการประเมินความเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมานาน 4 - 5 ปีขึ้นไป ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงสูงกว่าผู้ที่มีประสบการณ์การใช้น้อยกว่า 2 ปี

ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงมากกว่า ซึ่งเป็นเพราะผู้ที่ใช้มากกว่า ย่อมต้องเคยมีประสบการณ์ในการเปิดรับสิ่งที่เป็นความเสี่ยงทั้งอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจมากกว่า ดังที่ Livingstone & Bober (อ้างแล้ว) พบว่าผู้ที่มีโอกาสในการใช้อินเทอร์เน็ตสูงจะเผชิญกับความเสี่ยงบนเครือข่ายสูงตามไปด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Köcher (อ้างแล้ว) ที่พบว่าประสบการณ์การเปิดรับเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมบนอินเทอร์เน็ตมีความสัมพันธ์แบบแปรตามกันกับการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ผลจากแบบสอบถามแสดงให้เห็นว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าโดยทั่วไปอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงในระดับสูง ($\bar{x} = 3.45$) และคิดว่าภาพโป๊เปลือยเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงมากที่สุดบนเครือข่าย รองลงมาคือ ภาษาหยาบคาย และการดาวน์โหลดไฟล์/โปรแกรมต่าง ๆ ตามลำดับ ส่วนเรื่องที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุด 3 อันดับ คือ ขั้นตอนการทำวัตถุอันตราย การแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา และความเชื่อ/ลัทธิที่เป็นอันตราย จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างคิดว่าภาพโป๊เปลือยและภาษาหยาบคายซึ่งเป็นประเด็นหมิ่นเหม่ศีลธรรมมีความเสี่ยงมากที่สุด ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคมเยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังว่าภาพโป๊เปลือยและภาษาหยาบคายเป็นสิ่งที่ไม่ดี และเป็นเรื่องที่ไม่พูดกันอย่างเปิดเผยในที่สาธารณะ

นอกจากนี้การที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าการแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา และความเชื่อ/ลัทธิที่เป็นอันตรายเป็นเรื่องที่มีความเสี่ยงน้อยที่สุด เนื่องจากสังคมไทยมีปัญหาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมตะวันตก จากการที่คำถามในส่วนของ การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตในงานวิจัยชิ้นนี้นำมาจากการวิจัยของต่างประเทศ ซึ่งออกแบบมาเพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นชาวตะวันตก ผลที่ได้จากงานวิจัยนี้จึงอาจคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในบริบทของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามประเมินความเสี่ยงที่มีอยู่ในโลกไซเบอร์ โดยอ้างอิงกับความเสี่ยงที่มีอยู่ในสังคมกายภาพ การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตเป็นผลจากการรับรู้ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม และปัญหาที่สังคมนั้น ๆ เผชิญอยู่ สอดคล้องกับที่ The National Academy of Sciences (อ้างแล้ว) และ Köcher (อ้างแล้ว) ได้กล่าวไว้ว่าการพิจารณาว่าสิ่งใดบนอินเทอร์เน็ตไม่เหมาะสมหรือมีความเสี่ยงนั้น ขึ้นอยู่กับค่านิยมของแต่ละบุคคล วัฒนธรรม และทัศนคติทางการเมือง ยกตัวอย่างเช่น ในสังคมอเมริกัน ภัยบนอินเทอร์เน็ตมักได้รับการตีความว่าเกี่ยวข้องกับ การเปิดรับเนื้อหาทางเพศประเภทลามกอนาจารโดยเยาวชน ในขณะที่หลายประเทศ

ในยุโรปเห็นว่าการเปิดรับภาพความรุนแรง และการเหยียดผิว เป็นภัยบนอินเทอร์เน็ตที่ร้ายแรงที่สุดต่อผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน (Iannotta, ed., 2002)

ส่วนทางด้านของเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตที่สมควรถูกปิดกั้น กลุ่มตัวอย่างคิดว่า ภาพโป๊เป็นเนื้อหาที่ควรถูกปิดกั้นมากที่สุด รองลงมาคือเนื้อหาทางเพศที่โจ่งแจ้ง และการพนัน ส่วนเนื้อหาที่คิดว่าควรถูกปิดกั้นน้อยที่สุดคือ เนื้อหาที่เกี่ยวกับการแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อประเด็นที่มีความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต กล่าวคือ ภาพโป๊เปลือยเป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่ามีความเสี่ยงมากที่สุดและเป็นเนื้อหาที่สมควรถูกปิดกั้นมากที่สุด ในขณะที่การแบ่งเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนาเป็นประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่ามีความเสี่ยงน้อยที่สุดและเป็นเนื้อหาที่ควรถูกปิดกั้นน้อยที่สุดเช่นกัน

ทางด้านของรูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ต กลุ่มตัวอย่างคิดว่าห้องสนทนามีความเสี่ยงมากที่สุด รองลงมาคือเว็ลด์ ไซด์ เว็บ เว็บบอร์ด และอีเมลตามลำดับ เนื่องจากห้องสนทนาและเว็ลด์ ไซด์ เว็บเป็นช่องทางที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตใช้ในการให้ข้อมูลส่วนบุคคลมากกว่าเว็บบอร์ดและอีเมล โดยห้องสนทนาเป็นช่องทางในการให้ข้อมูลส่วนตัวแก่บุคคลแปลกหน้าซึ่งอาจมีเจตนาร้าย ในขณะที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมักให้ข้อมูลส่วนบุคคลแก่เว็บไซต์ โดยเฉพาะเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ที่ต้องการข้อมูลของผู้ใช้เพื่อผลประโยชน์ทางการตลาด

นอกจากนี้ ในเรื่องความกังวลและความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีต่อกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนในระดับสูง แต่มีความกังวลเกี่ยวกับความเสี่ยงที่มีต่อตนเองในระดับปานกลาง และคิดว่าผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชนมีความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงในระดับปานกลาง แต่คิดว่าตนเองมีความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงในระดับสูง ผลที่ได้นี้แสดงถึงผลกระทบต่อบุคคลที่สาม (Third-person effect) ที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อความกังวลและความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต โดยคิดว่าความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจะส่งผลกระทบทางด้านลบต่อผู้ใช้คนอื่นที่เป็นเด็กและเยาวชนมากกว่าต่อตนเอง ในขณะที่ตนเองมีความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงนั้นสูงกว่า งานวิจัยหลายชิ้นแสดงให้เห็นว่าผลกระทบต่อบุคคลที่สาม (Third-person effect) เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความรู้เท่าทันสื่อ ยิ่งผู้ใช้คิดว่าสื่อมีอิทธิพลด้านลบต่อตนน้อยเท่าไร ก็ยิ่งคิดว่าสื่อมีอิทธิพลด้านลบต่อผู้ใช้คนอื่นมากเท่านั้น (Tiedge et al., อ้างแล้ว; Moran, อ้างแล้ว) ทำให้เป็นที่น่ากังวลว่าเยาวชนผู้ใช้อินเทอร์เน็ตอาจประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตต่ำกว่าความ

เป็นจริง ในขณะที่ประเมินความสามารถในการรับมือกับความเสียหายของต้นสูงกว่าความเป็นจริง ซึ่งอาจทำให้อิทธิพลด้านลบของอินเทอร์เน็ตส่งผลเสียต่อผู้ใช้กลุ่มนี้ได้ง่ายกว่าและมากกว่า

ทางด้านของกลุ่มบุคคลที่สามารถป้องกันภัยจากความเสียหายบนอินเทอร์เน็ตได้ ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่าตัวผู้ใช้ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนสามารถป้องกันภัยจากความเสียหายบนอินเทอร์เน็ตได้ในระดับปานกลาง ส่วนกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความสามารถมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้จัดทำเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต ผู้ปกครอง และสถานศึกษาตามลำดับ นอกจากนี้ทางด้านมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการกับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงต่อผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่คิดว่ามาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการกลั่นกรองเนื้อหาในระดับเครือข่าย ในขณะที่การกลั่นกรองเนื้อหาในระดับผู้ใช้เป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพน้อยที่สุด

จากผลการวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความไว้วางใจกับภาครัฐหรือในที่นี้ก็คือ กระทรวง ICTs มากที่สุดในการป้องกันความเสี่ยงและการจัดการกับเนื้อหาที่มีความเสี่ยง และไม่ค่อยไว้วางใจในตัวผู้ใช้ซึ่งเป็นเด็กและเยาวชน โดยคิดว่าผู้ใช้กลุ่มนี้สามารถป้องกันภัยจากความเสียหายบนอินเทอร์เน็ตได้น้อยกว่าตน และยังคงคิดว่าการกลั่นกรองเนื้อหาในระดับผู้ใช้เป็นวิธีที่ได้ผลน้อยที่สุดอีกด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะปัจจัยทางด้านสังคมและการเมือง ดังที่ Köcher (อ้างแล้ว) พบว่าชาวเยอรมันให้ความไว้วางใจกับภาครัฐและกระบวนการทางกฎหมายมากที่สุดในการจัดการกับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ในขณะที่ชาวอเมริกันไว้วางใจในตัวผู้ใช้มากที่สุด เยอรมนีเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองแบบเผด็จการนิยมที่แข็งแกร่งและมีการแทรกแซงจากรัฐในกิจการต่าง ๆ ของประชาชนสูง ซึ่งตรงกันข้ามกับสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศเสรีนิยมแบบทุนนิยม จึงทำให้ชาวเยอรมันให้ความสำคัญกับภาครัฐในการจัดการกับปัญหาสังคมมากกว่า แม้ว่าสังคมไทยไม่เคยอยู่ภายใต้ระบบการเมืองการปกครองแบบเผด็จการนิยมที่เข้มข้นเช่นในเยอรมนี แต่การที่รัฐเข้ามามีบทบาทในการแทรกแซงและกำกับดูแลการดำเนินกิจการต่าง ๆ ของประชาชนอยู่เสมอ ทำให้คนในสังคมไทยรับรู้ความสำคัญของรัฐมากกว่าประชาชนในการแก้ปัญหาสังคม

ในส่วนของผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มเรื่องการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ผู้เข้าร่วมการสนทนาส่วนใหญ่คิดว่าความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับผู้ใช้แต่ละคน แต่ก็ยังคิดว่ามีความเสี่ยงอยู่บ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการล่อลวงในห้องสนทนา และ

ความเสี่ยงเรื่องเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมในเว็บไซต์ โดยเฉพาะเนื้อหาลามกอนาจาร ซึ่งสอดคล้องกับผลจากแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างประเมินว่าห้องสนทนาและเว็ลด์ ไรต์ เว็บ เป็นรูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีความเสี่ยงมากที่สุด นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมการสนทนายังคิดว่ากลุ่มบุคคลที่น่าเป็นห่วงมากที่สุดคือ กลุ่มเด็กและวัยรุ่น กลุ่มเด็กน่าเป็นห่วงเพราะอาจเผชิญกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตอย่างไม่ตั้งใจ และผู้ปกครองมีส่วนสำคัญในการป้องกันความเสี่ยง ในขณะที่กลุ่มวัยรุ่นน่าเป็นห่วงเพราะเป็นธรรมชาติของวัยรุ่นที่มีความอยากรู้อยากลอง อาจเปิดรับเนื้อหาและการติดต่อสื่อสารที่มีความเสี่ยงอย่างตั้งใจ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเพศ วัยรุ่นต้องใช้วิจารณญาณในการใช้จึงจะป้องกันความเสี่ยงได้ อย่างไรก็ตามผู้เข้าร่วมการสนทนาไม่รู้สึกรังวลกับการใช้อินเทอร์เน็ตของตัวเอง เพราะคิดว่าตัวเองโตแล้วและมีวิจารณญาณในการใช้เพียงพอ จะเห็นได้ว่าอีกครั้งที่ Third-person effect เข้ามามีบทบาทเรื่องการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต โดยผู้เข้าร่วมสนทนาคิดว่าตนไม่ใช่บุคคลที่น่าเป็นห่วงว่าจะได้รับความเสี่ยง กลุ่มที่น่าเป็นห่วงคือเด็กและวัยรุ่นคนอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลที่ได้จากแบบสอบถามในเรื่องเดียวกัน

ทางด้านของสิ่งที่จัดว่ามีความเสี่ยง เนื้อหาทางเพศและการใช้ภาษาหยาบโลน ยังคงเป็นเรื่องที่ถูกนึกถึงเป็นอันดับต้น ๆ เช่นเดียวกับผลที่ได้จากแบบสอบถามที่กลุ่มตัวอย่างคิดว่าภาพโป๊เปลือยและภาษาหยาบโลนเป็นสิ่งที่มีความเสี่ยงมากที่สุด อีกทั้งในการสนทนา ผู้ร่วมการสนทนายังแสดงออกถึงความไม่สบายใจเมื่อพูดเรื่องเนื้อหาทางเพศ ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งเยาวชนไทยได้รับการปลูกฝังว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ต้องห้าม เป็นเรื่องที่ไม่ควรพูดกันอย่างเปิดเผย

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมประชากรและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจัยทางด้านลักษณะทางสังคมประชากรที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ได้แก่ เพศ และเกรดเฉลี่ย ส่วนรายได้ของครอบครัว และระดับการศึกษาของผู้ปกครองไม่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตัว

เพศ

เพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเพศหญิงมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวสูงกว่าเพศชาย

ซึ่งสอดคล้องกับผลจากแบบสอบถามเรื่องการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต โดยเพศหญิงที่ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงมากกว่า ก็จะมีพฤติกรรมการป้องกันตัวสูงกว่าเพศชาย ซึ่งคิดว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงน้อยกว่า สามารถอธิบายโดยใช้แนวคิดทางจิตวิทยาอธิบายได้ว่า วัยรุ่นผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมซึ่งมีความคาดหวังต่อบทบาทของหญิงและชายต่างกัน (gender role expectations) สังคมจะกำหนดว่าสิ่งใดหรือการกระทำใดเหมาะกับเพศใด โดยสังคมคาดหวังให้หญิงประพฤติตัวอยู่ในกรอบของสังคมและระแวงระวังภัยมากกว่าชาย (Peters, อ้างแล้ว) ไม่เว้นแม้แต่ในสังคมไซเบอร์ซึ่งมีด้านมืดที่คล้ายกับในสังคมกายภาพ พฤติกรรมที่จัดว่าไม่เป็นการป้องกันตัวต่อความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต เช่น การให้ข้อมูลส่วนตัวแก่เว็บไซต์เชิงพาณิชย์ การพูดคุยกับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา การเข้าไปในเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม เหล่านี้จึงเป็นพฤติกรรมที่หญิงมีแนวโน้มว่าจะหลีกเลี่ยงมากกว่าชาย

เกรตเจเลีย

เกรตเจเลียมีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมการป้องกันตัว โดยผู้ที่มีเกรตเจเลียสูงจะมีพฤติกรรมการป้องกันตัวต่ำ ในขณะที่เดียวกัน ผู้ที่มีเกรตเจเลียต่ำกลับมีพฤติกรรมการป้องกันตัวสูง ทั้งนี้สามารถนำแนวคิดเรื่องการรับรู้ความสามารถของตนเองของ Bandura (อ้างถึงใน จิราภรณ์ กุณสิทธิ์, 2541) มาใช้อธิบายได้ว่าผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงซึ่งมักจะเป็นผู้ที่รู้ว่าตนมีความสามารถสูง จะเลือกกระทำในสถานการณ์ที่เชื่อว่าตนทำได้ ในขณะที่ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำซึ่งมักจะรู้ว่าตนมีความสามารถต่ำตามไปด้วย จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์หรือกิจกรรมที่เชื่อว่าเกินความสามารถของตนเองที่จะทำได้ ดังนั้นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงจึงอาจคิดว่าแม้ตัวเองจะมีพฤติกรรมการป้องกันตัวที่ต่ำ แต่ก็มี ความสามารถเพียงพอในการจัดการกับความเสี่งซึ่งอาจจะเกิดตามมา ในขณะที่ผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำก็อาจคิดว่าตนคงไม่สามารถที่จะรับมือกับความเสี่งนั้นได้ จึงระมัดระวังในการใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าและมีพฤติกรรมการป้องกันตัวสูงกว่า

ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ตและพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความ เสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ปัจจัยทางด้านลักษณะการใช้ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความ เสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต ได้แก่ ระยะเวลาที่ใช้และประสบการณ์การใช้ ส่วนช่วงเวลาไม่มีความสัมพันธ์กัน

ระยะเวลาที่ใช้

ผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 16 - 20 ช.ม. ต่อสัปดาห์ขึ้นไป มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวน้อยกว่าผู้ใช้ 6 - 15 ช.ม. และผู้ใช้ที่ใช้น้อยกว่า 1 - 5 ช.ม. ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประสบการณ์การใช้

ผู้ที่มีประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ตมานาน 4 - 5 ปีขึ้นไป มีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวน้อยกว่าผู้ใช้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตมานานน้อยกว่า 2 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า มีพฤติกรรมในการป้องกันตัวต่ำกว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตน้อย ซึ่งสามารถอธิบายได้เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนและพฤติกรรมการป้องกันตัว กล่าวคือผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่าซึ่งเป็นผู้ที่มีคะแนนความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตมากกว่า อาจคิดว่าตนมีความสามารถเพียงพอในการจัดการกับความเสียบนอินเทอร์เน็ต และมีพฤติกรรมที่ประมาทต่อความเสี่ยงนั้น

ผลที่ได้จากการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างโดยรวมมีคะแนนพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสียบนอินเทอร์เน็ตโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยขอแยกอธิบายเป็นข้อๆได้ดังนี้

การกรอก/อัปโหลดข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์

ประมาณหนึ่งในสาม (ร้อยละ 36.3) ของกลุ่มตัวอย่างเคยกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ ส่วนที่เหลือหรือประมาณสองในสาม (ร้อยละ 63.7) ไม่เคยกรอก โดยข้อมูลส่วนตัวที่ถูกกรอก/อัปโหลดลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์มากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เพศ อายุ และชื่อจริง ส่วนข้อมูลที่ถูกกรอก/อัปโหลดน้อยที่สุด 3 อันดับได้แก่ หมายเลขบัตรเครดิต ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัว และรูปถ่าย ทั้งนี้ในการกรอก/อัปโหลดข้อมูล มีผู้ตอบแบบสอบถามเพียงหนึ่งในสามหรือร้อยละ 31.7 ที่บอกว่าได้ตรวจดูและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเว็บไซต์นั้น ๆ ก่อน ส่วนที่เหลือหรือร้อยละ 68.3 ไม่เคยตรวจดู และเมื่อเว็บไซต์ที่ให้ข้อมูลส่วนตัวนำข้อมูลไปเผยแพร่ต่อ ส่วนใหญ่หรือร้อยละ 46.1 บอกว่าจะร้องเรียนไปยังเว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์นั้น ร้อยละ 31.8 จะบอกต่อพฤติกรรมของเว็บไซต์นั้นผ่านทางอีเมล/กลุ่มข่าว/กระดานข่าวต่าง ๆ และร้อยละ 20.0 บอกว่าจะไม่ทำอะไรเลย ผลที่ได้ชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการป้องกันตัวเองจากความเสียบนอินเทอร์เน็ต โดยดูจากการที่

ส่วนใหญ่ไม่ให้อีเมลส่วนตัวแก่เว็บไซต์เชิงพาณิชย์ แต่กลุ่มที่บอกว่าเคยให้ก็ขาดความระมัดระวังในการให้ข้อมูล เพราะไม่อ่านนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคล จากนั้นการที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่บอกว่าจะร้องเรียนไปยังเว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์นั้น และจะบอกต่อพฤติกรรมของเว็บไซต์นั้นผ่านทางอีเมล/กลุ่มข่าว/กระดานข่าวต่าง ๆ หากข้อมูลส่วนตัวถูกนำไปเผยแพร่ต่อ ยังแสดงออกถึงการเป็นผู้รู้เท่าทันสื่อตามที่ The Aspen Institute National Leadership Conference on Media Literacy (อ้างถึงใน Silverblatt, 1995) ได้วางแนวทางในการพิจารณาไว้ การกระทำดังกล่าวจัดว่าเป็นการเคลื่อนไหวเพื่อตอบโต้การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของสื่อ

การสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา

ผลจากการวิจัยพบว่ากลุ่มตัวอย่างประมาณสองในสาม (ร้อยละ 68.8) เคยสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา ส่วนที่เหลือ (ร้อยละ 31.2) ไม่เคย ในบรรดาผู้ที่บอกว่าเคยคุยกับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา เพศเป็นข้อมูลที่เคยบอกกับบุคคลแปลกหน้ามากที่สุด (ร้อยละ 81.3) รองลงมาคือ อายุ (ร้อยละ 71.4) และ e-mail address (ร้อยละ 57.3) นอกจากนี้ยังมีผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ 18.4 ที่เคยนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันทางอินเทอร์เน็ต ในขณะที่ร้อยละ 81.6 ไม่เคย และบุคคลที่มักบอกให้ทราบเมื่อมีการนัดพบ อันดับหนึ่งคือเพื่อน (ร้อยละ 71.8) รองลงมาคือพ่อแม่ผู้ปกครอง (ร้อยละ 9.9) และญาติพี่น้อง (ร้อยละ 5.6) ตามลำดับ ส่วนร้อยละ 12.7 ไม่บอกใครเลย จากผลที่ได้จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เคยพูดคุยกับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา มีพฤติกรรมที่แสดงถึงการป้องกันตัวพอสมควร ดูจากข้อมูลที่เคยบอกกับบุคคลแปลกหน้านั้นเป็นข้อมูลที่คู่สนทนาไม่สามารถใช้ติดต่อกับตนเองอย่างเห็นหน้าค่าตาได้ อย่างไรก็ตามก็ยังมีผู้ตอบแบบสอบถามบางกลุ่มที่มีพฤติกรรมในการป้องกันตัวต่ำ ซึ่งก็คือกลุ่มที่เคยนัดพบเพื่อนใหม่ที่รู้จักกันในห้องสนทนาโดยไม่ได้บอกพ่อแม่ผู้ปกครองหรือไม่บอกใครเลย

วิธีการรับมือเมื่อเผชิญกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตโดยบังเอิญ

จากแบบสอบถามข้อที่ถามว่าสิ่งที่ทำเมื่อได้รับอีเมลที่มีไฟล์แนบมาด้วยจากบุคคลที่ไม่รู้จัก กลุ่มตัวอย่างกว่าครึ่งหรือร้อยละ 56.5 ไม่เปิดอ่าน ลบทิ้ง ร้อยละ 35.5 เปิดไฟล์นั้น และร้อยละ 5.8 ส่งต่อไปให้ผู้รับคนอื่น ในส่วนของสิ่งที่จะทำเมื่อบังเอิญได้เข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็กซึ่งเป็นสิ่งที่ผิดกฎหมาย ร้อยละ 57.5 บอกว่าจะปิดหน้าต่างนั้นทันที ร้อยละ 31.0 จะคลิกเข้าไปดูเรื่อย ๆ และร้อยละ 11.0 จะแจ้งไปที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อให้ปิดเว็บไซต์นั้น นอกจากนี้ในเรื่องของสิ่งที่ทำเมื่อเข้าไปเล่นเกมในเว็บไซต์เกมออนไลน์ซึ่งมีภาพโป๊เปลือยและมีเนื้อหาทางเพศ ร้อยละ 56.4 จะปิดหน้าต่างนั้นทันที ร้อยละ 32.1 บอกว่า

จะลองเข้าไปเล่น มีเพียงส่วนน้อยหรือร้อยละ 10.7 ที่บอกว่าจะแจ้งไปที่ ISP ที่ให้บริการให้ปิดกั้นเว็บไซต์นั้น จะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีวิธีรับมือกับความเสียบนอินเทอร์เน็ตที่แสดงถึงความเป็นผู้รู้เท่าทันสื่อ ในการเลือกที่จะไม่เปิดรับสารจากสื่อที่น่าสงสัยว่าจะเป็นภัยต่อผู้ใช้ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยหรือประมาณหนึ่งในสามที่ขาดความตระหนักต่อความเสียบนอินเทอร์เน็ตและมีพฤติกรรมในการป้องกันตัวต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มที่น่าเป็นห่วงมากที่สุด

การใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต

ในเรื่องของพฤติกรรมการป้องกันตัวโดยใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหา ร้อยละ 73.8 ไม่ได้ใช้โปรแกรมประเภทนี้ ส่วนร้อยละ 26.2 บอกว่าใช้ และครึ่งหนึ่งของผู้ตอบแบบสอบถาม (ร้อยละ 50) สนใจที่จะติดตั้งโปรแกรมเว็บการ์ดของกระทรวงวัฒนธรรมที่ดาวน์โหลดได้ฟรีในเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนตัว ส่วนที่เหลือบอกว่าไม่สนใจโดยให้เหตุผลว่าไม่คิดจะใช้เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกั้นกรองเนื้อหา (ร้อยละ 41.4) เสียเวลา (ร้อยละ 26.4) ไม่แน่ใจในประสิทธิภาพของโปรแกรม (ร้อยละ 22.1) และใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาตัวอื่นอยู่แล้ว (ร้อยละ 4.7) ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่แม้จะไม่ได้ใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต แต่ก็ยังมีความสนใจที่จะติดตั้งโปรแกรมหากติดตั้งได้ฟรี ในขณะที่ผู้ที่ไม่สนใจติดตั้งให้เหตุผลว่าตนไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกั้นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต

นอกจากนี้ผลที่ได้จากการสนทนากลุ่มในประเด็นเรื่องพฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสียบนอินเทอร์เน็ตแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าร่วมการสนทนามีพฤติกรรมในการป้องกันตัวจากความเสียบนอินเทอร์เน็ตดีพอสมควรในห้วงสนทนาซึ่งคิดว่าเป็นรูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตที่มีความเสี่ยงสูงสุด แม้ว่าส่วนใหญ่จะเคยคุยกับบุคคลแปลกหน้า แต่ก็เลือกที่จะคุยกับคนที่ไว้ใจได้โดยดูจากเรื่องที่ชวนคุยและการใช้ภาษา ถ้าชวนคุยเรื่องเพศหรือพูดหยาบคาย ก็จะไม่คุยด้วยจากนั้นจะใช้วิธีทางเทคนิค ซึ่งก็คือการบล็อกไม่ให้ข้อความที่มาจากบุคคลคนนั้นส่งเข้ามาที่เครื่องคอมพิวเตอร์ของตนได้

ในเว็ลด์ ไรด์ เว็บ ผู้เข้าร่วมการสนทนามีพฤติกรรมในการป้องกันตัวที่ดีพอสมควรเช่นกัน แม้ว่าส่วนใหญ่จะเคยให้ข้อมูลส่วนตัวแก่เว็บไซต์เชิงพาณิชย์ แต่ข้อมูลที่ให้เป็นข้อมูลปลอม และบางส่วนที่บอกว่าให้ข้อมูลจริงเพราะคิดว่าไม่น่าจะมีอันตรายอะไร แต่ต้องเป็นข้อมูลที่ไม่สามารถติดต่อกับตนเองโดยตรงได้ ในเรื่องของการเข้าเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม ส่วนใหญ่บอกว่าเคยเข้าเว็บไซต์ประเภทนี้โดยเฉพาะเว็บโป๊ ทั้งอย่างตั้งใจและไม่ตั้งใจ และมองว่าเว็บ

ไปไม่ใช่สิ่งที่เป็นอันตรายสำหรับตัวเอง และตนมีความสามารถพอควรในการจัดการกับเว็บไซต์เหล่านี้ ส่วนวิธีการในการป้องกันเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม จะใช้การบล็อก pop-ups และวิธีการที่ง่ายกว่านั้น ก็คือแค่ปิดหน้าต่างนั้นไป

ในส่วนของ การใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหา ผู้ร่วมสนทนาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ในเรื่องนี้ บางคนไม่เคยทราบเกี่ยวกับโปรแกรมประเภทนี้มาก่อน และบางคนไม่ไว้ใจในประสิทธิภาพของโปรแกรม เนื่องจากมีเว็บไซต์ใหม่ ๆ เกิดขึ้นบนอินเทอร์เน็ตตลอดเวลา และผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์อยู่บ้าง ก็คงจะเข้าไปตั้งค่าการกั้นกรองเนื้อหาได้ตามชอบใจ นอกจากนี้บางส่วนยังบอกว่าโปรแกรมสร้างความรำคาญเพราะทำให้ไม่สามารถเข้าเว็บไซต์ที่ต้องการเข้าได้ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้เป็นเว็บอันตราย และแสดงความคิดเห็นไว้ด้วยการใช้วิจารณ์ญาณเป็นการกั้นกรองเนื้อหาที่ดีกว่าการใช้โปรแกรม ส่วนมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในการป้องกันความเสี่ยง ส่วนใหญ่คิดว่าเป็นการสร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน ทั้งภาครัฐ ผู้ผลิตเนื้อหา (ICPs) ผู้ให้บริการ (ISPs) และตัวผู้ใช้เอง

อภิปรายภาพรวม

ในการศึกษาเกี่ยวกับการใช้อินเทอร์เน็ตของเยาวชน ผู้ใช้กลุ่มนี้มักถูกมองว่าเป็นทั้งกลุ่มที่มีความสามารถในการใช้งานอินเทอร์เน็ตสูง ในขณะที่เดียวกันก็เป็นกลุ่มที่น่าเป็นห่วงว่าจะได้รับความเสี่ยงจากอินเทอร์เน็ต ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะพิจารณาว่าผู้ใช้ที่เป็นเยาวชนสามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพและปลอดภัยเพียงใด โดยศึกษาความรู้และทักษะในการใช้หรือความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต โดยใช้กรอบแนวคิดความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของ Sonia Livingstone รวมถึงการประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมในการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนมีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตค่อนข้างต่ำ ส่วนหนึ่งอาจเป็นเพราะกรอบแนวคิดเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของ Livingstone ที่ผู้วิจัยนำมาใช้นี้สร้างขึ้นมาสำหรับการประเมินความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของเยาวชนในซีกโลกตะวันตก ซึ่งมีความพร้อมมากกว่าทางด้านปัจจัยพื้นฐานของการเข้าถึงสื่ออินเทอร์เน็ต มีความสามารถในการใช้และมีทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษสูงกว่าเยาวชนใน

ประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ซึ่งการนำเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตมาใช้เพื่อการศึกษายังคงมีอุปสรรคทางด้านราคา การผูกขาดในกิจการโทรคมนาคม ความไม่มั่นคงทางการเมือง การขาดบุคลากรทางด้าน IT และอุปสรรคทางด้านภาษาอังกฤษของผู้ใช้ (พานิช เหล่าศิริรัตน์, อ้างแล้ว) นอกจากนี้ผลจากการวิจัยพบว่า ผู้ใช้ที่เป็นเยาวชนไทยยังขาดความรู้พื้นฐานทางด้านคอมพิวเตอร์ ขาดความหลากหลายในการใช้สารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตโดยเฉพาะในเว็ลด์ ไซด์ เว็บ และยังขาดความสนใจในการผลิตสารสนเทศในรูปแบบของเว็บไซต์ ซึ่งสนับสนุนข้อเท็จจริงที่ว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนยังใช้ประโยชน์จากสื่อใหม่ประเภทนี้ไม่เต็มที่ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้มีความรู้เท่าทันต่ำ

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางสังคมประชากรและลักษณะการใช้ กับความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตพบว่า กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่มีความรู้เท่าทันสูงกว่ากลุ่มอื่นเป็นกลุ่มที่มีโอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงกว่าและมีศักยภาพที่จะใช้อินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า กล่าวคือมีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงกว่า อยู่ในครอบครัวที่มีรายได้มากกว่า ผู้ปกครองจบการศึกษาในระดับที่สูงกว่า ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า และมีประสบการณ์การใช้งานนานกว่า ผลจากการวิจัยเช่นนี้แสดงให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำในการใช้ถึงสารสนเทศและความรู้เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนไทยมีความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตต่างกัน อย่างไรก็ตามความเหลื่อมล้ำไม่ได้มีแค่เฉพาะในระดับของการเข้าถึง แต่ยังมีในระดับของความรู้ (knowledge divide) และในระดับของการรับรู้ (perception divide) ถึงประโยชน์ของอินเทอร์เน็ตด้วย ดังนั้นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนจึงควรได้รับการฝึกฝนทักษะในการใช้ และกระตุ้นให้ใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น เพื่อการเรียนรู้มากกว่าการใช้เพื่อความบันเทิงเป็นหลักหรือการใช้อย่างไม่มีความหมาย และเพื่อให้ความเหลื่อมล้ำในระดับของการเข้าถึงไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำในระดับอื่น

เมื่อพิจารณาจากผลเรื่องการประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต จะเห็นได้ว่ากลุ่มที่มีโอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูง คือกลุ่มที่ประเมินว่าอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงสูงด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ใช้อินเทอร์เน็ตมากกว่า ย่อมเปิดรับความเสี่ยงในโลกไซเบอร์มากกว่า อีกทั้งผลที่ได้จากทั้งแบบสอบถามและจากการสนทนากลุ่มยังแสดงให้เห็นว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนประเมินว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนอื่นและผู้ใช้ที่อายุน้อยกว่าจะได้รับผลกระทบจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตมากกว่า ในขณะที่เดียวกันก็มีความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงน้อยกว่าตนเอง การประเมินความสามารถของตัวเองสูงกว่าความเป็นจริง ทำให้หน้า

เป็นห่วงว่าผู้ใช้อินเทอร์เน็ตกลุ่มนี้จะได้รับอิทธิพลในด้านลบจากสื่อมากกว่าและง่ายกว่า ในส่วนของประเด็นที่มีความเสี่ยงและเนื้อหาที่สมควรถูกปิดกั้น ผลจากการวิจัยชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า ภาพโป๊เปลือยเป็นประเด็นที่ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเยาวชนคิดว่ามีความเสี่ยงมากที่สุด และสมควรถูกปิดกั้นมากที่สุด ซึ่งเป็นอิทธิพลจากระบบการขัดเกลาทางสังคมและการรับรู้สภาพปัญหาในสังคมที่อาศัยอยู่

อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาเรื่องพฤติกรรมในการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตพบว่า กลุ่มผู้ใช้ที่มีโอกาสในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตสูงและมีความรู้เท่าทันสูงกลับเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมในการป้องกันตัวต่ำ ส่วนกลุ่มที่มีโอกาสในการเข้าถึงต่ำและมีความรู้เท่าทันต่ำกลับเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการป้องกันตัวสูง แสดงให้เห็นว่าโอกาสในการใช้และความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าผู้ใช้จะมีพฤติกรรมในการป้องกันตัวจากความเสี่ยงได้ ซึ่งอาจเป็นเพราะผู้ใช้กลุ่มนี้มั่นใจในความสามารถของตนในการจัดการกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตสูง ทำให้ขาดความระมัดระวังในการใช้ แต่ผู้ใช้กลุ่มนี้ก็ยังคงเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มว่าจะใช้ประโยชน์จากอินเทอร์เน็ตได้มากกว่าผู้ใช้กลุ่มอื่น ๆ เนื่องจากมีโอกาสในการเข้าถึง รวมทั้งมีความรู้และทักษะในการใช้สูงกว่า

การใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้ของเยาวชนไทยยังต้องเผชิญกับอุปสรรคทั้งทางด้านโอกาสในการเข้าถึง และความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการใช้คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ต การแก้ปัญหาทำได้โดยการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้การสอนเกี่ยวกับการใช้งานอินเทอร์เน็ตควบคู่ไปกับการชี้ให้เห็นถึงภัยบนเครือข่าย สร้างเสริมทักษะในการใช้ภาษาอังกฤษ และปรับเปลี่ยนความคิดของผู้ใช้ที่เป็นเยาวชนซึ่งมองว่าอินเทอร์เน็ตเป็นเพียงสื่อเพื่อความบันเทิง ให้หันมาใช้อินเทอร์เน็ตอย่างสร้างสรรค์มากขึ้น ทั้งนี้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ตของเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง โรงเรียน ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต (ISPs) ผู้สร้างเนื้อหา (ICPs) ควรร่วมมือกันสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ที่มีประโยชน์และปลอดภัยในโลกไซเบอร์

ข้อเสนอแนะ

1. พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์โดยเน้นการใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อค้นหาสารสนเทศที่มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ และจัดทำสารบัญเว็บไซต์ที่มีคุณภาพ
2. กระตุ้นให้นักเรียนใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการค้นคว้ามากขึ้น
3. กระตุ้นให้เกิดการใช้ความคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ในการพิจารณาคุณภาพและความน่าเชื่อถือของสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต
4. จัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์ให้เยาวชนไทยหันมาใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนรู้
5. ส่งเสริมให้เยาวชนจัดทำเว็บไซต์อย่างสร้างสรรค์เพื่อเป็นช่องทางในการแสดงออกและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้ใช้อินเทอร์เน็ตคนอื่น ๆ

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในด้านการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนที่ศึกษาอยู่ในกรุงเทพมหานคร ทำให้ขาดความหลากหลายทางด้านลักษณะทางสังคมประชากร อีกทั้งแบบวัดที่ใช้ในการวัดความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตนี้เป็นแบบวัดที่สร้างขึ้นใหม่โดยใช้กรอบเรื่องความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ตของต่างประเทศ จึงอาจทำให้ผลที่ได้มีความคลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงในสภาพสังคมไทย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยจึงขอเสนอให้มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นฐานทางด้านสังคมประชากรที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นการเปรียบเทียบนักเรียนในชนบทกับนักเรียนในกรุงเทพ และศึกษาการเรียนการสอนเกี่ยวกับสื่ออินเทอร์เน็ตของสถานศึกษาต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินทักษะการใช้อินเทอร์เน็ตต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- จิราภรณ์ กุณสิทธิ์. การทำนายผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ด้วยตัวแปรด้านการกำกับตนเองในการเรียน การรับรู้ความสามารถของตนเองทางคณิตศาสตร์ ทักษะคิดต่อวิชาคณิตศาสตร์ และแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ทัศนพร วทานิยานนท์. ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. กรอบนโยบายเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาประเทศไทยสู่เศรษฐกิจฐานความรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2544.
- สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ. รายงานผลการสำรวจกลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตในประเทศไทย ปี 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, 2546.
- ศรีดา ตันทะอธิพานิช. ท่องอินเทอร์เน็ตอย่างปลอดภัยและได้ประโยชน์: ข้อคิดสำหรับผู้ปกครองและเยาวชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีสารสนเทศแห่งชาติ ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม, 2544.
- อัญชลี ธรรมวิจารณ์. อนาคตของการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตทางเวปไซต์เวิลด์ไวด์เว็บเพื่อการโฆษณาในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการประชาสัมพันธ์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ภาษาอังกฤษ

- Asian Productivity Organization. Digital divide in Asia. Tokyo: Asian Productivity Organization, c2003.
- December, John. What is Computer-Mediated Communication?. [Online]. 1996. Available from: <http://www.december.com/john/study/cmc/what.html> [2003, November 30]
- Hargittai, Eszter and Shafer, Steven. Actual versus Perceived Online Abilities: The Difference Gender Makes. [Online]. 2005. Available from: <http://www.northwestern.edu> [2005, August 8]
- Kellner, Douglas. New Media and New Literacies. In Lievrouw and Livingstone, Handbook of New Media, pp. 59-72. London: Sage, 2002.
- Lenihan, Rob. Income fuels digital divide. [Online]. 2000. Available from: <http://money.cnn.com> [2005, October 29]
- Livingstone, Sonia. Children's Use of the Internet: A Review of the Research Literature. [Online]. 2002. Available from: <http://www.ncb.org> [2005, July 25]
- Livingstone, Sonia and Bober, Magdalena. UK Children Go Online: Final report of key project findings. [Online]. 2005. Available from: <http://www.children-go-online.net> [2005, July 25]
- Livingstone, Sonia; Bober, Magdalena; and Helsper, Ellen. Internet literacy among children and young people: Findings from the UK Children Go Online project. [Online]. 2005. Available from: <http://www.children-go-online.net> [2005, July 25]
- McLachlan, Karen. Cyberguide ratings for content evaluation. [Online]. 2002. Available from: <http://www.cyberbee.com> [2004, May 9]
- Moran, Kristin C. The Third Person Effect as an Obstacle to Media Literacy. Mass Communication Paper Session: Approaches to Media Literacy, pp. 1-22. the United States of America, 2004.
- Peters, John F. Gender socialization of adolescents in the home: research and discussion. [Online]. 1994. Available from: <http://www.findarticles.com> [2005, August 18]

- Kocher, Renate. Representative Survey on Internet Content Concerns in Australia, Germany and the United States of America. In Waltermann and Machill (eds.), Protecting Our Children on the Internet: Toward a New Culture of Responsibility, pp.401-455. Bielefeld: Bertelsmann Foundation Publishers, 2000.
- Severin, Werner J. and Tankard, James W., Jr. Communication theories: origins, methods, and uses in the mass media. New York: Addison Wesley Longman, 2001.
- Shrock, Kathleen. 1996. "Critical evaluation of a web site secondary school level." [Online]. Available from: <http://discoveryschool.com/shrockguide/> [2004, September 3]
- Silverblatt, Art. Media literacy: keys to interpreting media messages. Westport, Connecticut: Praeger, 1995.
- Strasburger and Wilson. Children, adolescents, & the media. Thousand Oaks, California: Sage, 2002

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถามความคิดเห็นฉบับนี้จัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ของนิสิต
ปริญญาโท ภาควิชาวารสารสนเทศ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ข้อมูลต่าง ๆ
ที่เก็บรวบรวมนี้จะไม่ถูกนำไปใช้เผยแพร่ในทางอื่นนอกเหนือจากการจัดทำวิทยานิพนธ์

กรุณาใส่เครื่องหมาย ลงในช่อง และเติมข้อความลงในช่องว่างที่เว้นไว้

ตอนที่ 1: ลักษณะทางสังคมประชากร

เพศ 1) ชาย 2) หญิง

สถานศึกษา

แผนกที่เรียน 1) คณิตศาสตร์ - วิทยาศาสตร์
 2) อังกฤษ - คณิตศาสตร์
 3) อังกฤษ - ภาษาอื่น ๆ
 4) สังคมศาสตร์

เกรดเฉลี่ย

รายได้ของครอบครัว (บาท) 1) ต่ำกว่า 5,000 2) 5,000 - 10,000
 3) 10,001 - 20,000 4) 20,001 - 30,000
 5) 30,001 - 40,000 6) 40,001 - 50,000
 7) 50,001 - 60,000 8) 60,001 - 70,000
 9) 70,001 - 100,000 10) 100,000 ขึ้นไป

ระดับการศึกษาของผู้ปกครอง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1) ต่ำกว่าประถมศึกษา 2) ประถมศึกษา
 3) ปวช. หรือเทียบเท่า 4) มัธยมศึกษาตอนต้น
 5) ปวส. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า
 6) มัธยมศึกษาตอนปลาย 7) ปริญญาตรี
 8) ปริญญาโท 9) ปริญญาเอก
 10) สูงกว่าปริญญาเอก

ตอนที่2: ลักษณะการใช้อินเทอร์เน็ต

1. ท่านทำกิจกรรมใดบ้างดังต่อไปนี้บนอินเทอร์เน็ต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) E-mail	☐ 2) ค้นหาข้อมูล	☐ 3) ติดตามข่าว
☐ 4) เว็บบอร์ด	☐ 5) สนทนา	☐ 6) เล่นเกม
☐ 7) ซื้อสินค้า	☐ 8) ดาวน์โหลดซอฟต์แวร์	
☐ 9) ดาวน์โหลดเกม		
☐ 10) ดาวน์โหลดเพลง		
☐ 11) อื่นๆ โปรดระบุ.....		
2. เหตุผลในการใช้อินเทอร์เน็ตของท่านคือ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1) ค้นหาข้อมูลที่ตรงกับความสนใจ	
☐ 2) ช่วยทำการบ้านหรือทำรายงาน	
☐ 3) ติดต่อสื่อสารทางไกล	☐ 4) ฝึกฝนการใช้คอมพิวเตอร์
☐ 5) ฆ่าเวลา	☐ 6) พักผ่อนหย่อนใจ
☐ 7) ใช้เป็นหัวข้อในการสนทนากับกลุ่มเพื่อน	
☐ 8) เพื่อความทันสมัย	☐ 9) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
3. ระยะเวลาที่ท่านใช้อินเทอร์เน็ตโดยส่วนใหญ่

☐ 1) มากกว่า 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	☐ 2) 16 – 20 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
☐ 3) 11 – 15 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	☐ 4) 6 – 10 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
☐ 5) 1 – 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์	☐ 6) น้อยกว่า 1 ชั่วโมงต่อสัปดาห์
4. ท่านมักใช้อินเทอร์เน็ตในช่วงเวลาใดต่อไปนี้

☐ 1) 8:01 - 12:00	☐ 2) 12:01 - 16:00
☐ 3) 16:01 - 20:00	☐ 4) 20:01 - 24:00
☐ 5) 00:01 - 04:00	☐ 6) 04:01 - 08:00
5. ท่านใช้อินเทอร์เน็ตมาเป็นระยะเวลานานเท่าใด

☐ 1) มากกว่า 5 ปี	☐ 2) 4 - 5 ปี	☐ 3) 3 - 4 ปี
☐ 4) 2 - 3 ปี	☐ 5) 1 - 2 ปี	☐ 6) น้อยกว่า 1 ปี

6. สถานที่ที่ท่านใช้อินเทอร์เน็ตเป็นประจำ

- 1) บ้าน 2) สถานศึกษา
 3) ร้านบริการอินเทอร์เน็ต 4) อื่นๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่3: การประเมินความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

1. ท่านคิดว่าบนอินเทอร์เน็ตมีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด
 5) มากที่สุด 4) มาก 3) ปานกลาง
 2) น้อย 1) น้อยที่สุด 0) ไม่มี (ข้ามไปทำข้อ 3)
2. ท่านคิดว่าประเด็นเกี่ยวกับอินเทอร์เน็ตดังต่อไปนี้มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด
โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ระดับความเสี่ยง ประเภทของความเสี่ยง	มาก ที่สุด (5)	มาก (4)	ปาน กลาง (3)	น้อย (2)	น้อย มาก (1)	ไม่มี (0)
1) การละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล						
2) การขโมย/การบุกรุกข้อมูล						
3) การล่อลวงจากบุคคลแปลกหน้าใน ห้องสนทนา						
4) การนำเสนอภาพความรุนแรง						
5) การพนัน						
6) ภาษาหยาบคาย						
7) การแบ่งแยกเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา						
8) ความเชื่อ/ลัทธิที่เป็นอันตราย						
9) เนื้อหาทางเพศที่โจ่งแจ้ง						
10) ภาพโป๊เปลือย						
11) การดาวน์โหลดไฟล์/โปรแกรมต่าง ๆ						
12) ขั้นตอนการทำวัตถุอันตราย เช่น ระเบิด						
13) อื่น ๆ โปรด ระบุ.....						

3. ท่านเห็นว่าเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตดังต่อไปนี้สมควรถูกปิดกั้นมากน้อยเพียงใด

ระดับของการปิดกั้น	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยมาก (1)	ไม่มี (0)
ประเภทของเนื้อหา						
1) ภาษาหยาบโลน						
2) การนำเสนอภาพความรุนแรง						
3) การพนัน						
4) การแบ่งแยกเชื้อชาติ/เผ่าพันธุ์/ศาสนา						
5) ความเชื่อ/ลัทธิที่เป็นอันตราย						
6) เนื้อหาทางเพศที่โจ่งแจ้ง						
7) ภาพโป๊เปลือย						
8) ขั้นตอนการทำวัตถุอันตราย เช่น ระเบิด						
9) อื่น ๆ โปรดระบุ.....						

4. ท่านคิดว่ารูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตดังต่อไปนี้มีความเสี่ยงมากน้อยเพียงใด

ระดับความเสี่ยง	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยมาก (1)	ไม่มี (0)
รูปแบบบริการ						
1) WWW						
2) E-mail						
3) Chat room						
4) เว็บบอร์ด						
5) อื่น ๆ โปรดระบุ.....						

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. ความกังวลและความสามารถในการรับมือต่อความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต
โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยมาก (1)	ไม่ได้ (0)
1) ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่น่ากังวลมากน้อยเพียงใดต่อกลุ่มผู้ใช้ที่เป็นเด็กและเยาวชน						
2) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่เป็นเด็กและเยาวชนสามารถรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตได้มากน้อยเพียงใด						
3) ความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตเป็นเรื่องที่น่ากังวลมากน้อยเพียงใดต่อตัวของท่านเอง						
4) ตัวท่านเองสามารถรับมือกับความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตได้มากน้อยเพียงใด						

6. ท่านคิดว่ากลุ่มบุคคลดังต่อไปนี้สามารถป้องกันภัยจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ตที่อาจเกิดกับเด็กและเยาวชนได้มากน้อยเพียงใด

ระดับความสามารถ กลุ่มบุคคล	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยมาก (1)	ไม่ได้ (0)
1) ตัวผู้ซึ่งเป็นผู้ปกครอง						
2) ผู้ปกครอง						
3) สถานศึกษา						
4) ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ต						
5) ผู้จัดทำเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ต						
6) ตำรวจ						
7) กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT)						
8) อื่น ๆ โปรดระบุ.....						

7. ท่านคิดว่ามาตรการหรือวิธีการใดที่น่าจะมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการจัดการกับเนื้อหาที่มีความเสี่ยงต่อเยาวชนบนอินเทอร์เน็ต (โปรดเลือกตอบเพียงข้อเดียว)
- 1) การกั้นกรองเนื้อหาในระดับเครือข่าย
 - 2) การกั้นกรองเนื้อหาในระดับผู้ใช้
 - 3) การสอดส่องดูแลจากผู้ปกครอง
 - 4) การให้การศึกษาเพื่อสร้างความรู้เท่าทันอินเทอร์เน็ต
 - 5) การดำเนินทางการกฎหมายต่อผู้ผลิตเนื้อหาที่มีความเสี่ยง
 - 6) อื่น ๆ โปรดระบุ.....

ตอนที่4: พฤติกรรมการป้องกันตัวจากความเสี่ยงบนอินเทอร์เน็ต

1. ท่านเคยกรอกข้อมูลส่วนตัวลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์หรือไม่
- 1) ไม่เคย (ข้ามไปทำข้อ 5) 2) เคย (ทำข้อต่อไป)
2. ท่านเคยกรอก/อัปโหลดข้อมูลส่วนตัวใดต่อไปนี้ลงในเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1) ชื่อ/นามสกุลจริง 2) รูปถ่าย
 - 3) เพศ 4) อายุ
 - 5) ที่อยู่ 6) สถานศึกษา
 - 7) E-mail address 8) ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวของท่าน
 - 9) รหัสลับ (Password) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต
 - 10) รหัสลับ (Password) อื่น ๆ
 - 11) หมายเลขบัตรเครดิต
 - 12) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน
 - 13) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
3. ท่านได้ตรวจสอบและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ก่อนที่จะกรอกข้อมูลหรือไม่
- 1) ไม่ตรวจสอบ 2) ตรวจสอบ

4. จากที่ท่านได้ตรวจดูและทำความเข้าใจกับนโยบายการเก็บข้อมูลส่วนบุคคลของเว็บไซต์เชิงพาณิชย์ เว็บไซต์เหล่านี้เก็บข้อมูลส่วนบุคคลของท่านไปเพื่ออะไร
- 1) เพื่อนำไปตรวจสอบกับ ISP ที่ท่านใช้บริการเพื่อยืนยันว่าท่านเป็นผู้ใช้อินเทอร์เน็ตที่ถูกต้องตามกฎหมาย
- 2) เพื่อส่งนำไปขายให้แก่บริษัทโฆษณาอื่น ๆ ที่ต้องการจะซื้อข้อมูลนั้น
- 3) เพื่อนำเสนอเนื้อหาและบริการที่ตรงกับความต้องการและความสนใจของผู้ใช้แต่ละคน
5. ถ้าเว็บไซต์ที่ท่านกรอกข้อมูลส่วนตัวนำข้อมูลของท่านไปเผยแพร่ต่อ ทั้งที่มีนโยบายไม่เผยแพร่ข้อมูลส่วนตัว ท่านจะใช้วิธีการในการแก้ไขปัญหาอย่างไร
- 1) ไม่ทำอะไรเลย
- 2) บอกต่อพฤติกรรมของเว็บไซต์นั้นผ่านทางอีเมลล์/กลุ่มข่าว/กระดานข่าวต่าง ๆ
- 3) ร้องเรียนไปยังเว็บมาสเตอร์ของเว็บไซต์นั้น
- 4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
6. ท่านเคยสนทนากับบุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนา (Chat room) หรือไม่
- 1) ไม่เคย (ข้ามไปทำข้อ 8) 2) เคย
7. ท่านเคยให้ข้อมูลส่วนตัวใดต่อไปนี้แก่บุคคลแปลกหน้าในห้องสนทนาบนอินเทอร์เน็ต (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- 1) ชื่อ/นามสกุลจริง 2) รูปถ่าย
- 3) เพศ 4) อายุ
- 5) ที่อยู่ 6) สถานศึกษา
- 7) E-mail address 8) ข้อมูลเกี่ยวกับสมาชิกในครอบครัวของท่าน
- 9) รหัสลับ (Password) ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อินเทอร์เน็ต
- 10) รหัสลับ (Password) อื่นๆ
- 11) หมายเลขบัตรเครดิต
- 12) ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวันของท่าน
- 13) อื่นๆ โปรดระบุ.....
8. ท่านเคยนัดพบเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ตหรือไม่
- 1) ไม่เคย (ข้ามไปทำข้อ 10) 2) เคย (ทำข้อต่อไป)

9. เมื่อมีการนัดพบกับเพื่อนใหม่ทางอินเทอร์เน็ต ท่านได้บอกให้คนอื่นทราบก่อนหรือไม่
☐ 1) ไม่บอกให้ทราบ	☐ 2) บอกพ่อแม่/ผู้ปกครอง
☐ 3)ญาติพี่น้อง	☐ 4) ครู/อาจารย์
☐ 5) เพื่อน	☐ 6) บุคคลอื่น ๆ โปรดระบุ.....
10. เมื่อท่านมีได้รับ E-mail ที่มีไฟล์แนบมาด้วย (Attached file) จากบุคคลที่ท่านไม่รู้จัก สิ่งที่ท่านจะทำคือ
- 1) ส่งต่อไปให้ผู้รับคนอื่น
- 2) สแกนไวรัสก่อนที่จะเปิดไฟล์นั้น
- 3) ไม่เปิดอ่าน ลบทิ้ง
- 4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
11. ในกรณีที่ท่านได้เข้าไปในเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาลามกโป๊เปลือยของเด็ก สิ่งที่ท่านจะทำคือ
- 1) คลิกเข้าไปดูเรื่อย ๆ
- 2) ปิดหน้าต่างนั้นทันที
- 3) แจ้งไปที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติทราบเพื่อปิดเว็บไซต์นั้น
- 4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
12. ถ้าท่านเข้าไปในเว็บไซต์เกมออนไลน์แล้วปรากฏเกมนั้นเป็นเกมที่มีภาพโป๊เปลือยและเนื้อหาทางเพศ สิ่งที่ท่านจะทำคือ
- 1) ปิดหน้าต่างนั้นทันที
- 2) ลองเข้าไปเล่น
- 3) แจ้งไปที่ ISP ที่ท่านใช้บริการให้ปิดกั้นเว็บไซต์นั้น
- 4) อื่น ๆ โปรดระบุ.....
13. ท่านใช้โปรแกรมในการกลั่นกรองเนื้อหาบนอินเทอร์เน็ตหรือไม่
- 1) ใช่ 2) ไม่ใช่

14. ขณะนี้กระทรวงวัฒนธรรมรณรงค์ได้ริเริ่มโครงการเฝ้าระวังทางวัฒนธรรมออนไลน์ และเปิดให้ดาวน์โหลดโปรแกรม “สวิง” ซึ่งเป็นโปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาที่ไม่เหมาะสมบนอินเทอร์เน็ตได้ฟรี ท่านจะติดตั้งในเครื่องคอมพิวเตอร์ของท่านหรือไม่

1) ติดตั้ง

2) ไม่ติดตั้ง

เหตุผลที่ไม่ติดตั้ง : (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

1) เสียเวลา

2) ไม่คิดจะใช้เพราะไม่มีความจำเป็นที่จะต้องกั้นกรองเนื้อหา

3) ไม่แน่ใจในประสิทธิภาพของโปรแกรม

4) ใช้โปรแกรมกั้นกรองเนื้อหาตัวอื่นอยู่

ตอนที่ 5: ความรู้เท่าทันสื่ออินเทอร์เน็ต

กรุณาภาเครื่องหมาย X ทับตัวอักษร ก. ข. ค. หรือ ง.

1. ข้อความใดต่อไปนี้เป็นข้อถูกต้อง

ก. ARPA เป็นเจ้าของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในปัจจุบัน

ข. ในการรับส่งข้อมูลผ่านทางอินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ของผู้ส่งจะแบ่งข้อมูลที่ต้องการส่งออกเป็นส่วน ๆ (packets) และใช้เส้นทางส่งหลากหลายเส้นทางต่าง ๆ กัน

ค. WWW เป็นรูปแบบการใช้อินเทอร์เน็ตที่เก่าแก่ที่สุด

ง. สายโทรศัพท์บ้านเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต

2. ข้อความใน Web page เป็นข้อความแบบใด

ก. HTML

ข. JAVA

ค. Hypertext

ง. MP3

3. ถ้าท่านต้องการใช้เว็บไซต์ <http://www.yahoo.com> ในการค้นหาประวัติของประธานาธิบดี George W. Bush ท่านควรใช้วิธีการในการค้นหาแบบใดจึงจะได้ข้อมูลที่ตรงกับความต้องการมากที่สุด

ก. พิมพ์ “George W. Bush” biography ในช่องค้นหา

ข. พิมพ์คำว่า EITHER George W. Bush OR biography ในช่องค้นหา

ค. พิมพ์คำว่า George W. Bush biography ในช่องค้นหา

ง. พิมพ์ “President George W. Bush” biography ในช่องค้นหา

4. ข้อความใดถูก
- ผู้ใช้ต้องเป็นคนกำหนดชื่อ e-mail address เอง
 - e-mail เป็นการสื่อสารที่ปลอดภัยเพียงพอในการส่งข้อมูลที่เป็นความลับ
 - password ของ E-mail account ควรใช้เป็นชื่อเจ้าของ account เพื่ออำนวยความสะดวกจำ
 - e-mail address จะมีเครื่องหมาย @ อยู่ด้วยเสมอ
5. อินเทอร์เน็ตมีส่วนช่วยมีส่วนร่วมช่วยในการปฏิรูปการศึกษาไทยได้อย่างไร
- ช่วยขยายโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศที่มีประโยชน์
 - ช่วยให้ความรู้ทางด้านภาษาอังกฤษของนักเรียนดีขึ้น
 - ช่วยให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์จากการใช้อินเทอร์เน็ต
 - ช่วยให้นักเรียนมีทักษะในการคิดวิเคราะห์ปัญหาดีขึ้น
6. ข้อใดคือมาตรการในการจัดระเบียบเกมออนไลน์ Ragnarok ในประเทศไทย
- ห้ามผู้ที่อายุไม่ถึง 15 ปีเล่น Ragnarok หลัง 20.00 น.
 - กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีคำสั่งให้เกมเซิร์ฟเวอร์ปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 22.00 น. ถึง 06.00 น. ในช่วงทดลองระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงกันยายน พ.ศ. 2544
 - ผู้ที่อายุไม่ถึง 18 ปีสามารถเล่น Ragnarok ได้อย่างไม่จำกัดโดยมีข้อแม้ว่าต้องลงทะเบียนกับกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเสียก่อน
 - ห้ามนักเรียนในชุดเครื่องแบบนักเรียนเข้าไปเล่น Ragnarok ในอินเทอร์เน็ตคาเฟ่
7. SchoolNet คืออะไร
- โครงการวิจัยการใช้อินเทอร์เน็ตของบุคลากรผู้สอนในโรงเรียนมัธยมทั่วประเทศไทย
 - การสำรวจการใช้อินเทอร์เน็ตของโรงเรียนในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีสารสนเทศขั้นพื้นฐาน
 - โครงการการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาออกโรงเรียน
 - เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมต่อโรงเรียนมัธยมในประเทศไทยเข้าสู่อินเทอร์เน็ตเพื่อเป็นการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศมาช่วยยกระดับการศึกษาของเยาวชนไทย

8. ข้อใดไม่ใช่วิธีการกำจัดอีเมลขยะหรือสแปม (Spam) ที่เหมาะสม
- ส่งอีเมลไปยังผู้ส่งอีเมลขยะนั้นให้หยุดส่งมา
 - แจ้งไปยัง ISP ที่เราใช้บริการให้เพื่อให้สกัดอีเมลที่มาจากโดเมนนั้น ๆ
 - ไม่เปิดอ่าน และลบทิ้งทันที
 - ใช้โปรแกรมป้องกันสแปม
9. <http://www.google.com> เป็นเว็บไซต์ประเภทใด
- เว็บไซต์ประเภทค้นหา
 - เว็บไซต์ท่า
 - เว็บบอร์ด
 - เว็บไซต์เกมออนไลน์
10. <http://www.amazon.com> เป็นเว็บไซต์ประเภทใด
- เว็บไซต์ขายสินค้า
 - เว็บไซต์กีฬา
 - เว็บไซต์วิชาการ
 - เว็บบอร์ด
11. <http://www.pantip.com> เป็นเว็บไซต์ประเภทใด
- เว็บไซต์ขายสินค้า
 - เว็บไซต์กีฬา
 - เว็บไซต์วิชาการ
 - เว็บบอร์ด
12. <http://www.manager.co.th> คือเว็บไซต์ขององค์กรใด
- นิตยสาร GM
 - องค์การเพื่อการพัฒนาบุคลากรในระดับผู้บริหารแห่งประเทศไทย
 - หนังสือพิมพ์ผู้จัดการ
 - สมาคมผู้บริหารองค์กรเอกชนแห่งประเทศไทย
13. ท่านสร้างเว็บไซต์เป็นหรือไม่
- ไม่เป็น เป็น
14. ท่านสร้างเว็บไซต์มาทั้งหมดกี่เว็บไซต์

 - 1) 1 - 3 เว็บไซต์
 - 2) 4 - 6 เว็บไซต์
 - 3) มากกว่า 7 เว็บไซต์
15. ท่านใช้วิธีการใดต่อไปนี้เป็นส่วนใหญ่ในการสร้างเว็บไซต์
- บริการสร้างโฮมเพจสำเร็จรูปจาก Web Hosting
 - โปรแกรมสำหรับสร้างเว็บไซต์ เช่น FrontPage, GoLive, HomeSite, Dreamweaver เป็นต้น
 - ภาษาในการสร้างเว็บเพจต่าง ๆ เช่น HTML, Java Script, PHP เป็นต้น

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจินดารัตน์ บวรบริหาร เกิดเมื่อวันที่ 17 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2524 สำเร็จ
การศึกษาในระดับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2545 และเข้าศึกษาต่อหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาวารสารสนเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2545

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย